14.964
VIII. 13

ANTEUSZ

Irta

Werner Gyula.

Második kötet.

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

SINGER ÉS WOLFNER KIADÁSA BUDAPESTEN.

L. 1908. 8.
698/d

Egyetemes Regénytár.

Legkiválóbb hazai és külföldi regények gyűjteménye.

Egy-egy kötet bolti ára: 50 kr. diszes piros vászonkötésben.

Minden kötet külön is megszerezhető és pedig minden könyvkereskedésben.

Egy-egy évfolyam 18 kötetből áll.

Az «Egyetemes Regénytár» diszes piros és olcsó köteteiből eddig 134 kötetet vagyis 7 évfolyamot bocsátottunk ki; a VIII. évfolyamot Ohnet György-nek «A vasgyáros» szerzőjének, legujabb rendkivül érdekes regényével kezdtük meg.

Vállalatunk megjelenési módját s előfizetési feltételeit alantabb közöljük, e helyen csak azt jegyezzük meg, hogy az uj évfolyam számára a legkitünőbb magyar és külföldi irók munkái vannak rendelkezésünkre. — Azt akarjuk, hogy vállalatunk nemcsak irodalmi szinvonalon álljon, de hogy annak valamennyi kötete valódi nyereségére szolgáljon a magyar regényirodalomnak.

Jókai, Mikszáth, Beniczkyné, Bródy S., Herczeg F., Rákosi Viktor, tehát a magyar irók legolvasottabbjai részben már irtak, részben irni fognak regényeket a VIII. évfolyam számára, éppen igy a legjavát válogattuk ki vállalatunkban való közlésre a külföldi regényirodalmakból.

A mi uj és érdekes külföldön megjelenik, az előbb vagy utóbb, de belekerül az *Egyetemes Regénytár*-ba.

A gyüjteményben megjelent összes kötetek jegyzékét a következő oldalakon adjuk.

Köteteink ugyanoly időrendben és kiállitásban fognak megjelenni, mint eddig: havonkint egy teljes regény 1—2 kötetben, **jól olvasható szép tiszta nyomással, finom papiroson és diszes, piros vászonkötésben.**

Egy-egy kötet bolti ára 50 kr.

Minden kötet külön és bármely könyvkereskedésben megszerezhető.

Előfizetési ár postai bérmentes küldéssel: 20 kötetre 10 frt, 10 kötetre 5 frt, 6 kötetre 3 frt.

SINGER ÉS WOLFNER

könyvkiadóhivatala,

Budapest, Andrássy-ut 10. szám.

Jegyzéke az eddig megjelent köteteknek:

I. ÉVFOLYAM:

A bánya, Ohnet Györgytől, fordította *Fái J. Béla*, két kötet.

A lohinai fű, elbeszélés Mikszáth Kálmántól és **Egy éjszakára bezárva**, vig beszély Welten Oszkár német eredetije után, egy kötetben.

Beatrice házassága, angolból, Hugh Conway-től (F. J. Fargus), két kötet.

A jubilánsok, regény, irta Tolnai Lajos.

A halott, regény, irta Feuillet Oktáv.

Lise Fleuron, irta Ohnet Gy., fordította *Fái J. Béla*, két kötet.

A kék fátyol, franczia regény, irta Fortuné du Boisgobey, két kötet.

A fülemile, irta Petelei István.

Nem! Irta Wilkie Collins. Regény, 2 kötet.

Violanta, regény, irta Eckstein Ernő, ford. *Fái J. Béla*.

Saját kezébe, regény irta Beniczkyné Bajza Lenke.

Egy csontváz elbeszélése, irta Manuel Gonzales.

Az úri körökben, regény, irta Hamilton Aidé.

II. ÉVFOLYAM.

A Croix-Mort grófnők, regény és **A hattyudal**, elbeszélés, irta Ohnet György. 2 kötet.

Élő halott, Hugh Conway regénye. 2 kötet.

Megölt lelkek, regény, irta Margitay Dezső.

Az özvegy, irta Feuillet Oktáv.

Magduska öröksége, regény, irta Abonyi Lajos. 2 kötet.

Jung Helén, elbesz., irta Lindau Pál, németből fordította és bevezetéssel ellátta *Tábori Róbert*.

Sarah grófnő, irta Ohnet Gy., ford. *Dr. Szíklay János*. 2 kötet.

Balassa Bálint, irta P. Szathmáry Károly.

A marquisné, regény, irta Delpit Albert, ford. *Fái J. Béla*. 2 kötet.

Első szerelem. — Kip-kop, irta Turgenyev Iván.

A fészek regényei, irta Mikszáth Kálmán.

Tábori posta, regény, irta Carmen Sylva (Dito és Idem), ford. *Fái J. Béla*. 2 kötet.

III. ÉVFOLYAM.

Ő az! Regény, irta Beniczkyné Bajza Lenke. 2 kötet.

A hitetlen, regény két kötetben, irta Delpit E.

Almanach 1888. évre, szerkeszti Mikszáth Kálmán. 2 köt. egyben.

Holdenis Meta, irta Cherbuliez, ford. *Ambrus Zoltán*. 2 köt.

Lég és föld. — Kitörölt évek. Két elbeszélés, irta Kazár E.

A tábornok úr fia. — A nevelő. Irta Groller Bálduin, ford. *Kaposi B.*

Akarat, irta Ohnet György ford. *Tóth Béla*. 2 kötet.

A legszebb hercegnő, irta P. Szathmáry Károly. Történeti regény Mária Terézia korából. 2 kötet.

A freskók, irta Ouida.

Blaisot kisasszony, irta Uchard Mario.

Emberek, irta Bródy Sándor. Elbeszélések.

Fehér éjszakák, irta Dosztojevszkij Tivadar.

IV. ÉVFOLYAM.

Az elvált asszony, regény, irta Csiky Gergely. 2 kötet.

„Ő", irta Rider Haggard. Angol regény. 2 kötet.

Almanach 1889-re. 2 köt. egyb.

Álom, regény, irta Zola Emil, ford. *Fái J. Béla*. 2 kötet.

Szent Mihály, Werner E. regénye (3 kötet.)

A pénzes molnár, románcza, irta Abonyi Lajos.

Rameau orvos, regény, irta Ohnet György, ford. *Fái J. Béla*. 2 kötet.

A szivárvány, irta Kazár Emil.

A kis lord, irta Burnett F. H., ford. *Kárpáti János*.

Anjuta, irta Letneff P., ford. *Szavári A.* 2 kötet.

V. ÉVFOLYAM.

A hegység tündére, regény, irta Beniczkyné Bajza L. 2köt.

Paulina, regény, irta Hugh Conway. 2 kötet.

Almanach 1890-re, szerkeszti Mikszáth Kálmán. 2 köt. egyben.

A szív küzdelmei, olasz regény, irta Tarchetti H.

Utolsó szerelem, irta Ohnet György, ford. *Tóth Béla*. 2köt

Faust orvos, regény, irta Bródy S.

Fenn és lenn, irta Herczeg F. 2 kötet.

Az elitélt leánya, irta Daudet. 2 kötet.

Felejthetetlen szavak. — Megosztott szív, irta Heyse P.

A ki a szivét a homlokán hordja, irta Jókai Mór.

Miss Rovel, regény két kötetben, irta Cherbuliez V. 2 kötet.

VI. ÉVFOLYAM.

A Pierre lelke, irta Ohnet Gy., regény két kötetben, fordította *Fái J. Béla*.

Almanach 1891-re, szerkeszti Mikszáth Kálmán. 15 elbeszélés a legkiválóbb magyar iróktól, (Jókai, Mikszáth, Berczik, Ágai, Dóczi.) 2 köt. egyb.

Curly egy színész története, irta Coleman John, angolból ford. *Szigethyné Szalay Erzsike*.

Rang és pénz, irta Beniczkyné Bajza Lenke. 2köt.

Művészbecsület, regény, irta Feuillet Octav, franczia-ból forditotta *Tóth Béla*. 2 köt.

A havasok alján, elbeszélések, irta Gyarmathy Zsigáné. Van benne négy gyönyörü elbeszélés Gyarmathynétől. Érdekes előszó József főherczegtől, s egy másik kedves, humoros elöszóléle Mikszáth Kálmán-tól.

A vasgyáros (A hámoros), regény, irta *Ohnet György*, ford. *Fái J. Béla*. 2 kötet.

Isten hozzád szerelem, regény, irta Serao Matild, olaszból forditotta *Tóth B.* 2 kötet.

Ildeiné leánya, irta Mudrony Soma. 2 kötet.

Lázban, regény, irta Lindau Pál, németből forditotta *Tábori Róbert*.

A hivek, regény, irta Tinseau Leon, franczia-ból forditotta *Fái J. Béla*.

EGYETEMES REGÉNYTÁR.

ANTEUSZ.

REGÉNY

IRTA

WERNER GYULA.

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

MÁSODIK KÖTET.

BUDAPEST
KIADJA SINGER ÉS WOLFNER KÖNYVKERESKEDÉSE
Andrássy-ut 10.

VIII.
L. dep. 9
6 p. d.

OSZK
Országos Széchényi
M. N. MÚZEUM KÖNYV-TÁRA

14.964/VIII.13
24.930
R 2
R 1965

Hungaria könyvnyomda nyomása, Budapest, Váczi-körút 84.

XXV.

Az alezredesnek csinos legényszállása volt, melynek egyik világos, barátságos szobájában teafőzéssel foglalkozott. Fiatal legénye, a Szentegyedy család szineibe öltöztetve, abban a pillanatban dugta be az ajtónyiláson fejét, mikor az illatos, párolgó folyadékot kinai csészébe szürte le s fénylő szőkeségét sok rummal sötétitette meg.

A legény nyomában borotvált, kövér képü ur jött sebesen, kopaszodni kezdő fején fekete selyemsipkát viselt, mig magas kürtőkalapját a kezében tartá.

— Jó reggelt, kedves barátom, kiáltá s a legényt szeliden félrenyomva, a szabaddá lett ajtón belépett. Ruhája finom angol szövetből készült, fehérnemüje, nyakkendője kifogástalan volt s aranymonogrammos melltüje, gyürüi, óraláncza, ezüstfejü sétabotja: tiszteletet ébresztő bizonyságot tettek ez ur vagyonosságáról.

— Milyen rossz ember ön, Weidenbach ur, mondá az alezredes, miközben elszedte vendégétől a kürtőkalapot és az ezüstfejü sétabotot s ezen

kétségkivül kedves holmikat egy kerek asztalkára gondosan letette. Ezer esztendeje nem láttam, már azt hittem, kinevezték Mexikóba külügyminiszternek, a minek a mexikóiak ugyan szivükből örvendhetnének és boldogaknak mondhatnák magukat, de engem és a bécsi szépeket ez az esemény bizosan halálra megszomoritott volna.

Weidenbach urnak hunyorgó, kék szempárja volt, mely, mint két harmatos ibolya, mindannyiszor könyben uszott, valahányszor az érdemes férfiut a bécsi szépségekre, illetőleg a tőlük való kinos elszakadás lehetőségére figyelmeztették.

Kis selyemsapkáját megigazitva, mutatóujját tanácskozólag az orrára téve, minden szavának bizonyos, a nemes fémek természetével járó sulyt kölcsönözve, beszélni kezdett.

Mindenekelőtt teljes megvetését fejezte ki minden idegen világrész fölött, mely az aranyos császári város körfalain kivül esik. Azután komolyan kijelenté, hogy mai állását semmi szin alatt nem cserélné el külügyminiszterséggel. Egyáltalán a miniszterekről olyan hangon nyilatkozott, mely a világgal sejteté, hogy ő magasan fölöttük áll. Végül — s ez volt beszédében a legérdekessebb — a bécsi szépekre tért át, miközben szemeit, a harmatos ibolyapárt, selyemzsebkendővel törülgeté.

Az alezredes ezalatt két teritéket parancsolt, engedelmet kért kedves barátjától, hogy neki egy pohárka kitünő abszinthtal szolgálhasson, mely ital, biztositja róla, egy indiai szigeten készült, va-

lami keleti herczeg számára, kivel az alezredes egy tigrisvadászat alkalmával ismerkedett meg.

A két ur kellemes csevegés közt tömérdek hideg sültet, teát, osztrigát és abszinthtot pusztitott el. Weidenbach ur, már a hatodik ismert bécsi énekesnő egészségeért ivott s csak ugy odavetve, előkelő közönnyel adta tudtára kedves barátjának, hogy Ferrari herczeg kegyvesztetté lőn. Az ő testilelki barátja, az öreg Francz, a külügyminiszter tulajdon olimpusi ajkáról hallotta, mikor reggel az öltözésnél segitségére volt, hogy a herczeg „vén ló“. Szerény tapasztalatai szerint oly kifejezés, a minővel a miniszter csak azokat tiszteli meg, a kik mindenható kegyében valamikor magasan álltak s most annál mélyebre buktak alá.

Az alezredes meg volt lepve e nagy ujságtól s a hirtelen kegyvesztés okáról kérdezősködött.

— Valami okának csak kell lenni, mondá, kedves barátjának szivarral szolgálva. A herczeg az udvar kegyencze volt, tekintélyes államférfi, kivel befolyásra csak kevesen mérkőzhettek, a császárnak hü szolgálatokat tett. Hogy a külügyminiszter vén lónak nevezte, az csak életkorára vonatkozik s abban én valami nagy szerencsétlenséget nem látok, hisz a herczeg, magunk közt legyen mondva, közel jár a hatvanadik életévéhez.

Weidenbach ur kétértelmü, kétségbeejtőleg titkos jelentőségü mosolylyal válaszolt.

— Valami okának kell lenni: elhiszem azt. Nálunk, az udvar szolgálatában álló uraknál, a herczeg bukása nem kelt csodálatot. Ferrari her-

czeg elég ügyes ur volt, az udvar kegyét is birta valamennyire, a nők körül nem egyszer voltunk versenytársak (arról hallgatok, hogy kettőnk közül nem én huztam a rövidebbet) . . . de uramisten hány ilyen ügyes, jónevelésü és szerencsés herczeget láttam én már hirtelen eltünni magas állásokról, mintha valami szinpadi sülyesztő nyelte volna el őket. Mi udvari szolgálatban álló urak, nem keresünk nagy okokat. Lehet, hogy a Francz roszszul nyilatkozott róla, mikor a minisztert öltöztette. Lehet, hogy valamely udvari lakáj urra nem elég gyöngéden és illedelmesen nézett s ez megboszulta magát. Talán én hagytam keményre valamit, a mit a külügyminiszter nagyon szeret, s ami romladozó fogait a szokottnál keményebb próbára tette. Ki tudja, a boldogtalan herczeg talán éppen azon a napon volt ebédre hiva s az én keményen maradt sültemnek áldozata lőn.

Az sincs kizárva, hogy valamelyik udvari lovász ur nagy összegeket rakott a herczeg lovaira a tavaszi futtatásokon és sokat vesztett rajtuk. Vagy valami ellensége megnyerte valamelyik ajtónálló ur jóindulatát s ez levette a herczegről kezét . . . Mit tudom én, mi történt? A magunkféle befolyásos urak, a kik főherczegek és császárok környezetében élünk, valami vigyázatlan szóval, vagy akaratlan mozdulattal megbuktathatjuk a hatalmas miniszteréket. De önt, kedves barátom, szeretem, s a kedvéért hajlandó vagyok öcscséért valamit tenni. Talán valami kitünő uj puddingot találok fel a napokban, a mi ő nagyméltóságának

pompásan fog izleni. Megvan! az ön öcscse jó kezekben van, alezredes ur! Kitünő találmányomat . . . hogy is hivják . . . valami hosszu, selypitő neve van . . . ahán! Szentegyedy-puddingnak fogom keresztelni. Divatba hozom öcscsét, kedves barátom, rákényszeritem ő magasságát, hogy a, hogy is hivják, Szentegyedy-nevet soha sem lesz képes inycsiklandozás s igy kellemes gondolatok nélkül kiejteni.

Ezután a hosszu beszéd után, mely fényes alkalmat adott Weidenbach ur személyének fontosságát s jó szivét kellő világitásban tüntetni fel, harmatos ibolyához hasonló szemeit ez az ur nagy aranyórájára szegezte és értésére adta az alezredesnek, hogy legnagyobb sajnálatára nem részesitheti őt többé társalgásának vonzó és tanulságos örömeiben. Hivatalos elfoglaltsága elszólitja őt, bár nem volna kedve ellen még kimeritőbben ismertetni meg azon sulyos következményeket, melyekkel közpályán élő hatalmas államférfiakra, az udvari cseléd urak jóindulatának elvesztése járhat.

Miután még nehány pohár édes pálinkával leöblitette torkát, sietett kijelenteni, hogy a miniszteri konyhától való távolléte alatt valami ételt esetleg elhibáznak s ő nem veszi lelkére, hogy az ő keményen maradt sültje vagy elrontott puddingja miatt megint valami hires állami méltóság essék áldozatul a miniszter felgerjedt haragjának.

Ezután számtalan szives kézszoritás között bucsuzott el és tiszteletét kérte átadni a hogy is

hivják . . . Szentegyedy urnak, kinek ő utját fogja egyengetni a hatalomhoz.

Fényes kürtőkalapjában, borotvált, sima arczával gondolatokba merülve sietett haza.

Fejében egy könnyü, finomansült, illatos, édes puddingnak terve motoszkált, mely a miniszternek ízleni fog, s melylyel ő divatba hozza egy fiatal nagyratörő államférfi nevét, megszerzi neki az emelkedést, a dicsőséget, a gazdagságot, a halhatatlanságot.

Ez alatt az alezredes a Ferrari herczeg bukásáról elmélkedett. Ő, aki öcscse emelkedését oly tervszerüen és oly fáradhatatlanul készitette elő, aki még a külügyminiszter szakácsával is ismeretséget kötött emiatt: elérkezettnek látta az időt, hogy gyors, merész bevatkozással diadalra juttassa ügyüket.

— Meg kell tudnom, mormogta, fel s alá járkálva szobájában, s néha az ablaküvegen dühös indulókat dobolva, meg kell tudnom.

E „meg kell tudnom“ a herczeg bukásának okára vonatkozott. Ezzel kezében volna a helyzet kulcsa. Ezt ismerve, könnyü volna fellépni Gábor érdekében. Csak annak ellenkezőjét kell cselekedni, a mit a herczeg tett.

Az öreg ur jártas volt a politikai élet szövevényeiben, jól tudta, hogy a herczeg bukását valami hatalmas irány, hatalmas akarat okozta, melynek a herczeg utjában állott. Mi volt ez az irány? Ez az erőszakos hullám, mely ledöntötte a herczeget negyven éves pályája talapzatáról? A ki ily erős hul-

lámra rábizza magát, az előrejut feltarthatatlanul. Ha öcscse okos és nagyravágyó: akkor szolgálni fogja azt a hatalmas, hullámzó akaratot, mely Ferrari herczeget ellökte utjából. Megbizható részleteket kivánt tudni: magához a herczeghez sietett. Ott tudtára adták, hogy a herczeg sulyos betegen fekszik, nem fogadhat senkit.

Innét Gábor aposához ment. A bankároknak jó orra van, Silbermann bizonyára többet tud mint mások. A bankár maga is meg volt lepve, közelebbi részletet nem tudott és izgatottan erősitette, hogy ez nagy csapás és nagy pénzbeli veszteség reá nézve.

Innen az alezredes a katonai kaszinóba indúlt. Itt már többet tudtak. A miniszter harczias felköszöntőjének hire kiszivárgott s kiszivárgott az is, hogy Ferrari herczeget távoli fürdőkbe küldték.

Micsoda összefüggés van e két esemény között, melyről nehány óra mulva egész Bécs beszélni fog, s mely óriásilag fel fogja izgatni a közvéleményt?

Sok gondolkozás és kinzó tépelődés, még több lótásfutás után az alezredesnek jó ötlete támadt.

Azon félhivatalos ujság szerkesztőségébe indult, melyről ország-világ tudta, hogy a külügyminiszter összeköttetésben van vele. Az alezredes már rég ismeretséget kötött a szerkesztővel és most ez eszélyes előrelátásnak hasznát vette.

A szerkesztő otthon volt s a nyugalmazott katonát a külügyminisztérium egyik befolyásos fia-

tal hivatalnokának nagybátyját, szivesen fogadta. Felvilágositotta a dolgok állásáról s bizalmasan bevallotta, hogy a harczias felköszöntőt szabad közzétenni, de a Ferrari herczeg lemondását hajlott korával és betegségével kell megokolni, s a hadseregről, a háboruról, meg a magyar kérdésről nyilvánitott véleményét agyon kell hallgatni, felsőbb parancs folytán.

— A magyar kérdés kényes dolog. Szeretnék erről egy nagyszerü czikket irni. Az uraságod öcscse jó szolgálatot tehetne nekem. Elmondhatná, micsoda véleménye van honfitársairól.

Az alezredesnek eszébe jutott valami. Szentegyedy Gábor lelkéből Bécs eltörülte a falusi politika emlékeit. Előkelő körökben forgott és ott ült az események szövőszéke mellett: a külügyminisztériumban, hol a magyar kérdést csak a monarchia, (mint mondani szokták) „cselekvési szabadsága" szempontjából szokták figyelembe venni. Egész gondolkozása átalakult apránkint. A szive fájt, ha népe nyomorára gondolt, de más kibontakozást nem látott, mint sorsunkba belétörődni, a hatalommal kibékülni, beérni anyagi érdekeink gondozásával jogok és szabadság helyett. Hazája elmaradását és szegénységét látva, nagyon búsult a százados mulasztás felett és a magyar politika czélját igy határozta meg: mivelődni, meggazdagodni.

A külügyminisztériumi palota ablakából, s nagy urak előszobáiból nem olyannak látta már a világot, mint otthon, a szentegyedi méhes hársfái alól. Rég nem volt otthon, nem látta szinről szinre

a nemzet sebeit, s fogékonyságát elvesztette a passziv ellenállás azon tana iránt, melyet Magyarország követett. Nem tudta felfogni a hősiességet, mely az adómegtagadásban, s több efélében nyilvánult. Ő azt a költségek esztelen szaporitásának tartotta, melyet, a rossz gazdálkodás miatt eladósodott földbirtok sokáig nem birhat meg.

Gábor ur ezen véleményét jól ismerte az alezredes, s azért nagyon megörült az ujságiró azon szándékának, hogy öcscsét kikérdezi Magyarország felől.

Biztositja a szerkesztőt, hogy öcscse szivesesen fogadja látogatását és egész nyiltan fog nyilatkozni a helyzetről, mely az ő szerény véleménye szerint is sokkal jobb, mint minőnek Ferrari herczeg látja. Aztán számtalan bizalmas szemhunyoritgatás és gonosz nevetgélés között elmondta tisztelt barátjának, hogy a miniszter a herczeget „vén ló"-nak nevezte. Neki — az alezredesnek — jó összeköttetései vannak az udvarral, ő hát megtudta. Reméli, tisztelt barátja nem él vissza bizalmával s óvakodni fog e kitünő megjegyzés közzétételétől.

Még hozzátette, hogy a sajtót nagyrabecsüli, mert a politikában ugyanaz a feladata van, a mi a lovasságnak a háboruban, tudniillik a földeritès, a roham és a futók legázolása. A futók legázolása teszi teljessé a győzelmet. Tisztelt barátja lapjára is az a feladat vár a herczeggel szemben; hadd kerüljön patkók alá. Különben, egészen négyszem közt mondva, a herczegről neki mindig meg volt a maga véleméye. Sohasem tartotta igazi nagyembernek.

Egészen megfeledkezett róla, hogy néhány nappal azelőtt a herczeg legbuzgóbb tisztelői közé tartozott s még nemrég lépett közbe, hogy Gábor valami meggondolatlanságot ne kövessen el a hatalmas ur ellen, a kinek szava, akkori mondása szerint, többet ér, mint akármelyik miniszteré.

— Igen, igen, le kell gázolni a herczeget, mondá, kezeit megelégedetten dörzsölve, nehogy holnapra feltámadjon ujra, mint letaposott füvek a mezőn. Azután a hirlapok nagy befolyásáról beszélt a ravasz öreg. A sajtó a közvélemény koronázatlan királya, mondá és ügyesen játszott elragadtatással nézett körül a barátságtalan, kopott, sötét szerkesztői szobában. Ő öreg katona, a ki mint honfoglaló ősei, nyeregben töltötte el élete javát; ahhoz van szokva, hogy nyiltan kimondja a mit érez. Nos, ő a hirlapokat, az ő szakadatlanul ömlő fekete betüikkel, termékenyitő, langyos tavaszi esőnek tartja, melytől emberek szivében és agyában kinő az eszmék vetése s kibimbóznak a nemes érzések virágai.

A szerkesztő, a ki katonák részéről nem volt ily gyöngéd kényeztetéshez szokva, nem utasitotta vissza a hizelgő hasonlatot, sőt sajnálkozását fejezte ki, hogy tisztelt barátja, a ki oly tehetséges és kellemes ember, már alezredes korában otthagyta a hadsereget, melynek azóta egyik legképzettebb és legvitézebb tábornokát tisztelhetné benne.

Az alezredes elárulta, hogy családjában nincsenek nagyravágyó emberek. Az ő személyétől eltekintve, bár a tábornoksághoz oly könnyüséggel

hozzájuthatott volna, a mennyivel tisztelt barátja egy pompás vezérczikket megir, itt van az öcscse! A nagyemberek minden képessége megvan benne. Lehetne otthon független ur, népszerü pártvezér, a ki nemzete sorsára jelentékeny befolyást gyakorol. A helyett szerény hivatalnok a külügyminiszteriumban, emelkedésre nem gondol, hatalomra nem vágyik. A magyarországi viszonyokat senkisem ismeri jobban nálánál s ő biztositja tisztelt barátját, hogy az interwiew hallatlan feltünést fog kelteni s becses lapjának előfizetőit nehány százzal meggyarapitja.

Ilyen és hasonló beszélgetések között hamar eltelt másfél óra. Délfelé járt az idő, az alezredes karonfogta tisztelt barátját és bérkocsin öcscséhez hajtatott . . .

XXVI.

Ezen a napon Szentegyedy Gábor kitünő kedvében volt.

A herczeg bukása, melyről a külügyminisztériumban értesült, örömmel töltötte el. Ferrari herczeg hiába használja ezentul festékdobozát, pirositóit, ragyogó, fehér álfogait, mesterséges fiatalságának valamennyi kétségbeesett eszközét: ő öreg ember immár. Öregségét oly magas helyről adták a világ tudtára, hogy abba bele kell nyugodnia. Hasztalan fog ezentul szép asszonyok körül lebzselni, a gonosz világ azt mondja róla, hogy szemük tüzénél, égető, vidám mosolyuknál csak mele-

gedni kiván; melegedni, mint fehér márványkandallója lángjánál, hol a sziporkázó, aranyos tüzbe nézve, a hidegségre, hamura, sötétségre gondol, mely minden égésnek s igy a fiatalság boldog égésének is elmaradhatatlan következménye. Nem kerülhette ki ő se, a gyászos öregség már itt van, az életnek nemsokára vége lesz; Melaniera s annyi másra . . . soha sem gondolhat többé.

Igazán ideje volt, hogy ennek a kiélt, öreg bolondnak oly kiméletlenül felnyissák a szemeit, igy füzte a megkönnyebbült férj gondolatait. No lám, nem akart Berlinbe menni, mintha neki itt Bécsben még keresni valója volna s mintha valami makacs reménység még visszatartaná.

Szentegyedy legalább szentül meg volt győződve, hogy a herczeg Melanie miatt akart maradni, a mi őt végtelenül elkeserité és hiuságát érzékenyen sértette.

A hivatalos órák kellemes pletykázás közt hamar elmultak, Gábor hazafelé indult.

A tavaszi égen felhők borongtak, csak itt-ott látszott az égboltnak egy-egy világos, tiszta foltja. Valami enyhe, bágyadt, homályos világitás volt az utczákon, mely hasonló volt a folyamok belsejében levő nyugodt, fénytelen világossághoz. A felhők, mint ott a hullámok, mérséklik a nap erejét és kisugárzását.

Hősünk elnézte a felhők futását, mintha nem is népes, izgatott, forrongó nagyvárosi utczákon menne. Nehány boltba betért és Melanienak apró tárgyakat, nyalánkságot és virágot vásárolt.

— Karpótolni akarom őt a herczegéért, gondolta mosolyogva és kitörő örömet érzett a dévaj tréfák fölött, melyekkel nejét a herczeggel boszantani fogja.

Egyik kirakatban apró főkötőket és kicsi kékszalagos melénykéket látott, bizonyos, alig nehány arasznyi világpolgárkák számára, kiknek világrajöveteléről fiatal anyák oly boldogan álmodoznak. A nevetségesen parányi főkötő nem menne rá egy jókora piros almára, és fogadást merne ajánlani, egy ellen tizet merne tenni, hogy a kékszalagos mellénykét nem tudná ráhuzni a hüvelykujjára . . . nem bizony.

Mégis, elejtette e gondolatot. Hogy menjen ő be, ilyen kaczagtató semmiségeket, ily feltünő holmikat vásárolni? Mit mondana hozzá a külügyminiszter, ki azt akarná, hogy hivatalnokai lendületes jegyzékeken, a felidézendő véres háboru diplomácziai előkészitésén törjék fejüket s ne tegyék ki magukat a boltoslegények gunyjának s bizalmaskodó szemhunyoritásainak? A családi titkot e vásárlás által dobra ütni, biz ez nem mutatna nagy diplomáczai hivatottságra s az elfoglalt hivatalos állás méltóságán veszedelmes csorbát ejtene.

Aztán mit mondana hozzá Melanie? Nem venné-e rossz néven az illetlen beavatkozást az ő édesanyai jogaiba: bizonyos apró legényke, vagy kisasszonyka toalettjéről gondoskodni?

Micsoda oktalanság volna elárulni a fiatal asszony előtt, hogy nincs tulságos erős hitünk az ugynevezett gólyaelméletben. Mert ha a gólya ki-

számithatatlan és ellen nem őrizhető repülésétől várnók atyai örömeink teljesülését, hogy vehetnők bizonyosra azt, mikor a gólyával a világ fennállása óta még senki sem beszélt s igy határozott igéretet egyetlen gólya sem tehetett nekünk? Honnan tudjuk mégis, hogy biztosan jönni fog s hogy ekkor meg ekkor körülbelül itt lesz?

Nejét a palota erkélyén találta. Ugy tetszett neki, hogy a fiatal asszony hirtelen eldugott valamit, a min az előbb buzgón dolgozott; valami kis rozsaszin foltot, nem nagyobbat egyik pirba borult arczocskájánál.

A jókedvü férj abban a megrögzött gyanuban élt, hogy az elrejtett rózsaszin valami nagyon hasonlit azon világos szinü selyemszövetekhez, melyeket a kirakatban kitett liliputi mellénykék hófehér csipkés hálózata alul kifényleni látott. Azt azonban egész bizonyosan megállapitotta, hogy neje nem báliruhán dolgozik, mert soha, egyetlen szalagot sem varrt a maga ruhájára, a maga kedvéért.

Gyöngéden tudakozódott neje egészségi állapota felől, s átadta ajándékát.

— Sajnálom, hogy meg kell önt szomoritani egy kissé, mondá enyelegve és leült neje mellé, Ferrari herczeg öregsége hivatalosan konstatálva van.

Röviden elmondta a nap nagy eseményét és ragyogó tekintetükből, a mit váltottak, egymásra nevető arczukból megláthatta volna a herczeg, hogy sorsa nem ébresztett sajnálkozást a nő szivében, a kinek virágzó fiatalságát le akarta győzni öregségével.

Bizalmas, boldog beszélgetésen kapta őket az alezredes. Engedelmet kért, hogy bemutathassa Melanienak kedves barátját, egy tekintélyes félhivatalos lap szerkesztőjét, a ki férjének nagy tisztelője, s a ki nagy sulyt fektet arra, hogy a birodalom helyzetéről megismerje Gábor véleményét.

A szerkesztő a világ legkedvesebb erkélyén mutattatott be Melanienak, virágok és déli cserjék között, a mint hintaszékén hátradőlve, szeretettel férjére függesztette fénylő szemeit, s megnyerő nyájassággal fogadta a szerkesztőt, a kinek az ő szerelmetes uráról oly hizelgő véleménye van. A beszéd napihirek körül forgott. A szerkesztő ugy tele volt ily hirekkel, mint a mellette zöldülő leánder apró rózsaszin bimbóval. Azután áttért Ferrari herczeg balesetére — igy nevezte bukását — és a nagy változásokról beszélt, melyek ily hatalmas és öreg fenyő kidőlését okvetlenül követik.

— A fiatalabb fenyőknek több világosság és meleg jut, és szabad tér, hogy kedvükre felnőhessenek.

Az alezredes ezt talpraesett és igen okos gondolatnak nyilvánitotta és szomoruan jegyezte meg, hogy öcscse nem becsvágyó, helyzetével meg van elégedve, nincs meg benne a nagyemberek türelmetlen, mohó szomjusága a hatalom forrásai után. Röviden: az ő Gábor öcscse szerény, bátortalan, mondhatná lusta ember; pedig nagy dolgokra volna hivatva születésénél, vagyoni állásánál és kiváló tehetségeinél fogva.

Ezalatt a „szerény“ ember ujra feléledni

érezte lelkében azt a diadalmas akaratot, melylyel a császári városban néhány év előtt annyi sikert ért el. A kicsinyes féltékenység, a családi életből eredő izgalmak, szeszélyek és indulatok elnyugodtak immár. Az egyensuly lelkében ujra helyreállt. Melanie anya lesz. Életükbe visszaköltözött ujra a bizalom s a zavartalan boldogság hüvös nyugodtsága. Elméjét nem gyötörték már sötét tünődések, a békés otthon ujra biztositva van.

Legalkalmasabb idő a férfi életében, hogy a közpályán nagyot merjen és nagyot nyerjen; hogy merész czélokat tüzzön ki, s azokat elérje. Jól ismerte ő a császári város intéző köreinek hangulatát, s a Ferrari herczeg bukása, mint egy éjszakai villámlás, egy pillanatra megmutatta neki azokat az életveszélyes szakadékokat, melyeket óvatosan kerülnie kellett. Az utolsó hetek izgalmai közt is figyelemmel kisérte az eseményeket, a szinfalak mögött lefolyó titkos cselszövényeket. Oly hatalmas embernek leszoritása, a minő a herczeg volt, a háboru-párt erejéről és határozottságáról tanuskodott. Neki ehhez a párthoz kellett csatlakoznia, de okosan, bizonyos kibuvó ajtócskákról gondoskodva.

Most, a mint szivéből nevetett nagybátyja buzgalmán és ártatlan cselszövényén, hirtelen elhatározta, hogy szint fog vallani. Nehány oda vetett, ruganyos mondatban akart véleményt mondani az eseményekről; jól tudta, hogy a hirlapiró fantáziája ugyis kiszinezi azt, s nyilatkozata, ebben a meghamisitott alakjában, mindenfelé feltünést fog kelteni.

Neje kezét megfogva, gyöngéd mosolylyal hajolt le hozzá, aztán hirtelen fölegyenesedve, vendégéhez lépett.

— Nemde, uram, szép innét a császári város? Mondhatom, nagyon megszoktam Bécset és szivemből szeretem. A mi Pestünk lassan fejlődik, szegény. Hisz olyan nemzet fővárosa, mely fegyverben töltött sok századot, mig más, boldogabb népek mivelődtek. A magyar jó katona most is és teljesiteni fogja kötelességét, ha a harczok órája üt.

A magyar kérdés néhol aggodalmakat kelt de a mennyire én népemet ismerem, a háboru nagy olvasztókemenczéjében minden széthuzó érdek és törekvés egyetlen nagy elhatározásban olvad össze: megmenteni a trónt és birodalmat. Azt pedig fölösleges volna hosszasan bizonyitani, kedves szerkesztőm, hogy hadseregünkben vannak Európa legvitézebb és legképzettebb ezredei... Hanem nézze, a nők nem szeretik, ha politikával untatják őket. Legyünk tekintettel a feleségemre: mondja el ön, kedves szerkesztő ur, legujabb regényének tárgyát, mert mi nagyon szeretjük az ön müveit. Bámulatosan ir. Van egy jelenet például a „Rokonok“ czimű regényében, mely egészen Jókaira emlékeztet; Jókai a mi jegjobb regényirónk.

Könnyedén, mosolyogva, odavetve beszélt, mint a ki nem fontolgatja szavait s szavai szivéből jönnek. De a hirlapiróra nagy benyomást tett. Ő szakértő volt: kiérezte, hogy a hanyagul összefüzött néhány szóban egész politikai pro-

gramm van. Állásfoglalás volt ez a bukott herczeg nézetei ellen; azon nézetek ellen, melyekért a herczeg állásával fizetett.

A Szentegyedy óvatos, szintelen, csaknem fukar beszédének igénytelensége nem tévesztette meg a hirlapiró itéletét. A rövid beszédben volt valami száraz világosság, mely nem kerülte ki figyelmét s a látszólagos szürkeség mögött a nagyratörő férfi becsvágya lüktetett.

Jól megjegyezte magának ezt az embert, a ki nyugodtan nevetgélve utasitja vissza nagybátyja azon kétségbeesett kisérleteit, hogy öcscsét ünnepiesebb, érdekesebb s a mi fő, hosszabb nyilatkozatra kényszeritse.

— Elszalasztja a jó alkalmat, mormogta kedvetlenül az alezredes, és másnap reggel ragyogó arczczal olvasta a félhivatalos ujság öthasábos czikkét, melyben Szentegyedy Gábor „fellépése“ volt méltatva. A jó öreg sok olyant talált ugyan a czikkben, a mit öcscse másképp mondott, vagy sohasem mondott, de a czikk maga eseményszámba ment, mohón olvasták mindenfelé.

Hanem beavatottak között a legnagyobb meglepetést az keltette, hogy Szentegyedyt a miniszter ebédre hivta s hosszas megszólitással tüntette ki.

Évek óta ő volt az első magyar, a ki ebben a szerencsében részesült.

XXVII.

Silbermanné sohasem volt képes leányát megérteni, nem is fejlődött köztük soha benső viszony. Most kétszeres gyöngédséggel vette körül, még gondolatát is leste, de Melanie tartózkodó és türelmetlen volt vele szemben.

A bankár ragyogó arczczal járt-kelt a világban, Ferrari herczeg bukása felett hamar napirendre tért s tevékeny, nyugtalan esze uj tervekkel, a jövővel foglalkozott. Veje emelkedése felizgatta képzeletét; erősen meg volt győződve róla, hogy nemsokára széditő magasra emelkedik.

Leánya állapota annyiban érdekelte, mert nagyon szeretett volna egy szőke fiucskát. Elhatározta, hogy unokájának nevére nagy összeget tesz be valamelyik bankba. Szilárdan föltette magában, hogy a nagyapai tisztet kellő méltósággal fogja viselni s ugy rémlett előtte, hogy szélsőségig menő engedékenységével unokáját magához szoktatja.

Gábor urat ritkán lehetett most otthon találni. A dicsvágy fejébe szállt, mint a könnyü burgundi bor, melyet ebéd közben bőségesen iszogatott. Államügyek és udvari pletykák; titkos jegyü sürgönyök és egy sikerült élcz; komoly tanácskozások és feszes külügyminiszteri ebédek nagyon igénybe vették szegényt.

A készülődő nagy esemény már előre vetette árnyékát: az egész ház örökös izgatottságban élt.

A fiatal asszony minden szeszélye teljesült, az egész háznép az ő kizárólagos rendelkezésére állott. Kedvében igyekezett járni minden ember és minden szemből több gyöngédség sugárzott feléje, mint máskor. A kertész legszebb virágait szakitotta le neki s a szakács napjában négyszer-ötször alázatosan megkérdezte, nem kiván-e valamit, mert ilyenkor — itt elpirult és zavarba jött —. . . ilyenkor nem jó elfojtani egyetlenegy kívánságot se. Jobb, ha kiüt rajtunk minden vágyunk, mint a himlő; ha bennünk marad, jobban belébetegszünk.

Szebb hasonlat nem jutott hirtelen eszébe. Melanie e napokban nem igen tudta méltányolni az ő hasznos müvészetét: sültjét, édes tésztáit, mindenféle szakácsremekeit.

Egy este, mikor már az alkony fénye eltünt a felhők arczáról, Gábor egyedül lelte feleségét.

A szobában sötétedett, a butorok mély árnyékot vetettek köröskörül; alakjuk összefolyt s a nappal oly kedves és barátságos zongora, mint valami idomtalan szörnyeteg, egészen beleolvadt a homályba.

Kint egészen sötét volt; a nyitott ablakon nem fútt be a szél; a függönyök mozdulatlanul függtek aranyozott tartójukon.

Az óra valahogy elállt s a nagy szoba csendjét most nem zavarta meg semmi hang.

Gábor egy lépést sem látott előre; csengetett, hogy a gyertyákat gyujtsák meg, de a fiatal nő, a ki a diván egyik szegletében összehuzódva ült, sötétben akart maradni továbbra is.

— A világosság bánt, szólt halk, panaszos hangon, rosszul érzem magamat. Nem tudod, Gábor, mennyit szenvedek.

Szentegyedy leült neje mellé s forró, száraz, kis kezét ajkaihoz emelte.

— Beteg vagy, lelkecském? kérdezte és a kedves, kis arczot közelebb vonta magához. Miért nem hivtatok orvost?

A nő ingerülten szakitotta félbe beszédét.

— Miattad szenvedek és ő miatta; meg fogok halni.

Gábor ijedten védekezett.

— Látod a sötétség milyen komor gondolatokat ébreszt benned. Miért beszélsz a halálról, mikor az élet benned oly erővel kering, mint a baraczkfa gallyában, mikor a rügyek először bujnak ki a gyönge háncs alól?

A fiatal asszony idegesen rázta fejét.

— Nem gondolok semmire, csak arra, hogy könnyen meghalhatok. Mily könnyelmüen kiteszitek ti férfiak a nőt a halálos veszedelemnek s ha szenved, nem törődtök vele. Ti csak kevély örömet éreztek a felett, hogy fiatok fog születni.

A férj zavartan csittitotta.

— A fájdalom a ti osztályrészetek, igaz, de örömötök is kétszeres. Légy béketürő, drágám, az orvost azonnal elhivatom.

Melanie siró hangon válaszolt.

— Tud is rajtam az orvos segiteni!

— Mégis, mi bajod van? Fájdalmat érzesz? Hol fáj, szivecském, majd én meggyógyitom.

— Sokat állok ki, Gábor, nagyon félek attól, a mi következni fog. Ugy érzem magamat, mint a kit valami mély, nagy vizbe dobtak s uszni nem tud. Egész valóm összeborzong azoktól a hideg, szürke, utálatos hullámoktól, melyek fejem felett összecsapnak, s melyek el fognak nyelni. Meghalok Gábor s nem fogom ismerni őt, a kit a szivem alatt hordok.

Könyei megeredtek és sokáig, keservesen sirt.

A férfi szivén rémület vett erőt. Ha ez előérzet volna, csalhatatlan sejtelme annak, a mi következni fog! Ha Melanie meghalna és sohasem ismerné kis fiát, a kiért oly sokat szenvedett! Most ez a szomoru lehetőség megvillant benne, s jobban áthült tőle, mintha kint a fagyos földön órákon keresztül feküdt volna. Vádolta magát, hogy e nehéz napokban fogalma se volt neje testi és lelki szenvedéseiről, hogy gyermeke anyját tizedrangu államügyek és léha szórakozások miatt elhanyagolta.

A nyitott ablakon szintelen, csillagtalan tavaszi égbolt látszott. A park fái, a gyepágyak s az utak elvesztek a szürkülő homályban; az ujhold vékony ezüstvonala nem árasztott világosságot, csak a kertészház vérvörös lámpája csillogott keresztül a tavaszi párákkal telt, langyos szürkületen.

Szentegyedy elvonta nejét a diványról s az ablakhoz lépett vele. Látta, hogy a könnyes arczocska meg volt nyulva s halantéka beesett.

A nő összeborzadt, a mint szemébe tüntek a mozdulatlan fák, az egyhangu szürkeség, a bágyadt fényü csillagok s a vérvörös lámpa.

Hevesen becsapta az ablakot.

— Fázom, mondá magyarázólag s hozzátette még, az az irtózatos piros lámpa olyan, mintha sirboltban égne; nem tudom nézni.

Gyertyát parancsolt. Férje nyugtalanul aludt ezen az éjszakán és nem tudta levenni szemét neje nyugtalan arczáról, a mint mély, erős álomba merülve kibontott, kuszált hajjal feküdt párnáin.

— Ha belehalna, gondolta a férfi, és rémületében szinte felkiáltott.

XXVIII.

Ismét két hónap telt el, nyár közepe volt.

Silbermannék falura vitték leányukat, nehogy a rekkenő hőség, a forró éjszakák, az átizzott, rossz levegő megártson neki.

Bécshez közel volt nyaralójuk, sötétzöld tetejü, apró tornyocskákkal megrakott, világos, derült urilak, melynek platánfái alatt a fiatal asszony nyugalmat, friss levegőt, életkedvet remélt.

Férje a városban ebédelt s csak az estét töltötték el együtt.

Bizalmas, kedves esték voltak azok. A verandán esteliztek, körülöttük mindenütt sötétség borult a fákra, csak az ő lámpájuk fénye szürődött át a lombokon. A bankár vidám történetkéket beszélt, s hangos, érczes nevetése messzi hangzott az éjszakában.

Néha karcsu pezsgőpalaczkok durrogtak — mintha megannyi pisztolylövés volna — s a család tagjai egymás egészségére üritették poharukat.

A hüvös, átlátszó, holdfényes éjszakában karonfogva járt fel s alá a nyárilak fái alatt Gábor és Melanie s beszélgetésük örökös tárgya a gyermek volt, a kit sóvárogva vártak mindaketten.

Ha szentjánosbogár világitott a bokrok alján; ha az elült madarak álmukban egyet-egyet csipogtak; ha, bár szél se volt, megrázkódtak a fák, mintha élő, érző, töprenkedő lények volnának: akkor a fiatalok képtelen ábrándokat szőttek s képzeletük rózsás angyalfejekkel népesült be.

Egy reggel Melanie igen rosszul érezte magát. Vére mind a fejébe rohant, aztán halotti sápadtság boritotta el arczát. Arczocskája, nyaka, kezei oly sárgák lettek, mintha cseppentett viaszból volnának.

Silbermanné félrevonta vejét és nehány halk szót váltott vele.

— Menj el itthonról, Gábor, órája eljött. Aztán siess haza, könnyebb lesz neki, ha tudja, hogy a mellékszobában vagy, mig ő szenved.

Melanie nyugtalanul figyelt rájuk.

— Ne hagyj itt magamra, félek.

Tágra nyilt szemében az eddiginél is nagyobb rémület tükrözött.

Kint sütött nap, az éjjeli harmat már felszáradt, a Bécs felé vezető országut ebben a pillanatban üresen fehérlett a szikrázó verőfényben, egyetlen kocsi, egyetlen járókelő se volt rajta.

Gábor maga hajtott; az országut fái, a bokrok, az utjelzők sebesen iramodtak el mellette,

mintha mindannyian a magányosan álló nyárilak felé futnának, melyet ő elhagyott.

A válság tehát itt van. Neje most éli át fiatal életének legnehezebb óráit. De hát átéli-e?

Haragosan megcsapkodta a lovakat s a könnyü szekér elveszett a szürke porfelhőben.

Egyszer csak vele szemben az orvos fogata bukkant fel. Ugy tetszett neki, hogy az orvos kocsisa igen lassan hajt s az orvos ur igen kényelmesen veszi a dolgát.

Megállitotta lovait s a hintóhoz lépett. Az orvos nyugodtan és barátságosan nézett rá aranykeretü szemüvege mögül s néhány kérdést intézett hozzá.

— Ne csináljon olyan kétségbeesett arczot, mondá hidegen, minden nap millió meg millió aszszony esik tul rajta.

— Nem késik el, orvos? felelte Gábor, óráját nézegetve.

Az orvos mosolygott.

— Dehogy. Még legalább hat óránk van addig.

Kezével üdvözölte és tovább hajtatott.

Gábor összeborzadt. Még hat óráig fog tartani! Képzeletében látta nejét kinok közt vergődni, melyeket nem lehet megröviditeni, sem enyhiteni.

Feje fölött a nap magasra emelkedett; fehér falú, derült nyaralók, jól ápolt gyümölcsösök és virágos kertek mellett hajtott el, jókedvü emberekkel találkozott, messziről Bécs templomtornyai s középületei ragyogtak.

A napsütött mezőkön munkások mozogtak s szemközt jövő meszesszekér tetején lomhán nyujtózkodva, egy fiatal ficzkó tele torokkal énekelt.

A külügyminisztérium kapusa mosolygva mondott neki jóreggelt, de a komor, nyugtalan arcz látása megijesztette. Azt hitte szegény öreg, hogy valami nagy baja történt a birodalomnak. Ha nem lett volna jó nevelése, szinte megkérdezte volna a tétován járó magas alaktól, a ki vállai közé huzott fővel ment fel a lépcsőkön: „Kegyelmes ur, talán háboru lesz?“

Odafent a miniszternez hivták, a ki fontos jegyzéket mondott tollába. Ő nagyméltósága nagyon jókedvü volt s a porosz kérdésről beszélgetett vele.

— Mához egy évre visszavesszük vasmarkából Szilézíát, mondá s kövér, hófehér ujjait nézegette. Addig megkötjük a szövetségeket s diplomácziailag előkészitjük a háborut.

Azután szellemes, de kissé hosszadalmas fejtegetésekbe bocsátkozott Poroszország pénzügyi erejéről és hadseregéről. Futólag megérintette a lehetőséget, hogy Napoleon szövetséget ajánl a porosz ellen.

— Természetesen nem fogadjuk el, tette hozzá s finom mosoly játszadozott ajkai körül, mert nem akarjuk megosztani vele sem a dicsőséget, sem a győzelem eredményét. Ausztria elég erős arra, hogy a parvenü Poroszországgal egymaga végezzen.

Aztán elmondta, hogy a berlini osztrák katonai attasé egy uj puskáról ad hirt, melylyel a porosz hadsereget tavaszra felfegyverzik.

— Mintha puskák, s nem a katonák vitézsége döntené el a háborut, szólt és egy csipet burnótot vett egy aranyszelenczéből, melyet az orosz czártól kapott ajándékba.

Szentegyedy feltünő szórakozottsággal hallgatta ő nagyméltóságát, a kinek végre feltünt a fiatal osztálytanácsos halvány, feldult arcza.

— Talán valami jó hire van számomra, kezdte, s kimért, elegáns nevetésre fakadt, miközben száját csak egy kissé nyitotta ki.

Szentegyedy megütődve pillantott reá. Mi van arczában, a mi arra mutat, hogy örvendetes hireket rejteget?

— Nos, tette hozzá a miniszter, Szentegyedy kérdő és csodálkozó tekintetére válaszolva, azt hittem, ön mint született diplomata temetési arcz alá rejti kitörő örömét. Vagy valami rossz hirt kapott hazájából, mondá aggodalmasan, melyről még nincs tudomásom? Pesten kiütött a forradalom? ... Vagy mi lelte?

— A feleségem beteg, mondá Szentegyedy, a tartózkodás és illem korlátain tulcsapó keserü türelmetlenséggel, s a nő élete ilyenkor hajszálon függ.

Ő nagyméltósága, mint nagy diplomata, egyetlen mozdulattal sem árulta el, hogy ő nagyobb dolgokat várt. A háboru előkészitésén fáradozó osztrák diplomácziai gépezet fejét mit érdekli egy asszonyka betegsége? Mit törődik egy csecsemő világrajövetelével ő, a ki véres háboru felidézésén töri fejét, melyben ezer meg ezer emberélet fog elpusztulni?

Mégis eleget tett a társadalmi követelményeknek, nehány közönyös vigasztaló szót mondott s Szentegyedyt haza küldte.

— Aztán üdvözölje nevemben a kis osztrák állampolgárt, mondá derülten s bucsuzásra hanyagul odatartotta az ujjahegyét. A kis kölyök bizonyára ellenségem lesz, hogy a porosz háboruval nem várok még vagy husz esztendeig. Milyen ragyogó kilátása nyilna megszerezni a Mária-Terézia-rendet! De husz év mulva hozzon szinre valami dicsőséges háborut az apja, ha ő lesz külügyminiszter. Én már akkor a föld alatt leszek, nem csinálom Ausztria történelmét . . . A felesége beteg, mormogta ő nagyméltósága, a mint Szentegyedy mögött az ajtó bezárult, s már elvesztette fejét. A birodalom nagy érdekével semmit se gondol, mihelyt személye van érintve. Ez a század helytelen iránya. Az emberek önzők.

Ezen kétségtelenül bölcs és mélyértelmü megjegyzések után a miniszter munkához fogott. Az ismeretes mosoly, melyet a világban járva álarcz gyanánt viselt, eltünt arczáról s fáradt, unott kifejezés váltotta fel.

Ezalatt Szentegyedy őrült sebességgel hajtott haza. A lovak patkója szikrát csalt ki a kerámit kövezetből; a kik látták, megdöbbentek sötét, haragos nézésétől. Mikorra haza ért, lovairól szakadt a tajték. Felakart menni a lépcsőn, de mást gondolt s egy kerti székre ült le. Szemét a földre függesztette, minden lépésre, mely a nyári lakból hangzott, felemelte fejét.

A kertben csend és béke volt, Szentegyedy pedig háborgó gondolatokkal foglalkozott.

A gyermekről gondolkozott, a ki annyi fájdalmat, aggodalmat és szenvedést okoz, bár még világra se jött. Még meg se született, már is megindulást, rémületet, kétségbeesést tud ébreszteni a szülők szivében. A mig meg nincs, vágynak utána, és nélküle üres az egész világ. A mint megvan, nyomor, lehangoltság, bánat jut osztályrészül azoknak, a kik utána áhitoztak.

Eszébe jutott, mily örömet érzett a hir hallatára, hogy neje reményteljes állapotban van. Mindig csak a fiut várta, nevének örökösét, a ki életének büszkesége lesz. Arra egy pillanatig se gondolt, hogy Melanie életével fizetheti meg reményük teljesülését.

Most, a bizonytalanság és magábaszállás e rettentő pillanatában keserüen vádolta magát.

A nőt, a ki fiatal, erényes szépségét neki adta, a kivel a szerelem s a boldogság annyi édes emléke köti össze, ezt a jól ismert, szeretett, drága lényt feláldozta egy ismeretlennek, egy megfoghatatlannak, egy siró-rívó kicsi jószágnak, a kiről még semmit sem tud, a ki, meglehet, szeretetét sohasem fogja szeretettel viszonozni s a ki talán eddig nyugalmas és derült életét folytonos csalódásra s emésztő gondokra forditja.

Csodálatosan tisztán emlékezett egy beszélgetésre, melyet a családról s a gyermekekről valamelyik jó családatyával folytatott.

Az a boldog, mondá az illető ur, a kinek

gyermeke nincsen. Nekem jó gyermekeim vannak, egy ellen sincs kifogásom s én élek-halok értük, azért beszélek igy. Minél jobb, kedvesebb a gyermek, annál több bánatot és nyugtalanságot okoz. Életünk egyik fele abban telik el, hogy gyermekek után sóvárgunk; s a másik fele aggodalom és szomoruságból áll, melyet miattuk érzünk. Az az ember, a kinek gyermekei vannak, ha igazán szereti őket, nem független, erős férfi többé: gyermekeinek nyomoruságos rabja. Se gondolata, se érzéseit se meggyőződése, se tette nem oly szabad és igaz többé, mint azelőtt. Mint a nap képe a legkisebb harmatcseppben — minden legkisebb cselekedetében szülői szeretetének fénye ragyog; óvatosabb, félénkebb, megalkuvóbb lesz; megremeg a legkisebb széltől, melyben kisfia meghülhet s érdeklődik a világ legelhagyottabb pontja iránt, ha ott difteritisz-járvány lép fel. Hogy követhetne az ilyen ember nagy czélokat, mikor elméjét és képességeit ezer meg ezer apró, jelentéktelen dolog veszi igénybe? Sőt még azt is mondhatom, hogy a gyermek bennünket rosszabbá tesz s összezavarja erkölcsi fogalmainkat a jóról és rosszról. Hány dolgot itélünk meg enyhén, mert gyermekünk követte el! Mennyi apró bünt követünk el, az önzés, hiuság, kapzsiság büneit, hogy gyermekünk előtt az élet nehéz utját egyengessük s jólétet szerezzünk számára!

A mi rendszerünk, a gyermeknek családi körben való nevelése, elhibázott dolog. A spártaiak gyermekeit az állam nevelte, hogy a spártai fér-

fiak jobban a hazának s a közügyeknek élhes senek . . .

Ezek a gondolatok most megrohanták szivét s nagy fájdalmat okoztak neki.

Egyszerre lépteket hallott, egyenesen feléje tartó, nehéz lépteket.

Az inas volt, örömtől kipirult arczczal, sapkáját a levegőben lóbálva. Alig tudott szólni, ugy elfulladt a nagy sietés miatt.

— Nagyságos uram, megtörtént.

Szentegyedy nem is hallotta mit beszélt, rohant fel a lépcsőkön, két-három fokot keresztül ugrálva, neje hálószobája felé tartott.

Szive hevesen dobogott, mikor belépett.

Melanie az ágyban feküdt; kék selyem vánkosok és ágytakaró enyhe fénye esett kimerült, halálsápadt arczára; keskeny, bájos homlokán még rajta volt a kiállott szenvedések veritéke. Tekintetét belépő férjére emelte, de nézése szomoru volt, szeméből nem sugárzott a boldog anya szenvedélyes elragadtatása.

Az orvos a bábával beszélt, mindketten zavartak voltak s Szentegyedy hiába várta, hogy elébe hoznak egy pólyás kis holmit s gratulálnak, hogy fia született. Figyelt, nem hall-e gyönge, csilingelő sirást s nem mozdul-e meg valami az asztalon?

Neje ágyához lépett s kezet csókolt neki, aztán zavartan s várakozással nézett körül. Melanie megragadta férje kezét és zokogott. Az orvos közelebb jött és hideg, nyugodt hangja kissé remegett.

— Nem szabad felizgatni magát, nagyságos asszonyom ; minden izgatottság életveszélylyel járhat. Ön nem oka, nem tehet róla.

Aztán Szentegyedyhez fordult.

— A gyermek halva született. Ő nagysága a veszélyen tul van. Mi mindent megtettünk, édes uram.

Szentegyedy érezte, hogy torka összeszorul s hogy keblét hangtalan, görcsös sírás emelgeti, mely kitörni nem tud.

Egy perczczel előbb még az anyát féltette, s mikor az anya megmaradt, majd megszakadt szive a gyermekért.

Melanie, haragos, sötét pillantást vetett maga körül. Sokkal jobban ki volt merülve, hogysem mozdulni, vagy szólni tudott volna, de arczán oly kétségbeesés látszott, mely a jelenlevőket mélyen meghatotta.

Szentegyedy letérdelt a nő ágyánál s szép, büszke, fekete fejét neje hideg kezecskéjére hajtotta.

Félig eszméletlen állapotban, mintegy ködön vagy vékony falon keresztül hallotta az orvos szavait.

— Kifejlett erős fiucska volt, szakasztott az apja. Nem nézi meg ?

Kezével elutasitó, heves mozdulatot tett. Sirt . . .

Mikor este a harmadik szobában a kicsi testet ezüstös koporsóba tették, az anya, bár semmit sem hallott, ösztönszerüleg felsikoltott.

— Most szegezik be a koporsóba. Hallom,

ahogy a szögeket beverik. Gábor, ne engedd szegény kis fiamat! hideg lesz odakint a lelkecskémnek ... Ne vigyék el, ne vigyék el!

Füleit befogta s fejét zokogva a párnák közé rejtette; aztán elájult.

XXIX.

A fájdalom első rohama elmult. Szentegyedy nehány levelet irt, miközben könye a papirra folyt.

Nehány nap előtt az államgondoknál sokkal inkább azon törte fejét, mit fog anyjának táviratozni, ha fia születik? Különböző távirati szövegeket készitett erre az alkalomra s egygyel sem volt megelégedve. Az egyik tulkomolynak, másik nagyon is tréfásnak, a harmadik kissé homályosnak tetszett előtte. A legjobbnak mégis ezt találta s leirva készen is tartotta: „Nagymama vagy. Unokád fiu-e vagy lány, nézd meg magad. Melanie teljesen jól érzi magát“...

És most vidám hangu távirat helyett levélben irta meg, mi történt. „Gyönyörü, kifejlett, nagy fiacskám született, irta a többek közt, de holtan. Isten adta, Isten elvette“...

Sok idő telt belé, mig zokogástól többször félbeszakitott levelét befejezte.

Anyjának ezen a hangon irt, de egyik barátja másforma levelet kapott tőle. Ebben nem használt bibliai mondásokat, hanem kiöntötte lelke egész keserüségét. „Nem tudok megnyugodni a gondolatban, irá, hogy Isten ujját lássam kis fiacskám

halálában. De hisz ő nem halt meg, mert sohasem élt, csak néhány hónapig mozgást vitt végbe.

A hogy nem látom a gondviselés nagyszerü bölcseségét abban, hogy egyetlen hideg májusi éjszakán mind lefagy a fák virága, a nélkül, hogy valaha gyümölcs fejlődnék belőlük: épp ugy nem látom be, mért kellett elpusztulni a parányi teremtésnek, a ki életre rendeltetett, mielőtt élt volna? .. De hagyjuk a töprenkedést: mire való az? S egyáltalán mire való az egész élet? Mi értelme van az életnek s mindazon érzésnek, melyet az bennünk ébreszt? Tulajdonképpen az élet: mi? Egy nagy sötét farkasverem, melybe, ha belehulltunk, nem látunk, nem hallunk semmit abból, a mi közelünkben történik. Csak egy tenyérnyi szürke foltot látunk fejünk felett: azt égnek nevezzük ..."

Feje égett s rettentően fájt, mire leveleit elvégezte. Ez alatt elhozták a kis ezüst koporsót s az orvos a kis testet egy kendőbe burkolva beletette. Nemsokára le volt szögezve s oda tették a Melanie szalonasztalára, selyemkaszettek s csecsebecsék közé. Alig volt nagyobb a szép asszony egy kztyüs dobozánál.

A nyitott ablakon akadálytalanul beözönlött a napsugár; a sok csipke- és selyemszövet enyhén fénylett s egy régóta nyitvafeledett illatszeres üveg telelehelte a szobát frissen szakitott gyöngyvirág szagával. Minden ugy volt itt, a mint Melanie hagyta. Ugy tetszett Gábornak, mintha ebben a pillanatban lépett volna ki a fiatal asszony az ajtón; mosolyából, fénylő tekintetéből még maradt itt valami . . .

Délután a külvárosban egy zárdát keresett fel, hol magyarországi ferenczrendiek laktak.

Azt mondták neki, hogy engedélyt kell kérni, másképp a kis halottat nem temetik el.

Belépett a nehéz, tömör ajtón s alacsony homályos folyosóba jutott. A piszkos, fekete falra roppant nagy fafeszület volt fölszegezve. Alatta a kőkoczka egészen ki volt kopva a sok térdeléstől. Az épület négyszögletü volt s a középen szük, nedves udvart zárt körül. A magas falaktól ez udvarba sohasem juthatott be a napfény, a nedves talajon zöld moha s penészvirág nőtt, mint a sirokon. A falakra beteges vadszőllő kuszott fel, néhol erőtlenül hulltak le száraz, ölelő karjai. Az udvar egyik szögletében kerekes kut állott, tetejéről leesett a bádogvitorla, a kerék fogai a vénségtől kitördeltek, a rozsdás lánczon félig elrothadt veder himbálózott s bent a kutban a feketés, egészségtelen, rossz szagu viznek nem volt sem tükrözése, sem fénye, mintha halott embernek szeme volna.

A folyosón alacsony ajtók nyiltak egymás mellett, hasadásukon szabad utja volt az őszi szélnek. Egy öreg, pergamenbőrü szentatya jött elő valamelyik sötét fülkéből s olvasója csörgött, a mint egyet-egyett lépett.

— Beszélhetek a rendfőnökkel? kérdezte Szentegyedy s a rozzant lépcsőkön a barát után indult.

Kisérője nem felelt, hanem kinyitott egy üveges ajtót s a látogatót előre bocsátotta.

A rendfőnök kövér, gömbölyü ur volt, szürke haját a halántékán előre simitotta és fogatlan, húsos száját különös módon félrehuzta, mikor beszélt.

Szentegyedy előadta kérelmét s a pap egykedvü arczczal nyult toll és papir után, hogy a temetési engedélyt megirja. A főtisztelendő atya éppen uzsonnája mellől kelt fel s az ott hagyott asztalon kivánatos sonkaszeletek pirultak s gránátszinü sashegyi csillogott egy termetes palaczkban.

— Ez engedélyre a gyermeket el fogják temetni. Az egyház nem temetheti el, édes fiam, mert még nem volt megkeresztelve s igy mint pogány halt meg. A rendes sirok közt nincs is neki helye; temetőn kivül földelhetik el; különben a sirásó tudja, mi a kötelessége.

Szentegyedyből kitört a rég fojtogatott indulat.

— Hát nem temetik el rendesen? Az egyházi törvények szerint szegény kis fiacskám pogány?

Aztán a világfi kerekedett benne felül s kivette tárczáját.

— Nem lehet ezen segiteni, főtisztelendő ur? Én nem bánom, akárhová temetik, de a nők sokat adnak az ilyesmire.

— Világnak fia, válaszolt a pap kenetteljesen s alázatos fejtartással, nem segithetek rajta. Én az Isten szerény szolgája vagyok és az egyházi törvények Istentől vannak.

Kényelmes karosszékben ülve szeliden és nyugodtan figyelte a pap a fiatal apa mozdulatait, s még mindig igen kevélynek és makacsnak találta a csapás után, melylyel az ég meglátogatta.

Két kövér hüvelykujját egymás körül forgatta; aztán mikor látta, hogy vendége nem mozdul és megnémulva, megkövülve ül helyén, egy türelmetlen és sóvárgó oldalpillantást vetett a piruló sonkaszeletekre és húsos ajkait s két szemét összszehuzta, mintha sashegyit szürcsölne.

Szentegyedy végre feleszmélt, a temetési engedélyt magához vette, s köszönés nélkül ment le a lépcsőn.

Este a sirásó eljött a kis koporsóért. Szentegyedy befogatott s beültette maga mellé; aztán a temetőhöz hajtatott. A nagyvárosi temető rettenetes utvesztőjében, a holdfényben kisértetiesen fehérlő sirkeresztek között ráakadtak az elkülönitett térre, hová a még meg nem keresztelt gyermekeket temetik.

A sirásó másfél lábnyira ásott le a földbe, a kis ezüst koporsót, mely egyszerü fekete fakoporsóba volt zárva, beleeresztette s a nyirkos földet ráhányta. Aztán letérdepelt, elmormogott egy miatyánkot, megelégedett mosolylyal rakta zsebre a gazdag borravalót s kapáját vállára vetve nyugodalmas jó éjszakát kivánt.

Mikor léptei elhangzottak s csak a szél bujkált a temető bokrai között. Szentegyedy száraz, könytelen szemmel nézett fel a nyugodt csillagokra, melyek a halottak birodalma felett épp ugy fénylettek, mint tegnap, mikor még az ő szive tele volt kedves reménynyel s életkedvvel. Ma már halottja van ....

Szentegyedyné betegsége négy hétig tartott,

az első napokban azt hitték, hogy eszét veszti fájdalmában.

Férje nem merte neki megmondani, hogy elvesztett drága kincsüket a temető árkához közel ásták el mint egy hullott verebet, és sohasem mondta el beszélgetését a pappal, a ki szivük magzatát pogánynak nevezte.

A nő idegesen és gyakran kérdezősködött: hová temették el kis fiát? körülültették-e már sirját virággal és örökzölddel? Körülkeritették-e aranyozott vasrácscsal, s fehér márvány-sirkövére rávésették-e a nevét? A nevét! eszébe jutott, hogy annak, a kit keservesen sirat, neve nincsen. Még nem is élt, már is bánatot hagyott maga után. Egyetlenegyszer sem nyitotta ki szemecskéjét, hogy velük a lámpába nézzen; egyszer sem hallották sirása hangját; virágsziromhoz hasonló kezecskéinek mozdulatát nem látták soha.

Néhány napig eső esett s ettől Szentegyedynét még komorabb gondolatok lepték meg. Az iszapos, szennyes, jéghideg viz lehat a földbe, oda, a hol drágája eltemetve fekszik.

Alig várta, hogy férje hazajöjjön. Zokogás közt kérdezte ki, milyen volt a kicsije koporsója? tettek-e valami puhát a fejecskéje alá? a fedele jól záródik-e? Közölte vele aggodalmát: attól félt, hogy a viz rohamosan leszivárog kis fiához, hozzáférköziK parányi testéhez és siettetni fogja feloszlását.

A folytonos sirás és önkinzás miatt gyógyulása lassan haladt, álmatlanságban szenvedett s oly sovány volt, hogy ismerősei alig ismerték meg.

Aztán jöttek a részvétlátogatások. A hölgyek komoly, ünnepélyes arczczal jöttek, érzékeny szavakban fejezték ki mélyen érzett részvétüket, pedig szivükken üresség és közöny volt. Mindeniknek ujból el kellett beszélni a szerencsétlenséget s ők, a kedves kiváncsiak nem elégedtek meg azzal, a mit ez esetről Melanie és anyja tudott, hanem részleteket kivántak. Találgatták az okot, mely a kis fiut megölte. Nem mondták a szemébe, hogy talán a fiatal anya erősen füzte magát; hanem egész sereg fekete és nem fekete föltevés, gyanitás, fürkészés, mendemonda, sőt babona került megvitatás alá.

A látogató asszonyok mindenike tudott hasonló esetet, mely vagy vele, vagy anyjával, vagy nagyanyjával, esetleg valamelyik barátnőjével történt. E pontnál különben az orvos, s a községi orvos is más-más nézeten voltak.

Ezek a beszélgetések, örökös kérdezgetések, a szomoru eset kiváncsi feszegetése mindannyiszor felujitotta a fiatal anya fájdalmát, a hányszor ez a tárgy előkerült. Sokat sirt és szeretetreméltó barátnői vele sirtak; de lassankint annyira megszokta ezt a dolgot, hogy nagyobb bánat nélkül tudott vele foglalkozni s fájdalma végre megenyhült.

Gábor anyjától nagyon kedves levél érkezett. Az öreg urasszony nem titkolta, hogy nagy veszteség érte, de vigasztalta, hogy máskor nem kell hasonló szerencsétlenségtől tartaniok. Egyuttal megirta, hogy Máriával együtt fel fog jönni s nehány hónapig gyermekeinél marad.

Melanie türelmetlenül várta, hogy anyósát lássa s hogy Máriával megismerkedjék. Ezek a gondolatok elfoglalták, már ritkábban sirt, szemlátomást tért vissza viruló egészsége és életkedve.

Egyszer megtalálta a gyermekruhákat, melyeket anyja gondosan elrejtett. A piczi kis főkötőket, apró kis ujjasokat, a diszes keresztelő dunnát, az egész szalagos, csipkés, selymes készletet, melynek nem egy darabját maga csinálta, belevarrva rózsaszinü gondolatait, boldog ábrándjait. Most már nincs, a kire rá adja, nincs, a kit öltöztessen. A mint egyenkint visszarakosgatta őket, könye patakzott, de ugy érezte, hogy ezek a könyek nem szoritják össze a szivét, nem fenyegetik megfojtással; könnyen fakadnak fel. Ez már enyhe, édes sirás volt, szinte megkönnyebbült utána és nyugodtabb lett tőle.

Szerencséje volt Melanienak a nyár is. Ha bánata télen éri, mikor szüntelenül szakad a hó az ólomszürke felhőkből, mikor a nap későn kel fel, s korán lebukik vérpiros tányérja; ha nem tud kijárni és szobáiba zárkózva tölti az unalmas, egyforma napokat: talán fájdalma későbben és nehezebben enyhült volna meg.

De nyár volt, vidám aratók vágták az aranybuzavetéseket; hegyek s völgyek zöld pompájukban álltak; madarak lepték el a bokrokat; fecskék keringtek az eresz körül; a levegő tiszta, száraz, páranélküli volt; könnyü bárányfelhők uszkáltak az örökké derült égbolton, s Melanie, a vadgesztenyefák hüvös homályában megvonulva jól érezte

magát; vagy kitette magát a napsütés édes csiklandozásának, erősödött, fejlett, tele szivta magát életerővel a napsugarakban, mint akármelyik vadvirág.

Gábor örvendezve vette észre, hogy neje kedve felderül. Szabad idejét mellette töltötte s egy szép nyári alkonyatkor, mikor kis fiuk emléke előttük felmerült, a nő halkan igy szólt:

— Nem nézted meg, milyen volt?

Gábor tagadólag rázta fejét. Melanie könnyedén sóhajtott.

— Anyám azt mondja, hogy fekete haja volt, mint neked s az orra olyan volt, mint az enyém. Szép kis fiu volt. Talán ha megnéztem volna, ugy bevéződött volna emlékezetembe, hogy mindig előttem állana. Sohasem tudtam volna elfelejteni, Gábor. Igy, ha behunyom szememet, semmit sem látok belőle. Szemeim előtt szürke foltok usznak, de kis fiam arcát nem látom sehol.

Könyben uszó szép szemeit férje arcáról a kéklő hegyek felé forditotta s a messzeségbe nézett.

A nap még egyszer fellángolt, aztán eltünt a hegyek megett, de utána még nem következett teljes sötétség. Az a fénytelen, bizonytalan világosság jött utána, mely tuléli a napsugarakat s megelőzi az éjszakát. Az az átmeneti állapot, félig világosság, félig homály, mely a fiatal asszony szivében is uralkodott.

El fog jönni a feledés éjszakája szivére is s kis fia képe örökre eltünik onnét, hogy más érzelmeknek s más bánatnak adjon helyet.

XXX.

Az urasszony beváltotta igéretét s szeptember hónap elején Máriával együtt megérkezett.

Gábor a hivatalban volt s éppen jó hireket kapott: az államtitkár megsugta neki, hogy első osztályfőnökké nevezte ki a császár. Az államtitkár arról is tudott, hogy ő felsége jókedvvel irta alá a legmagasabb kéziratot s mosolyogva tette hozzá:

— Ebben az emberben nem csalódtam. Meg vagyok vele elégedve.

Mondanunk sem kell, hogy Gábor ur aranyos kedvében volt s lekötelező nyájassággal fogadta hivataltársainak szerencsekivánatát.

Az államtitkár ivet köröztetett, melyen a külügyminisztérium hivatalnokait felhivta: este gyüljenek össze egyik előkelő szálloda külön éttermében s ünnepeljék meg az első osztályfőnök ur kinevezését.

A külügyminiszter melegen szorongatta kezét s abban a ritka kitüntetésben részesitette, hogy őszintén és természetesen beszélt vele, a mi egy nagy diplomatától mindenesetre hallatlan önmegtagadás volt.

Mikor hazafelé iparkodott, fogatában hanyagul hátradőlve, a köszönéseket mosolyogva viszonozva s jobbra-balra köszöngetve — diadalmas, büszke érzés vett erőt rajta. Azt hitte, minden ember csodálkozva nézi őt, a ki a császári városban rövid idő alatt oly fényes pályát futott meg. Szép

női arczok sugárzó pillantásait, megelégedett emberek mosolyát mind a maga számára foglalta le. A A mult hetek megpróbáltatásait egészen elfeledte s a jövő ragyogónak, kedvesnek tünt fel előtte.

— Előttem van még az egész élet, suttogta halkan, a mint fogatja egy fordulónál csak lépésben mehetett előre. Holnap az egész Bécs tudni fogja kinevezésemet. Vajjon mit szólnak hozzá az emberek? Mit szól hozzá Ferrari herczeg, a ki nagyuri kicsinyléssel tekintett rám s kinek öröké beléptem?

Emelkedését maga is váratlannak találta.

— Mi okozta azt, füzte tovább gondolatait, hogy ily gyorsan emelkedtem? Mit tettem, hogy az intéző körök figyelme felém fordult? Nem emlékszem, hogy valami nagyon hasznos, vagy nagyon kitünő dolgot cselekedtem volna. Sem okosabb, sem ügyesebb nem vagyok másoknál, miért választottak ki éppen engem? Bizonyosan igy jutnak magas állásba mások is, maguk se tudják hogyan. Az élet nagy folyamában egyik hullám éppen olyan, mint a másik; de az egyiknek szikla van utjában, ez irányából kitér; a másik beleugrik valami mély, feneketlen hasadásba s oda vesz; a harmadik sulyos gabonaszállitó hajó alá jut, s keservesen hordozza tovább; végre van olyan, melyet felsziv a nap, odafent felhő lesz belőle s mint jótékony tavaszi eső száll le a földre, megöntözni a viruló vetéseket. Erről azt mondják, hogy a csillagok közt, a magasban született. De mért jutott neki ez a feladat; mikor egyik hullám annyit ér, mint a másik?

Kiértek a főutra. A házsorok közt mint szétöntött hangyaboly nyüzsgött az ember.

Uri fogatok, bérkocsik, omnibuszok rohantak el egymás mellett; lovasok iramodtak a fasorok között; divatos és nem divatos női kalapkák villantak mep a roppant emberáradatban; égő, gunyos, kihivó, nyugtalan, bágyadt, szóval mindenféle szemek tekintettek egymásra; rokonszenv, barátság, gyülölet, szerelem érzelmei keletkeztek az egymásra vetett pillantások hatása alatt.

És emberek, lovak, házak, fák felett őszi napfény tüze, nyugodt fénye terült el, s mindent megszépitett, a mi utjába került.

A forrongó élet e hatalmas jelenetei másfelé terelték Szentegyedy figyelmét; gondolatai más irányba tértek.

A nagyváros minden toronyórája tizenkettőt ütött s minden toronyban delet harangoztak. Az utczai élet, a forrongás, lótásfutás s zürzavar tetőpontját érte. Mint óriási nagy üstökben forralt viz zubogása, olyan zsongás hallatszott mindenfelé a levegőben.

Szentegyedy végigtekintett a folyton változó, izgalmas képen s elégedetlenül sóhajtott.

— Szép az élet, szép a hatalom gyakorlata s a hirnév, mondá, de e változó tömeg minden egyes tagjának szivében érdekeltséget kelteni, gondolataikra befolyást gyakorolni, szeretetüket birni: elérem-e én azt valaha? A vagyonhoz, magas álláshoz és családi boldogsághoz hozzá jön-e valamikor a népszerüség, mely után a legjelesebb elmék

s legjobb szivek áhitoznak? Leszek-e én a nép kedvencze egykor? . . . Vagy nem leszek soha?. . .

Aztán övéi jutottak eszébe, a kik káprázta tó emelkedésének örülni fognak. Ősz anyja, a ki egy alföldi uriházban irogat neki gyöngéd leveleket; unokahuga, ez a szép, kicsit tartózkodó, de mély érzésü leány, a ki őt valamikor szerette, s a ki ma se ment férjhez senkihez!

Bizony hősünknek nagy kő esett le a szivéről, s lelke mélyéig meghatotta, mikor a Silbermann palota lépcsőházában anyja, s Mária siettek elébe.

Felesége és anyósa kissé hátramaradtak, hogy ne zavarják a váratlan viszontlátás édes elragadtatását.

Az urasszony könyek között ölelgette fiát, s nem tudott betelni nézésével.

— Be megváltoztál, szerelmes fiam, menynyire megöregitett ez a csunya nagyváros, mondogatta, könyei közül rámosolyogva.

Máriával kicsit feszes volt az első találkozás. Tiszta, átható szemeiből nyájas üdvözlet sugárzott a férfi felé, de mozdulatlanul, leeresztett karokkal állt helyén.

Aztán észrevéve, hogy az anya őszinte szavai nem lehetnek jó hatással a fiatal asszonyra, a ki mellett Gábor öregebbé lett, halk, kedves hangján igy szólt:

— Ha három év alatt valamit változtál Gábor, az csak előnyödre történt. Nekem ugy tetszik, hogy megférfiasodtál.

Vidám beszélgetés közt mult az idő. Az urasszony nem fáradt bele a kérdezgetésbe és fia nézésébe. A társalgás németül folyt, csak Mária és Gábor váltottak egy-egy szót magyarul.

Az urasszony elmondta, hogy az idén kitünő volt a termés.

— Ránk is fért, tette hozzá elkomolyodva, mert a német világ alatt elpusztul a magyar gazda jóléte. Minden nap más-más birtok kerül dobra; az adó sulyos, az életmód megdrágult; az emberek nem vállalnak hivatalt; az adófizetést rendszeresen megtagadjuk s aztán a nyakunkra szállásolnak egy század katonát. A ficzkók olyanok, mint egy kiéhezett sáskacsapat: megeszik mindenünket.

— Te is megtagadod az adófizetést, anyukám? kérdezte a külügyminiszteri osztályfőnök ur s tréfásan megfenyegette ujjával Máriát, a ki mindenféle jellel intette az urasszonyt, hogy nem jó beszédtárgyat választott, hagyja abba.

— Meg biz én, fiam. Nálunk most legnagyobb ur a zsandár s mindenféle jött-ment cseh fuvolás képviseli a törvényt. Az uri osztály visszahuzódik mindentől, a vármegyeházak be vannak csukva, az egész ország egy nagy siralomház. De ti idefent jobban tudjátok, mit csináltok. Együgyü, öreg asszony vagyok, nem értek hozzá ...

Aztán mintha be akarná bizonyitani, hogy ez nem neki való beszédtárgy s a politizálásnál van neki sokkal kedvesebb foglalatossága: gyöngéden

simogatta Melanie arczát és simára fésült fényes haját.

Lelkecském, nagyon foglak szeretni; az arczocskád ugy a szivemhez szól, hogy nem tudok betelni veled. Sohase kivánkoztál hozzánk? Ne gondold, hogy Egyed a világ másik végén fekszik, s csak a ti Bécsetek ér valamit. Ugyancsak megkötözted egy szines selyemszállal a vad oroszlánt: a fiamat, mert a szülőföldjének feléje se nézett.

A szülőföld! Bizony ebben a pillanatban felmerült az a Gábor lelkében. Csodálatos világosan látta a nádast, a kanyargó Tiszát, a széles utczáju falvakat s az egyedi uriház csillogó ablakait, széles tornáczát, meg a méhest, melyet Mária oly feledhetetlenné tett előtte.

Hosszasan nézte a szép, komoly arczot, melyen hiába kereste a rejtett bánat vagy hideg közöny nyomát.

Szemei nyájasan s szeretettel néztek most is reá, mintha szivét nem érte volna csalódás és mintha nem volna oka megváltozott érzelmekkel tekinteni a férfira, a ki őt minden magyarázat nélkül cserben hagyta.

Elfogulatlansága s nyugodtsága apránkint eloszlatta Gábor mélységes zavarát; felülkerekedett benne a világfi, a ki kényes helyzetekben feltalálja magát.

Nemsokára Silbermann fogata állt meg a lépcsőházban. A bankár sietett fel a lépcsőkön s az urasszonyt megölelte, mintha régi ismerősök volnának.

— Ez aztán kedves meglepetés, mondá mosolyogva. Legközelebb valami csinos birtokot veszünk a fiatalok számára. Jó közel Egyedhez, egy ugrásra az ősi birtoktól. A magyar Alföldről csodás dolgokat hall az ember, szeretnék már alaposan megismerkedni vele. Azt mondják, az egy igen nagy sikság, melyen a Tisza (ugy-e Melanie, a Tisza?) hömpölyög keresztül. Azután hires a gulyása is. Bécsben minden vendéglőben majmolják ezt a nevezetes nemzeti ételt, melybe oly sok paprikát tesznek, hogy majd kieszi az ember szemét. A csikósok a húst a nyereg alatt puhitják és nyersen eszik meg. Azért van a magyarok közt oly sok gyomorbeteg, hogy Karlsbad tele van velük.

Silbermann ur mindezt aggodalmat keltő komolysággal mondta s valószinüleg nagyon meg lett volna lepve, ha kétségbevonják, hogy legfölebb száz esztendeje lehet annak, hogy Szent István király a keresztény hitre téritette a pogány magyar népet.

Egyszer csak abbahagyta a magyar Alföldről szóló mély értelmü fejtegetéseit s vejéhez fordult.

— Fogadd szerencsekivánatomat, fiam, mondá egészen elérzékenyülve, az államtitkar már mondta nekem.

Észrevette hallgatóinak arczán a meglepetést.

— Talán még nem is dicsekedtél el vele?

Felállt s apró tánczlépésekben közeledett veje felé.

— Ezennel bemutatom önöknek az uj első osztályfőnököt, a Ferrari herczeg utódját. A ma-

gyar Alföldnek ezt a legnagyobb nevezetességét elfeledtem.

Melanie arcza elpirult az örömtől és Silbermanné sirt örömében, csak az urasszony maradt közönyös.

— Osztályfőnök . . . mi az? Valami magas állás? Van-e olyan mint nálunk az alispán, hisz apád is az volt három esztendeig.

Silbermann hangosan nevetett. Az osztályfőnök ur azonban zavarba jött s nagyon elpirult.

— A császár nevezett ki, itt nem választanak.

Ez az egyetlen ürömcsepp vegyült előléptetése napján örömeinek szinborába.

A nép bizalma és szeretete, — erről már ő egészen megfeledkezett. Őt már csak az udvar kegye viszi előre . . .

Este, a tiszteletére rendezett lakomán fényes társaság gyült össze egyik előkelő vendéglő külön éttermében.

A negyedik fogás után felállott az államtitkár és éltette a császárt.

— Éltetem ő felségét, mondá a többek között, mint a mi államrendszerünk mindenható napját. Tőle jő minden fény, mindenünket neki köszönjük. Az állam minden erőforrásával, főnemeseivel, papságával, hadseregével és szürke polgári osztályával érte van. Pénzeinkre az ő nemes képe és neve van verve. Törvénykönyvünk: az ő önkelt akarata; alkotmányunk: az ő drága szive; kiváltságunk az, hogy érte meghalhatunk. Add

meg a császárnak, a mi a császáré — a szentirás e krisztusi intésében benne van az abszolut monarchia egyedüli jogosultsága. Benne van az is — és az Istennek add meg, a mi az Istenné, de a népről, a nép jogairól, a nép uralmáról nincs benne semmi. A nép az állam berendezéséhez, erőforrásához tartozik; kihasználása, értékesitése, müvelése épp oly kizárólag ő felségét illeti, mint az aranybányák fölött gyakorolt felségjog. Isten óvja, Isten áldja ő felségét.

A felköszöntőt állva hallgatták végig s a szomszéd teremben elhelyezett zenekar a Gotterhaltéba kezdett.

Szentegyedy fejében különös gondolatok forrongtak, melyekről nem tudott magának számot adni.

Homályosan érezte, hogy ő, a ki kiváló helyet foglal el azon emberek között, a kik a népről ekként gondolkoznak: valami nagy és végzetes változáson ment keresztül azóta, mióta az egyedi parkban az egész országot temetőhöz hasonlitotta s nagybátyjának nemzete sorsáról oly kétségbeesetten panaszkodott.

Mi okozta e változást? Hogy lett a bús magyarból a bécsi ballplatz első osztályfőnöke? Mivel érdemelte ki olyan emberek jóindulatát, a kiknek nevén, vitézi tettein, nemzetének vére tapad s a kiket népe halálosan gyülöl?

Hogy idáig érhetett, nagy utat kellett megtenni. De jobb lett-e ezáltal? Tisztább lett-e szive, nemesebb lett-e gondolkozása, egész valója?

Többet ér-e atyjánál, a ki kényelemszerető, lusta birtokos volt, a ki helyett felesége dolgozott, de a kit mégis egy magyar vármegye bizalma emelt az alispáni székbe?

Ezek a gondolatok még erősebben rohanták meg otthon, mikor ágyában feküdt s a fényes, holdvilágos őszi éjszaka ablakához csalta.

Kinyitotta az ablakot s kikönyökölve a palota udvarára nézett.

Az ablakok már mind elsötétedtek; az udvar koczkakövei gyöngén fénylettek; a fák s az épület éles, fekete, árnyékot vetettek; egy-egy elkésett járókelőnek lépése hangzott be az utczáról, aztán elcsendesült minden.

Szentegyedy azon gondolkozott, — s maga is megdöbbent e gondolattól — hogy mindaz a fény, gazdagság, hatalom, magas állás, melyért Máriát s faluját feláldozta; édes, szép felesége, a ki iránt oly változó és érthetetlen érzelmekkel viseltetik; kis fia, a ki szivüket egy pillanatra közelebb hozta egymáshoz s a ki azóta már bizonyára elporladt, mint egy korán leszakadt virág: — mindez megéri-e az értük hozott áldozatot?

Boldogabb lett-e azóta, mióta otthonról eljött?

Csodálatos, hogy a boldogság kérdését mindeddig nem vetette föl s a boldogság fogalma akkor merült fel lelkében, mikor Mária nyugodt arcza, aranyos fejecskéje, hosszu idő mulva ujra egy födél alatt volt vele.

XXXI.

Melanie nem titkolhatta, hogy Mária szép, nagyon szép leány s oly csodálatos, öntudatos nyugodtság van egész valójában, mely nagyon elüt az ő idegességétől, változékonyságától, pillanatnyi hangulatoknak alávetett érzékeny természetétől. Azt is észrevette, hogy férje nagyon jól érzi magát szép unokahuga társaságában s néha a legkomolyabb államügyekről is elbeszélget vele. Mintha kicserélték volna: Gábor ur vidám, derült volt mindig. Szokott férfitársaságát, a klubokat elhanyagolta; a hölgyeket elkisérte mindenüvé; résztvett apró bevásárlásaikban s a hivatalos órákat nem egyszer megröviditette a kedvükért. A szellemes, jókedvü, szeretetreméltó gavallér volt ujra, a ki — egyszer, nagyon régen — Melanie szivét rohamosan meghóditotta s néhány rövid, de édes hónapig boldogsággal elárasztotta. Maga Silbermann is figyelmével halmozta el a fiatal leányt, Silbermanné pedig valósággal bálványozta, mert oly egyszerü, nyugodt és önfeláldozó volt, mint ő. Csak az özvegy urasszony hordozta tenyerén menyét s Melanie most nem unta, hogy mindig a fiáról beszélt neki. Elmondta egész élettörténetét; gyermekkora pajkosságait, ifjukora szilajságát; megmutatta a himzett ingecskét, melyben járni tanult és siró kaczagással számolt be eleséseiről, mikor megenni való ingadozás közt billent fel az „európai egyensuly.“

Ezek az együgyü, elfogult és végtelenül ismétlődő történetek most nagyon érdekelték Melaniet, nem tudott betelni velük.

E történetekből egy — szerető anyasziven átszürt történetekből — lassankint eszményi alak bontakozott ki, a kibe Melanie napról-napra jobban belészeretett. Örült neki, hogy férje oly kedves gyermek volt; diákcsinyjeit megtapsolta; érdeklődéssel követte első fellépését az életben és veszedelmes kiváncsiságot érzett, behatolni jogászkorának szerelmeibe, ebbe a büvös, örökre elszállt tavaszi homályba, melyben nincs még bántó, éles világosság, csak sejtés, bizonytalanság, elmosódó alakok.

Hanem ennél a pontnál az urasszony mélyen hallgatott. Azokról ő nem tud semmit, talán nem is voltak soha; és ha voltak, ki emlékeznék rájuk? Ki tartaná számon a szivnek ama könnyen lehulló, rövidéletü virágait, melyekből nem lesz gyümölcs? Különben Gábor mindig zárkózott volt nőkkel szemben. Talán sohasem tetszett neki leány Melanien kivül. Mert Mária unokahuga.

Hanem ez a fiatalasszonyt nem elégitette ki. Sohasem hitte volna el magáról, hogy oly szenvedélyes kiváncsisággal fog valaha kutatni elmult érzelmek után, melyek nyomtalanul tünnek el s melyekhez különben sincs joga.

Féléjszakákon eltöpreng ett rajta, kinozta magát vele: tetszett-e férjének valaki Márián kivül és Mária előtt? Mert azt bizonyosra vette, hogy Mária nagyon tetszett.

A változás, melyet férje életmódjában és lelkiállapotában észrevett, nyugtalanitotta. Attól tartott, hogy a régi varázs feléled s a két szív lángja ujra összecsap. Aggódva ügyelte magaviseletüket, beszédjükben kereste a rejtett értelmet, ellenőrizte mosolyukat és Mária halk, szivigható nevetése balsejtelmekkel töltötte el.

Talán keletkező féltékenysége okozta, vagy vetélytársnőjét akarta kinozni vele: egy idő óta feltünően gyöngéd volt férjéhez, s magát a szigoru illemszabályokon tultéve, nem egyszer csókolta meg férjét Mária előtt. Gábor nem sejtette, mi megy végbe neje lelkében, s boldogan viszonozta szerelmeskedéseit. Mária himzése fölé hajolt, vagy az ablakon nézett ki. Gábor egy izben azt mondta neki:

— Mióta itt vagy, még a feleségem is jobban szeret. Olyan vagy, Mária, mint a tavasz: körülted megenyhül a levegő, és lombfakadásra és virágnyitásra ingerled szivünket.

Melanie kissé erőltetve nevetett és férjét bolondos poétának nevezte. Mária elpirult, csak az urasszony akart hosszasabban válaszolni.

— Mária tavasz, kezdé, de Melanie gyümölcshozó nyár . . .

Ezzel menten el is rontotta a társaság kedvét. Melanienak eszébe jutott kis fia, szerelmük drága gyümölcse és keservesen sirt. Az urasszony abbahagyta mondókáját és minden módon jóvá akarta tenni hibáját. Két tenyerébe vette a menye édes kis arczát és hizelgő szavakat suttogott neki.

Elnevezte galambjának, lelkemadtának, gyönyörü szentjének s mindennek, a mi szép és kedves dolog eszébe jutott. Biztatta, hogy lesz még gyümölcs a fán. Ezt oly komolyan mondta, hogy fia szemében mosoly jelent meg, Melanie könyei meg felszáradtak. Csak Mária nézett ki az ablakon s a tüvel megszurta a kisujját. Egy csepp piros vér bugygyant ki utána.

Melanie nem szerette, ha Gábor és Mária a szentegyedi ősi házról beszéltek; a kanadai nyárfákról, a méhesről s a holt Tiszáról, mely a parkot beszegte. Azt hitte, ott minden virágzásba borult bokor szerelmi emlékükkel van tele. Képzeletében szinte látta, a hogy a verőfényes utakon járkálnak s a leány karcsu árnyéka a gyepszőnyegre vetődik. Vagy belenéznek a kutba s a hüvös, nyugodt mélység egymás mellett tükrözi vissza nevető arczukat.

Gyötrő bánat fogta el, ha arra gondolt, hogy férje és Mária éveken keresztül egy házban laktak; egy fedél alatt álmodoztak egymásról, egy asztalnál ültek, együtt járták be a mezőket és a kakukfü illatát elhozták magukkal a fiatal nyirfaerdő tisztásaiból. Vasárnap egy templomba jártak, egy padba ültek s az ifju, szive mélyéig megrendülve a büvös szoknyácska véletlen érintésétől, félszemmel megleste a leány imakönyvét, melyből férjhezmeneteléért imádkozott . . .

Egyszer már nem állhatta többé s az uraszszonyhoz fordult.

— Kedves anyám, mondja csak, nem kérte még meg Máriát senki?

— Senki.

Az urasszony tovább kötött, nagyon ügyelve, nehogy egy szemet eltéveszszen.

— Mária nagyon szép és jó, mért nem kérték meg a kezét?

— Nem volt kedve férjhez menni. De hisz ráér.

— Szép pár lett volna belőlük.

— Kiből? (Mégis eltévesztettem egy sort, milliomadta!)

— Hát Gáborból, meg Máriából.

Az urasszony felnézett kötéséről, még a pápaszemét is feljebb tolta az orrán.

— Micsoda bogár motoszkál a fejecskédben, leányom?

Aztán ismét kötése fölé hajolt és szorgalmasan dolgozott tovább.

A nagy, fojtó csendben Melanie mély sóhajtása hallatszott.

Az urasszony összehajtogatta kötését, egy kötőtüvel átszurta s letette. Azután felállott és a fiatal asszonyhoz lépett.

— Baba, mivel szeliditetted meg az oroszlánt, az én fiamat? Boldogság tölti el anyai szivemet, mert nagyon szeretitek egymást Az is igaz, hogy Gáborból nagy ur lett, s még többre viheti. Esze van hozzá, a kollégiumban mindig első diák volt. Mégis én jobban szeretném, ha lejönnétek az áldott magyar földre, a hol Gábor atyái éltek s gazdálkodtak. Öregszem, édes szivem, a szentegyedi birtok fiatal gazdáját várva-várja. Én nem akarom akadályozni fényes pályátokat, de tartsd

eszedben, hogy az ősi házban rátok vár egy öreg asszony és számlálja a perczeket, a mig gyermekei érte jönnek.

Melanie félrehuzta a szájacskáját.

— Tudom, galambon, te a nagyvároshoz vagy szokva. Nem szántó-vető ember feleségének születtél; nehezedre esnék a palotátok erkélye helyett a szentegyedi falusi ház ablakából nézni a világ folyását; untatnának a nádasok, az egyhangu sikság, a béka-hangversenyek, s a hajnalban tülkölő kanász. Hanem ha a férjed szivét meg akarod tartani, ha egészséges gyermekeket akarsz nevelni és késő öregségedig vidáman élni, akkor hagyjátok itt ezt a nagy kőtömlöczöt s jöjjetek a szentegyedi hársfák alá.

Az urasszony gyöngéden, hizelegve beszélt, s Melanie haját simogatta.

— Én boldogságommal, férjem szerelmével, gyermekeimmel ragyogni akarok, válaszolta a fiatal asszony, s nem rejtőzném el velök az Isten háta mögé, valami kis faluba. De ha férjem nem szeret többé, ha megcsal, ha boldogtalan leszek, akkor lemegyek Szentegyedre, hogy kisirjam magamat s elrejtőzzem a világ szeme elől . . .

Igy beszélt. Bensőleg azonban erős elhatározás támadt benne, hogy Máriának férjet keres, hogy igy a szép leányt, akinek a Gábor szive felett titkos hatalma van, elteszi láb alól.

Ezen az éjszakán képzeletben végig futott minden férfiismerősén, aki házasulandó legényember.

Egyet sem talált köztük olyant, aki Máriát örökre meghóditaná. Csupa üres, képzelgő, unalmas szalonbutorok voltak az ő férfiismerősei, akikért ő Gábornak még a kisujját sem adná oda. Hát Mária miért adná?

XXXII.

Egy délelőtt Brentán Henriket jelentették be Melanienak. Megörült neki. Fiatal, gyermekképü, szőke ur állt vele szemközt, Egyiptus forró napjától bronzszinüvé égetve, kifogástalanul öltözve, monoklival szemeszögletében és szegfüvel gomblyukában.

Barátságosan rázták meg egymás kezét és egymásra mosolyogtak.

— Hát magát micsoda szél hozta Bécsbe? Hol járt, rossz ember, két álló esztendeig?

A fiatal ur szelesen levágta magát az egyik fotelre és hófehér, ragyogó fogait mutatta.

— Képzelje, a papa Egyptomba küldött, valami énekesnő miatt. Én a szerelem számüzöttje voltam. Az az átkozott forró éghajlat ugy elsütötte a rózsás arczomat, hogy beállhatnék a maga szalonjába bronz-státuának.

— Nekem bizony nem kellene. Hanem tudja mit, beállitom én magát a Mária szobájába eleven udvarlónak.

— Ki az a Mária?

— Látszik, hogy Egyptomban járt, nagyon elmaradt a világtól. Mária a Gábor unokahuga.

— Hát az a Gábor kicsoda?

— A férjem. Azt se tudja, hogy férjnél vagyok?

A fiatal ur sóhajtott.

— Ez a gyászjelentésel jutott Kairóba. Éppen az alkirály estélyén ujságolta az osztrák konzul, a ki magának titkos imádója. Az egész mulatságomat elrontotta vele. Azóta mindig az ön kedves arcza kisért mindenüvé s a gulák alatt, a Napoleon mondását utánozva, igy szóltam az utitársaimhoz: e gulák csucsáról a Silbermann Melanie szép arcza néz le reánk.

Melanie jókedvüen elkaczagta magát.

— Maga bolondos, nincs nekem kétezer éves arczom, se nem vagyok bebalzsamozott egyiptusi király-kisasszony.

— Na a bókjaimmal mindig szerencsétlenül járok. De szó a mi szó, én nem veszek észre kegyeden semmi változást. Arcza, járása, nevetése, hangja, — mindene a régi; még a termete is olyan leányos! A férjéről sokat beszélnek az emberek.

— De talán nem rosszat?

— A hogy veszszük. Azt mondják, hogy jó hivatalnok, jó szonok, jó családpapa . . . csupa unalmas tulajdonságok. S a mi unalmas, az rossz.

A szép asszony ellenállhatatlan vágyat érzett megveregetni annak a szőke tacskónak a pelyhes arczát, mely olyan volt, mint egy hamvas, üde őszi baraczk.

— Hát magának milyen tulajdonságai vannak? Milyen férj válnék önből? Mert tudja meg,

én kivetettem önre a hálómat s meg akarom fogni a Mária részére.

Brentán Henrik felugrott s egész közel állt meg a szép asszony széke mellett.

— Itt vagyok, fogjon meg, a papa ugyis azt mondta, hogy megbüntet, a mért Egyptomban annyi pénzét elvertem. Meg akar házasitani ő is. Br! ... ha már meg kell lenni, behunyt szemmel és habozás nélkül beleugrom, mint a hogy a jéghideg tengeri fürdőbe szokás.

— Igen, de Mária nagyon szép, nagyon okos és nagyon válogatós.

— Hát hiszen akkor nincs baj. Szépnek elég szép vagyok én is. Okos nem vagyok, de két okos sok volna egy háznál. Ami a válogatást illeti, hát az az ő dolga. Annál jobban fog esni hiuságomnak, ha ő nagysága mégis engem választ.

Melanie kezét nyujtotta.

— Tehát szövetségesek vagyunk. A jelszó: Mária. Jőjjön, bemutatom mindjárt. Ön igen érdekes ezzel a kölcsönvett bronzarczával.

Megindult vele, hogy Máriát valahol felkeressék . . .

E naptól fogva Melanie mindenáron azon volt, hogy Máriát s a szőke kamaszt összehozza. Annyit elért, hogy Brentán ur kezdte megszokni azt a kellemes gondolatot, hogy őt azok a magasabb hatalmak, a kik a halandó emberek sorsát intézik, Mária boldogitására hivták vissza Egyiptomból. A szép asszony táplálta ebbeli hitét és cseppenkint öntötte szivébe a szerelem édes mérgét.

Homályos czélzásokat ejtett; kedvező kommentárokkal kisérte a kedves leány minden mozdulatát s elejtett szavát; ha a fiatal ur csüggedni kezdett, nagy leleményességgel s szeretetreméltó furfanggal vigasztalta. A férfinak elszántnak kell lenni, mondogatta, s nem szabad megijednie a maga árnyékától. Ha ő Henriknek volna, megtermett, vállas, sugár, kékszemü, rózsásarczu, szőke Brentán Henriknek — akkor Mária szivét rohammal venné be.

— Én is bevenném dünnyögte a szerencsétlen udvarló, de ha nem tetszem neki.

— Az lehetetlen.

— Én is abban a hitben voltam eddig, de mit tegyek, ha egyszer nem ismeri fel az értékemet? Egész kincsesbánya vagyok, ugy-e Melanie? De ha nem kellek neki!

— Menjen, válaszolta a nő bosszusan, magát hiába küldte a papája Egyptomba: olyan hideg a szive, mint a jégverem. A lángoló keleti napsugár csak az arczát és nyakát aranyozta meg, de nem járta át a szivét.

— De hisz csupa láng vagyok, nem látja? Ugy égek, mint egy felgyujtott csipkefüggöny!

— Ej! ugy ég maga, mint a rózsaszinlámpa Mária hálószobájában; ha egyet fujnak rá, elalszik. Ha igazi tüz volna, belekapna a Mária lenge öltönyébe s megégetné a kevély hideg szivét.

A rózsaszin lámpáról való hasonlat jó volt arra, hogy Brentán úrban egy egész sereg epedő, bolondos, képtelen gondolatot ébreszszen. Megesküdött, hogy az ostromot elszántan fogja folytatni.

— Mondja csak őszintén, kérdezte szövetségesétől, ha maga után sóhajtoztam volna annyit, mint a szép Mária után, belém szeretett volna?

— Bizonyára.

— Akkor hát . . .

— Semmi „akkor hát". Ez nincs benne a szövetséglevelünkben. Hanem tudja mit, ön a dolgát nem rendszeresen csinálja. Vezessen naplót a napi eseményekről: jegyezze fel imádottja minden legkisebb szavát.

— Nagyon gyönge az emlékező tehetségem.

— Szellemes emberek közös sorsa.

— Attól tartok, hogy szavait nem hiven jegyzem meg magamnak.

Ettől a naptól kezdve Brentán ur naplóforma jegyzeteket vetett papirra a Máriával folytatott beszélgetésekről. Mikor már két-három hétig szorgalmasan irta naplóját, elhozta Melanienak, hogy olvassa el s mondjon őszinte véleményt róluk.

— Ha elég biztatot talál benne, akkor holnapután szerelmet vallok neki, igy szólt és izgatottan szivta papirszivarját.

Melanie az elegáns kötésü füzetkéből ezeket olvasta.

„Jelek.

Sohasem vettem észre rajta az izgatottság s érdeklődés legkisebb nyomát, ha egyptomi utamról beszéltem. Pedig nagyon is élénken kiszineztem a tigrisvadászatokat, a hol életem veszélyben forgott, de a melyekben sohasem vettem részt személyesen . . . A multkor krokodilushoz hasonlitot-

tam s mikor ő megütődve pillantott rám, szellemesen mondám: igen, mert sem azt, sem önt nem fogja a golyó. Persze én a szerelem lövegeire gondoltam, melyeket ragyogó két szememben hordok . . .

. . . Elmondtam a gulákról szóló hasonlatomat, csakhogy a Melanie arcza helyett az ő arczát helyeztem a piramisok csucsára, nem tiltakozott a mumiák társasága ellen, mert vannak fiatal élőhalottak is — mondá. . . .

. . . . Arról beszélgettünk, hogy a nő meg tudja különböztetni a valódi szenvedélyt az álvonzalomtól.

— Önben csak egy igazi szenvedély van, mondá, szenvedélyesen szereti magamagát. No meg Egyptomot, tette hozzá s a könnyezésig kaczagott rajta. Ugyan mit nevethetett?

. . . . Felhoztam, hogy az életnek egy titkos értelme van: lemondani. Igen, válaszolt ábrándosan, ön is lemondott az énekesnőjéről Egyptomért.

Fel nem foghatom, mért emlegeti mindig ezt a boldogtalan országot? Hát azt honnan tudja, hogy énekesnő miatt küldött utazni a papa?

. . . Egyptom nagyon érdekli, mindig arra tér vissza; sohasem engedi, hogy egyébről — ennél érdekesebb dologról, pl. szerelmünkről — beszéljek vele. Az igaz, hogy hasonlataimat mindig ez elátkozott országból veszem A multkor Memmon szobrához hasonlitottam magamat, a ki zöngésével üdvözli a fölkelő napot. Azóta zengőlézengő szobornak hiv, de szivéből a napsugaras szerelem előtörni nem akar.

. . . Sokat beszéltem neki a Kleopátra függő kertjeiről, a hol a hires királynő Cézár hódolatát fogadta E büvös, szép asszony, a ki a szeretőit a karpereczeivel változtatta, nagyon imponál nekem. Ő azzal szakitotta félbe áradozó beszédeimet, hogy ezekre a történelmi dolgokra ő már nem emlékszik, de nekem még friss emlékezetemben lehetnek, — hiszen az iskola küszöbét nemrég léptem át.

Az ő nézete szerint Kleopátra egy szörnyeteg, a ki a királyok szerelmére méltatlan volt. Az pedig, hogy ruganyos, fehér mellére kigyókat bocsátott: szemérmetlen és nőietlen halál . . . . Ujból Kleopátra jött elő. Mária azt mondta, hogy a cézárok a szerelemben rendszerint rosszul választanak. S ezt a cézárok szivük vérével fizetik meg. Ugy emlékszem, hogy Mária a nagyeszü embereket hivja cézároknak. Az én vadászkutyámat is ugy hivják . . .

. . . Ma szerencsés napom volt, nem kivánta, hogy Egyptomról beszéljek. Elmondtam, hogy Szentegyedy Gábort, az udvarnál megbecsülik. Azt állitják, hogy még nagy szerep vár rá, s ő a jövő embere. A császár sokat tart felőle. Bizonyára pompás hangejtéssel mondhattam el mindezt, s a hangomban volt valami megható csengés, mert a jégkisasszony szemei ragyogtak és álmodozva nézett reám.

. . . Egész délután Magyarországról mondott el jellemző dolgokat. Biztositott, hogy a magyarok már nem puhitják a nyers hust nyereg alatt, s a keresztény vallást régen felvették.

A Melanie férje régi magyar családból való, s jobban tenné, ha, mint valamennyi őse, hazáját szolgálná. Én azalatt arról gondolkoztam: ne valljak-e valahára szerelmet neki? Valószinüleg arra akart előkésziteni, hogy az év egy részét ebben a vad országban töltöm el vele — ha tudniillik férje leszek.

. . . Leginkább két dologról társalgok vele: vagy Egyptomról, hogy oldalát fogja a nagy nevetéstől; vagy Szentegyedyről s akkor mélységes komolyság vesz rajta erőt. A Melanie férjének folytonos emlegetésében ravasz számitás rejlik: halálra akarom untatni vele. Azt akarom, hogy égő szomjuság fogja el kellemesebb és mulatságosabb dolgokért: értem. Hanem sokáig tartja magát. Ugy tesz, mintha ez az örökösen egyhangu téma érdekelné; de csak úgy tesz. Alig várom, hogy megereszthessem az aranyesőt: a bennem felgyült, fénylő, csábitó szerelmi szavakat . . . .

Mikor Melanie eddig jutott a Brentán Henrik naplójának olvasásában, meg volt ijedve nagyon. Hiszen ez a boldogtalan udvarló azon fáradozik, hogy Mária még jobban beleszeressen Gáborba. Egy udvarló, a ki mindig vetélytársáról beszél, a kivel ugyis tele van az imádott nő szive, lelke!

Haragudott magára, hogy ilyen ügyefogyott szövetségessel akarta elforgatni Mária szőke, aranyos fejecskéjét! Ilyen szánalomraméltó gavallérral, a ki imádottját krokodilushoz hasonlitja s a ki tele van egyptomi sötétséggel. Boszusan dobta el a bársonyba kötött könyvet s a megütődött fiatalemberhez igy szólt:

— Meggondoltam a dolgot. Tulajdonképpen az én rokonom egyszerü falusi nő, a ki nem méltó arra, hogy oly szellemes és hires világfi, mint ön, vele foglalkozzék.

— Oh! kérem, az nem tesz semmit. Ha feleségem lesz, őt is magammal viszem Egyptomba, világlátott lesz, ő is.

— Nem, nem, édes Henrik, az öntől tulságos nagy áldozat volna. Különben is rokonom kijelentette, hogy ön egy kitanult csábító és szivében, mint a kutba dobott kövek, sok szép asszony emléke fekszik eltemetve. Egyptomba is a rossz lelkiismeret üldözte önt s a szegény kis énekesnő majd meghalt szerelmi bánatában.

A szőke, szélles vállu, kamasz önhitten mosolygott. Nehézkesen, kihivóan ringatta felső testét a kutból felhuzott, vizzel telt veder lassu mozgásával.

— Nem vagyok Isten, a megtörtént dolgokat nem tudom meg nem történtté tenni. Szivemben sok szép nő arcza van, igaz, de az nem az én hibám.

— Kigyó, mondá a fiatal asszony tréfásan s megfenyegette rózsás ujjával a férfit, keressen magának más áldozatot; az én kis szürke, falusi verebem nem önnek való.

Brentán Henrik sóhajtott és szemeit kaczéron forgatta. Azután szerényen, halkan igy szólt·

— A felelősség önt terheli; hogy a szegény szép kis leány szive nyugalmát felzavartam, annak kegyed az oka. Én holnap Egyptomba utazom s

minden életveszélyes tigrisvadászatban részt veszek. De engedje meg, hogy őszintén kimondjam: egy tigris távolról sem oly kegyetlen, mint ön, Melanie, a ki elnézte, hogy egy ártatlan, kedves hajadon szivében be nem teljesülhető reményeket ébresszek . . .

Meghajtotta magát és magasan feltartott, leányos szőke fejével eltünt a sárga selyem ajtófüggönyök között.

XXXIII.

Ebben az évben hosszu, meleg ősz volt. A Silbermann-család egész napokat töltött kint a nyaralóban, mert az urasszony nem szerette Bécset.

— Csak az utolsó verőfényes napon hagyjuk itt a falut. A fiam itt jobban ráér velem foglalkozni és én nem vagyok a bécsi lármához szokva. A mi százéves nyárfáink árnyéka hivesebb ugyan s a Duna itt nincs oly széles, mint a mi Tiszánk az egyedi kertek alatt, de azért itt is jól elvagyok. Azután meg Mária arcza megsoványodott és meghalványodott kissé: ez a szabadon járó szél javára szolgál.

Igy hát maradtak. Brentán Henrik az utazás előkészületeivel volt elfoglalva, emiatt a hölgyeket nagyon elhanyagolta; a szinét se látták napokon keresztül. Más udvarlójuk nem akadt, a napok egyhanguan és csendesen folytak le, egyik sem hozott változást, egyik sem vitte előre történetünket.

Egyik délután, mikor az urasszony lepihent

és az egész ház csendes volt, Melanie csolnakázni hivta Máriát. Nagyszélü szalmakalapot tettek fel, könnyü, világos ruhába öltöztek. A nyárilaktól egy kőhajtásnyira folyt a Duna; a meder árnyékban volt, csak itt-ott látszottak világos foltok, a hol az égbolt tükrözött. A távoli hegyek nyugodt, sötét kékségéből egyes nagyobb foltok váltak ki: tisztások, a hol a fiatal, szüz erdő le van tarolva. A fákról már hullanak a levelek, s e fák mégis oly kedvesek, oly kerekdedek, oly szép az idomuk, nem látszik meg az őszi pusztulás rajtuk. Néhol lehántott fatörzsek fehérlenek. Az erdőszélben fekvő házak felett könnyen, szinte vidáman száll fel a füst. Az anyaföld hajlásai, az ösvények, keritések, bokrok — mind oly tisztán látszanak! Egy sor karcsu nyárfa sima héjja fénylik a napsütésben. Nem hallatszik más hang a habok locscsanásánál, a melyek a kikötött csolnak oldalához ütődnek.

Beültek a csolnakba, eloldozták a partról és evezni kezdtek.

Melanie a vidéket nézte.

Fekete vonalak huzódnak lefelé a hegyoldalban. A hegycsucson felhők függenek; a balkéz felől elterülő lapályon, a nagy messzeségben, néhol csak füstfoltok árulják el a falut.

A halmok élein, az utakon és keritéseken vörhenyes világitás; az égen kékesszürke és narancsszin felhők váltakoznak; alattuk fénylő utat tör magának a napsugár, ráesik egy-egy házra, halomra, vagy friss őszi szántásra, megszépül tőle minden.

Melanie az utolsó két hét alatt szerelmi cselszövénybe ártotta magát, kitartó udvarlásra csábitott egy fiatal embert, részese volt titkának, osztozott reményeiben és az izgató, bübájos játék nyomot hagyott hátra lelkében. A hős azóta utban van Egyptom felé, de a helyzet egy hajszállal sem változott. Mária és Gábor szerelmének veszedelme még mindig feje fölött függött. Szivében az érzések és aggodalmak oly zavarosan kóválygotak, mint a föléje boruló őszi égbolton a felhők és szinek, és egész valója ugy remegett valami közelgő, nagy veszedelem előérzetétől, mint alattuk a folyó, melyet erős hullámzásba hozott a csónak nyomása s az evezők gyors mozgása.

Szó nélkül haladtak vagy ötven ölnyire, mikor Melanie beszüntette az evezést s a csolnak megállott.

— Kössünk ki annál a keskeny homokzátonynál. Nincs rajta más, mint nehány füzfa s egy elhagyott csőszkunyhó.

— Menjünk!

Ujra meginditották csolnakukat s partra szálltak. Akkor látták, hogy füzfán és omlatag kunyhón kivül volt ott még egyéb is, egy rajzolgató fiatal huszártiszt.

Melanie boszusan huzta félre szájacskáját.

— Azt hittem, hogy magunkban leszünk, s jól kibeszélhetjük magunkat. Ugy szerettem volna egyedül lenni veled.

A tiszt felpillantott rajzáról, s kezét hanyagul sapkájához emelte. Halványarczu barna férfi volt,

fekete szemeiből, fáradt vonásaiból jéghideg egykedvüség látszott. Rövid pillantást vetett a hölgyekre, aztán ujra belemerült munkájába. Fel se nézett többé.

Melanie rosszkedvüen pillantott körül. Végre meglátott egy széltől ledöntött füzfa-törzset, melyen kényelmes ülés esett. Megfogta Mária kezét s komoly arczczal a ledöntött füzfához vezette.

— Jőjj, édes szivem, kérdezek tőled valamit.

Hirtelen feléje fordult és erősen, sokáig farkasszemet nézett vele. Mária nyugtalanul várta, hogy beszéljen.

— A tacskó Kairóba utazott. Nem tetszett neked? S egyáltalán volna oly férfi, Gáboron kivül, a kit méltónak találnál magadhoz?

A támadás oly váratlanul jött, hogy nehány másodpercz kellett hozzá, mig Mária felocsudott kinos meglepetéséből. Arcza fehér lett, mint a fal és fogait összeszoritotta, hogy el ne sikoltsa magát, mint a sziven lőtt madár. Mégis látszólag nyugodtan válaszolt.

— Mit is akartál avval a . . . Meglátszott, hogy alkalmas szót keres, avval a fiatal emberrel? Esztelen beszédekkel alkalmatlankodott nekem. Azt mondta, hogy te bátoritottad; homályosan czélozgatott rá, hogy hiu reményeket ébresztettél benne, az én nevemben. Erre nem hatalmaztalak fel s mint vendégedet, megkimélhettél volna annak a folytonosan Egyptommal bajlódó urnak a tolakodásától.

Mindezt hidegen, harag és szenvedély nélkül

mondta, de a Melanieban hetek óta forrongó keserüség ellenállhatatlanul kitört szivéből.

— A vendégjog nemcsak engem kötelez. Én sem hatalmaztalak fel, hogy álmatlan éjszakákat, tépelődést, bánatot okozz nekem. Kiméletet vársz tőlem? hát te kiméltél engem? Mióta egy fedél alatt alszom veled, a pokol minden égő kinját érezem. Nincs egy nyugodt pillanatom; minden örömem meg van mérgezve; szemeitek ragyogását kémlelem mindig, s az ajkatokon megszülető mosolyt; az egymásra gyakorolt delejes hatás lealázó jeleit. Mindent tudok. Mikor Gábor elvett, — akkor is szivében hordozta képedet. És te is szereted őt, hiába van olyan gőgös, fehér márványarcod! Bizony büszke lehetsz a bünös szerelemre, melynek lángját nem tudod eloltani!

Mária megpróbálta, hogy a szenvedélyétől elvakult nőt félbeszakitsa; attól tartott, hogy őrültségében olyan dolgokat fog mondani, a miket egy egész élet késő megbánásával sem lehet majd helyrehozni; de Melanien szokatlan ingerültség vett erőt. Arcza lázas pirban égett, tekintete elhomályosodott, ajka felcserepesedett, és nagyon nehezen vett lélekzetet.

— Te vagy az egyetlen nő, a kitől féltem őt. Szégyen nélkül bevallhatom neked, mert nem tartom nagy dicsőségnek, ha egy asszony egy leánytól félti az urát. Annál rosszabb a leányra nézve . . . Mióta itt vagy, Gábor olyan, mintha kicserélték volna. Ő maga mondta, hogy tavasz vagy, a kitől virágzásba borul minden. Gyönyörüséges

virágzás, mondhatom, egy házas ember szivének másodvirágzása!

Erőltetve nevetett, aztán még hozzátette:

— Most már ujjonghatsz diadalodnak. Gábor téged szeret, s engem a féltékenység őrülésbe hoz. Feltártam előtted szivem minden tátongó sebét. Engem csak a pénzemért vett el. Az aranyaimat lépcsőnek használta: azon jutott fel oly magasra. Még azt is megtette, hogy a hivatalbeli elődjével udvaroltatott nekem. Egy vén emberrel, a kinek az udvarnál nagy befolyása volt. Mondd el ezt neki. Hadd tudja meg, hogy szivébe láttam; hadd gyülöljön meg ezért a tisztánlátásomért!...

Önkivületben beszélt már, mint a hagymázos beteg. Mária tiszta szivében undor és szánalom küzködött. Ő se volt angyal, nem volt emberfeletti erényekkel felruházva: az undor győzött a szánalom felett.

— Gyáva! mondá hangosan és hátat fordított neki. Karcsu alakja csakhamar eltünt a füzfák lehajló ágai között. A katonatiszt még akkor is nyugodtan rajzolgatott. Nem is sejtette, mily szenvedélyes jelenet folyt le, nehány lépésnyire tőle a két nő között. A Mária könnyed lépésére feltekintett s meg volt lepetve, mikor a szép leány megszólította.

— Kifáradtunk az evezésben uram, lekötelezne, ha beülne csolnakunkba s hazavinne bennünket. Ott lakunk abban a nyári lakban, nincs messze innen.

Napernyője hegyével a Silbermann-villára mutatott.

A katonatiszt udvariasan meghajolt, sarkantyuját megpengette kissé és bemutatta magát. Nemsokára mind a hárman a csolnakban ültek.

Az idő nagyon megváltozott. A hegyek teteje tiszta volt, de a sikon, a szakadásokban, a Dunán köd feküdt. Olyan volt e köd, mintha valami mozdulatlan, szürke, mély vizekből emelkednék ki; alul sürübb volt, felfelé mindjobban ritkult; aztán felszállt a völgyből, a hegyekre vette magát s az előbb tiszta csúcsok egyenkint tüntek el az általános szürkeségben.

Mária mozdulatlanul ült helyén, még csak a fejét sem forditotta Melanie felé. Ez egészen kimerülve nézte a ködöt, szégyen, mardosó önvád kinozta; még maga sem volt tisztában fellépése eredményével, csak érezte, hogy közte és Mária közt mindennek vége van s hogy a mit tett, abban nem volt sem szivjóság, sem okosság, sem becsületesség. Válságot idézett fel fejére; meggondolatlanul és készületlenül járt el s ha Gábor megtudja a dolgot, beláthatatlan bonyodalmak állanak elő.

Ferenczi Kálmán, a katonatiszt, nem csodálkozott a két hölgy magaviseletén, minden figyelmét az evezés vette igénybe.

Melanie szórakozottan nézte a katonatiszt egykedvü, merev arczát, ragyogó fekete szemeit, hetyke sipkájának aranyzsinórzatát. A köd ugy lereszkedett körülöttük, hogy három lépést alig láttak előre.

A kiállott nagy izgatottság után a fiatal asszony didergett és fázott könnyü ruhájában.

— Valjon mi fog történni? Mi lesz velem és Máriával e rettenetes nyiltság után? Nyugodtabb s boldogabb vagyok-e mint azelőtt? Egyáltalán mit nyertem vele?

Ezek a gondolatok váltakoztak elméjében; szeretett volna sirni.

— Hiába volt minden, suttogta, a viz folyását nézve, még csak el sem árulta magát. Miért volt mindez?

De a köd lassanként egészen felszállt. A lejtők felett könnyü párák függtek, nehány rozsdás, vörhenyes folt mutatta, hol nyugodott le a nap.

Mária szép arcza, kedves karcsu alakja olyan volt a növekvő homályban, mintha márványból volna. Meg se mozdult.

XXXIV.

— Nem tudom, Máriát mi lelte? igy szólt egy reggel az urasszony fiához. Bécsi tartózkodásunk határozottan ártott neki. Elfogta a honvágy, s nehány nap óta folyton hazatérésről beszél.

— Nem szeret velünk lenni, válaszolta Szentegyedy, s türelmetlen mozdulattal tolt félre egy politikai röpiratot, mely a magyarországi viszonyokat birálta s arra a következtetésre jutott, hogy 1848-ban eljátszotta jogait a nemzet és azóta meghóditott föld.

— Ne légy oly igazságtalan Mária iránt. Ő nagyon boldog, hogy láthatott titeket; de a fiatal

leányok mindig hagynak otthon valakit, a ki a szivüket haza húzza.

Szentegyedy összerezzent.

— Tetszik valaki neki?

— Tudja Isten, felelte az urasszony és türelmetlenül töltötte ki Mária és Melanie teáját, ez az én kislányom nagyon tartózkodó. Otthon csak jégkisasszonynak hivják. Pedig öregszem, fiatal gazda kellene a házhoz . . .

Félénken mondta ezt és pápaszeme alul meleg ragyogással sugárzott szeme egyetlen fiára. Az nem értette el. El volt vakulva pályája sikerétől s a dicsőség merev, aranyos szeme ellenállhatatlanul vonzotta. Nem értette el a szemrehányást, a mi az öregasszony beszédében rejtezett.

— Hát jégkisasszonynak hivják? No, majd eljő az ő napsugara is és a kis jégkisasszony felolvad. A kit férjéül választ, az boldog ember lesz.

Álmodozva nézett anyjára. Azt hitte, hogy ez a vonzó fehér hajtól beszegett arcz most mindjárt átmelegszik egy kedves gondolattól s azt fogja felelni: mért nem vetted el? neked szántam, neked neveltem, neked fejlett oly széppé, mért nem lettél hát te az a boldog ember?

Ezt várta Gábor, de az urasszony egy szóval se mondott olyasmit, sőt nagyon ügyesen Melaniera tért át.

— Tavaszkor jöjjetek haza. Szeretnék a menyemből magyar asszonyt nevelni. A halvány arczocskája majd kipirul ott és jobban megtelik a

vékony termete. Ez a ti nagyvárosi életmódotok nem tetszik nekem. Örökös izgatottságban és nyugtalanságban éltek. Jobb falun élni, Gábor, az ősöktől örökölt földet müvelve . . .

Erre az egy tárgyra gyakran visszatért. Az ősi birtok sorsa szivén feküdt nagyon. Mi lesz belőle, ha a fiatal örökös még sokáig Bécsben él? A fényes állás, melyet fia a császári városban visel, elmulhat egy éjen át, mint a füst s mint a köd; de az édes anyaföld nem szalad el még az unokák lába alól se s jólétet, tekintélyt, polgárjogot ad. Az egyedi birtok szépen elszántott dülői felülmulták az urasszony szemében mindazt a magas állást, hirnevet, hatalmat és dicsőséget, a mit emberek adnak s emberek elvehetnek. Egy évi jó termés többet ér az udvar kegyénél.

Fia figyelemmel hallgatta az urasszony fejtegetéseit s tiszteletből nem mondott ellent neki.

Azon törte az eszét, hogy ki lehet az, a ki után unokahuga haza vágyakozik? Ki lehet az, a kinél otthonhagyta a szivét?

Hiába dobott ki Gábor ur három-négy évet az életéből: még most sem tudott egykedvüen a szemébe nézni annak a természetes kérdésnek, hogy Máriát ki veszi el?

Mintha még mindig joga volna e drága lényhez s mintha volna beleszólása abba, hogy sorsát ez az édes, tiszta, jó nő kinek a sorsához köti!

Azzal nyugtatta meg magát, hogy neki kötelessége Mária élete felett őrködni; neki kötelessége megakadályozni, hogy Mária ne növelje azon bol-

dogtalan asszonyok számát, a kik hitvány, rossz férfiak kezére jutnak.

Ezalatt Melanie Ferenczi Kálmánnal kilovagolt. A fiatal, tehetséges huszártiszt, a ki a vezérkarhoz volt beosztva, csaknem mindennapos vendége lett a Silbermann-palotának. Kitünő lovas hirében állt s Melanie, mint az a hirtelen meggazdagodott családok gyermekeivel gyakran megesik, nem tudott jól lovagolni.

Mióta a nyárilakban a végzetes összeütközés történt köztük, a fiatal nő szenvedélyesen kereste a szórakozást, Mária sehova se ment vele: az őszi futtatások, a szinházak premier előadásai nála nélkül folytak le. Melanie ellenben mindenütt ott volt, látszólag mindenütt jól mulatott, de szivében tompa, elnyomott harag forrongott; magaviselete mind szabadabb és merészebb lett; a közvélemény itéletére nem sokat adott és férjét czélzatos, csipős, maró beszédekkel és érthetetlen megjegyzésekkel ostromolta.

Nagyon sértette hiuságát, hogy Mária előtt féltékenységet árult el. Szivesen elengedett volna néhány évet életéből, ha ezt a dolgot meg nem történtté tehette volna. Máriával szemben nem tudta, hogy viselje magát és égő türelmetlenséggel várta, hogy ennek a nyomasztó, bizonytalan helyzetnek akármily áron vége szakadjon.

Most, a hogy az áttetsző őszi ködben a fiatal tiszt mellett lovagolt, jól érezte magát. Egyenesen maga elé nézett, mig lova szélsebesen futott a nedves tarlón; az épületeket és fákat mintegy fátyo-

lon keresztül látta; néhol vadászokat pillantott meg s kopók harsány csaholása ütötte meg fülét. Emberi és állati hangok tompán hangzottak a ködben; ha olykor oldalvást nézett, a komoly, kissé unott arczu huszártisztet látta, a ki csak a lovak mozdulatára ügyelt és a ki néha egész nyersen figyelmeztette a lovaglásban elkövetett hibákra.

Egyszer csak kikanyarodtak az országútra, s a deszkakemény töltésen iramodtak tovább. A ködben emberi alakok mozogtak, s gyászos éneklés hallatszott egészen közel. Temetéssel találkoztak. Elől két ministráns gyerek lépdelt, fekete lobogóval; négy ember görnyedve hozta az egyszerü, festett koporsót; utána jött a siránkozó család, a rokonok, az ismerősök, a kik megadták az elhunytnak a végtisztességet és kikisérték testét a temetőbe. Végül a pap jött, ősz férfi, elfásult, közönyös arczczal, mint a ki rég megszokta a halál s a szomoruság képét, mint a hogy más ember megszokja a lovaglást, a tánczot, az örömeket.

Melanie lova megugrott és a fiatal asszony elfödte szemét keztyüs kezével.

— Forduljunk vissza. Hisz ez irtóztató!

Ferenczi Kálmán nyugodtan forditotta meg lovát s csakhamar messzire elhagyták a szomoru menetet. Csak a harang kondulása hangzott sokáig utánuk s Melanie még akkor is hallotta, mikor már a mindjobban sürüsödő ködben néma csend volt körülöttük a földön és a levegőben.

A fiatal asszony méla és szótalan lett. A meg-

halás gondolata ugy hozzáillett a ködhöz, mely szép, karcsu alakját körülfogta !

— Szörnyü a halál, suttogta s mélyen elgondolkozott . . .

A huszártiszt megsimogatta lova nyakát, azután rövid, éles tekintetet vetett a nőre.

— Kérem, fogja rövidebbre a zablát. A lónak csak az erős kéz imponál. A mi a meghalást illeti, nincs abban semmi különös. Nekünk katonáknak minden pillanatban el kell készülni rá. Elesni roham közben, mikor előttünk hullámzanak az ellenséges lovasság sorai, mikor a ló nekivadulva, forgószél gyanánt visz előre bennünket, mikor a kivont kardok elénkbe villámlanak s mi önkivületben, szilajul rávetjük magunkat az ellenségre és letaposssuk a mi élő elénkbe kerül : ilyenkor elesni gyönyör. Nem is érezzük a halálos sebeket, melyeken keresztül elfolyik vérünk.

Egykedvü, fekete szemében mámoros öröm fénylett, arcza megszépült, egész alakja kiegyenesedett.

Melanie csodálkozva nézett reá s azt gondolta, hogy szép lehet ez a férfi, ha szivére rászáll a mindenható szerelem.

Az ut hátralévő részén katonadolgokról beszélgettek.

— Hivatásból vagyok katona, mondá a huszártiszt, máshoz én nem értek. Költők, nagy emberek, a müvészet alkotásai nem érdekelnek. Én lovakat és embereket oktatok. A kaszárnya négy fala : az én világom addig terjed. De a nagysád

férjét nagyrabecsülöm; ő diplomata és ezek az urak készitik elő a háborut; ők keverik a boszorkányüstöt, melynek égő tartalmát aztán a kellő pillanatban végigöntik egész Európán. Micsoda nagy égés támad utána; ezt az égést csak a mi vérünkkel lehet oltani.

Távol volt tőle az irónia, a katona a diplomatának őszinte tisztelője.

Azután apró kaszárnya-történeteket beszélt el. Furfangos csinyeket, melyeket katonái szürke polgárokkal követtek el. A polgárokról nem nagy szeretettel beszélt. Nem tudnak élvezni s nem tudnak parancsolni. Életük folyása oly ostoba és az unalomig egyszerü, hogy a legutolsó káplárja sem cserélne velük. Semmi változatosság, semmi izgalom, semmi váratlan fordulatok. A költők, müvészek, hires irók — azokról nem beszél. Az az egy bizonyos, hogy nem csatoltak területeket az anyaországhoz. A világ állóviz, szükséges, hogy katonák és háboruk felzavarják, megfrissitsék mozdulatlan, lusta hullámait.

Melanie érdekkel hallgatta. A miket a huszártiszttől hallott, azok előtte uj, ismeretlen dolgok voltak. Még senkitől sem hallotta, hogy egy „sneidig“ huszártisztecske a világ háztartásában többet ér a koszorus irónál s halhatatlan költőnél. Fogalma se volt arról, hogy a farkasok és husevő állatok tudománya: az élők elpusztitása, többet ér Galilei minden elméleténél.

Az is sokat tett, hogy ezeket a különös dolgokat egy fiatal huszártiszt mondotta neki, aki

egyenesen üli meg ugrándozó lovát, s a kis sapka aranyzsinórja alól ragyogó pillantásokat vetett reá.

Mikor hazaértek, a lovaglástól felüdülve, kipirult arczczal, fénylő szemekkel lépett be Melanie a szalonba, ahol az egész család összegyült.

Szentegyedy neje elé sietett s a huszártisztet barátságosan üdvözölte.

— Jó, hogy jöszsz, Melanie, Mária el akar menni, mondd meg neki, hogy nem engedjük.

Melanie nem értette, mi történt lelkében. A helyett, hogy örült volna vetélytársnője elmenetelének, szivesen marasztalta.

Mária meglepetve nézett rá. Azután tekintete Ferenczi Kálmánon akadt meg. Érdekes, halvány arczával, szemének nyugodt, biztos pillantásával, karcsu termetével és csinos, zsinóros egyenruhájával arra volt hivatva, hogy könnyelmü asszonyok szivét sebesebb dobogásba hozza.

Azután futólag rátévedt szeme unokafivérére. Ez a szép, komoly, mélabús arcz, mely szivének első álma volt: fájdalmat okozott neki. Nem azért volt nő, hogy észre ne vegye a mély hatást, melyet eljövetele Gábor lelkére gyakorolt. Nem azért volt nő, hogy meg ne lássa: Melanie szeszélyessége és felületes lelke nem teheti tartósan boldoggá a férfit, a kinek ő egész lelkét ismeri.

Szomoruan mosolygott.

— Haza kell mennünk. Már régen vagyunk itt. Nemsokára leesik az első hó s nálunk vadászatok lesznek. A mi vendégszerető házunkra a

vadászok biztosan számitanak; nem volna illő csalódásba ejteni őket.

Elfordult s az ablakhoz lépett. Gábor utána ment s megfogta kezét.

— Nem mondod meg nekem, ki az a szerencsés fiatal vadász, a kinek bánatot okozna, ha a szentegyedi házat üresen találná? Nem mondod meg?

Halkan, elfogultan mondta ezt s hangja és keze — Máriának legalább ugy rémlett — reszketett.

A leány rá nézett s meg kellett fogódznia, hogy el ne essék. Minden ereje elhagyta, arcza fehér lett, mint a hó, melyben Szentegyedy Gábor képzelete egy fiatal, szép vadász kedves nyomait látta. Tekintete tele volt szemrehányással s édes, kicsi szája vonaglott, mintha sirni akarna.

Aztán lecsillapodott, de semmit sem felelt.

Ezalatt Melanie a huszártiszthez fordult s rámosolygott.

— Ugy-e, holnap ujra kilovagolunk? — kérdé és dallamos hangjából valami őszinte öröm érzett ki . . .

A huszártiszt meghajolt és sarkantyui gyöngén összeütődtek. Aztán egykedvü arczával a társasághoz fordult s lováról beszélt.

— Az apja Forever volt, most négy éves. Jól betanitottam; a lovakkal tudni kell bánni. Nincs az a szilaj csikó, a melylyel ne birnék. Van valami bennem, a mi imponál nekik.

Kicsit kényesen ringatta fefső testét s fekete bajuszát pödörgette.

Gábor Máriával foglalkozott, se nem látta, se nem hallotta, mi történik körülötte. Még mindig a fiatal vadászról beszélt, a Mária édes szivecskéjének titokteljes lakójáról.

Kint mind sürübb köd ereszkedett le a császári városra; a márványlépcsős, márványoszlopos paloták eltüntek a novemberi ködben; a fogatok, lótó-futó emberek olyanok voltak, mint a „büvös lámpa“ képei, a falra vetett mozgó árnyékok.

És ebben a sürü ködben Szentegyedy Gábor nem látta, hogy a Mária fiatal vadásza most is csak ő. S valahányszor az egyedi rétekre az első, csillogó hó leesik, Mária lelkében mindannyiszor feltünik egy régi kép. Az unokafivére emléke, a ki térdig érő nagy csizmában meglábolja a havat, s kutyájának fütytyentgetve, visszafordul az uri lak egyik ablaka felé, mely mögül Mária boldogan, szerelmesen, szivrepesve, sokáig, nagyon sokáig utána néz.

XXXV.

Bécsben mindenki a nagy jégünnepre készült. Mint a futótüz terjedt el, hogy a császár is ott lesz, s vele az egész udvar. A rendezőség, melynek élén néhány előkelő főur állott, mindent megtett, a mi tőle telt, hogy az ünnep minél fényesebb legyen. Melanie, a ki ezen a télen sokat mulatott, ezüstös öltözetet csináltatott ez alkalomra, melyben majd a görögtüzzel és szines lámpákkal megvilágitott jégpályán olyan lesz, mint egy valóságos, élő jégcsap.

A feldiszitett jégpálya el volt lepve korcsolyázókkal, a bejáratnál dideregtek a rendezőség tagjai, mig kivül az utczákon ezernyi nép szorongott, hogy lássa és szivéből megéljenezze az uralkodót.

Két katonai zenekar fujta a „Gott erhalte“-t, mikor a kint felriadó ujongás hirdette, hogy ő felsége fogata jő. Az aranyozott kerekü, elegáns zárt kocsi, mely elé két hófehér ló volt fogva, szélsebesen közeledett. A bakon zöld tollbokrétás vadász ült, a borotvált arczu, elhizott kocsis háromszegletü kalapjában annyi önérzettel hajtotta a lovakat, mintha a meg-megujuló örömujongás neki szólt volna.

A császár kocsija után még hat udvari fogat jött, mindenik elé két-két hófehér angol ló volt fogva. A menetet az udvari csendőrség egy szakasza zárta be, térden felül érő lakkcsizmákban, hófehér nadrágban, rézzel kivert tollbokrétás sisakban.

A császárt hadsegédje kisegitette, egy pillanatra megállt az uralkodó s kedves, kék szemeit körülhordozta a rivalgó néptömegen. A felséges nép szivből eredő, zajos üdvözlete jól esett neki. Katonásan köszönt s nyájasan hajtotta meg a nép felé fejét. A bejáratnál a rendezőség s a miniszterek várták. A felség mindenkit megszólitott s mindenki számára volt egy kedves szava. A ki előtt megállt, az fejét mélyen meghajtva és szemeit a földre függesztve válaszolt kérdésére. A külügyminiszterrel kezet fogott, Szentegyedyvel hosszasab-

ban társalgott. Családjáról kérdezősködött és a magyarországi viszonyokról. A fiatal osztályfőnök okos, szabatos feleleteivel meg volt elégedve, ruganyos lépésekkel ment tovább. A hosszu beszélgetés nagy feltünést keltett és nem egy magasrangu katona és udvaroncz sápadt el az irigységtől.

Mindenkinek feltünt a császár jókedve. Az ismerős hölgyekkel az idei farsangról és örömeiről szólt.

— Reményünk van, mondá a franczia nagykövet nejének, hogy az önök tánczolását nem zavarja meg a háboru.

Egy másik főrangu hölgynek tréfásan mondá:

— Ne féljenek, tisztjeimnek nem lesz a télen sürgősebb foglalkozása, mint önöket tánczoltatni.

Ő felsége megnézett mindent, megtekintette a diszitéseket, a pavillonok berendezését, a tánczteremet és legmagasabb megelégedésének adott kifejezést a látottak felett.

Aztán egész kiséretével ujra hintóba szállt, s a népsokaság örömujongása, kendőlobogtatása és egetrázó rivalgása között, azon az uton, melyen jött, a Burgba hajtatott.

Szentegyedy Gábor ma borongós hangulatban volt, bár a felség kitüntető figyelme jól esett neki.

Szórakozottan hallgatta egy ujságiró megjegyzéseit, a kinek nézetein máskor szivéből kaczagott.

— Mi ez? mondá a tekintélyes ujságiró, a ki beszéd közben „csendes lázadó“ volt, de ujságczikkei tüskön-bokron követték a kormányt, mért

volt ez a nagy mámor, mely az embereken erőt vett? Győzelemhir jött a porosz csatatérről? Vagy egy üdvös törvényt hirdettek ki talán? Megenyhült a gazdasági válság? Közel van a nemzeti boldogulás? töröm rajta a fejemet erősen.

Szavai ingerültek voltak, de egyetlen mozdulattal sem kisérte beszédét. Két kezét a frakkja zsebébe dugta s oly sebesen hadart, mintha betanult szerepét mondaná el.

— Ez éljenek, ez indulatos mozdulatok, e mozgékony arczok, ez a hév ... ez a sok elpazarlott erő egyszóval, mely nagy nemzeti munkát végezne, ha most esztergályozna, kovácsolna, sütnefőzne, bőrt gyártana, ültetne, gondolkoznék: mért cserélte fel e hasznos munkát e haszontalan kiabálással? Mért hagyta oda boltját a füszeres; s ott, az a vörös orru kis ember, nini, hisz az szegény kézmüves és öt gyermeke van. Ez erőpazarlást valami nagyszerü czél, a birodalom életbevágó érdeke kivánja és menti talán? ... Mert otthon öt kis száj ma éhezni fog ...

Bevégezte mondókáját s félénk mosolylyal odább állott.

— Szajkó, mormogta hősünk halkan s unottan ásitott lezárt klakkja oltalmazó árnyékában.

Ebben a pillanatban a külügyminiszter intette magához.

— Jöjjön, mon cher ami, járjunk egyet a jégpálya körül.

Tiszteletteljesen nyitottak nekik utat. Nemsokára a park elhagyottabb részéhez értek. Az ina-

sok utánuk hozták prémes felöltőiket, dideregve bujtak belé. Leültek egy fapadra, mely fölött egy nyomoruságos kőolajlámpa égett. Előttük nyujtózkodott az egész jégpálya ; vig zsibongás, töredékes párbeszédek, csengő leánynevetés hallatszott, sőt hallották a jégen végigszántó aczélkorcsolya halk pendülését.

Fel-fellobbanó görögtüz, a piros, kék és sárga lámpák egymásba vegyült fénye deritette fel az éjszakát ; a hold felkelt s ezüstös, halvány sugarai elöntötték a tájat.

Hóval födött fák és hóval födött utak vakitó fehéren ragyogtak a holdfényes téli éjszakában ; a sötétkék égboltot, a beszélgetők feje fölött, tiszta fényü csillagok százezre lepte el.

A bejárat előtt, a távozó vagy megérkező fogatok lámpái ide-oda mozogtak.

— A császár jókedvü, kezdte ő nagyméltósága, akit az elragadó téli tájkép nem érdekelt, mit beszélt önnel ?

— A családomról kérdezősködött.

— A háboru el van határozva, mon cher ami ! A jövő tavaszkor kezdődik a táncz.

— De hisz a felség a békéről szólott ?

— Igen, de csak az asszonyokkal. Ön birja a császár bizalmát. Régóta ismeri önt ?

— Igen, felelte hősünk és mélységesen hallgatott az olaszországi találkozásról, a hol életét mentette meg az uralkodó. Szive mindannyiszor csordultig megtelt hálával, valahányszor ez a régi történet eszébe jutott.

A miniszter felhajtotta télikabátja hódprémes gallérját és szivarra gyujtott, aztán hosszu hallgatásba merült. Végre ujra megszólalt.

— Közölni akartam önnel a nagy titkot. Ön is sokat dolgozott e nagy munkában — a háboru előkészitésében. Én e háborutól várom Ausztria világhatalmi állásának tavaszi megujulását. Katonailag készen vagyunk, a szövetségek nagy része meg van kötve, Napoleon szabad kezet ad nekünk. Most már nincs egyéb hátra, mint tavaszig huznihalasztani a diplomácziai döntést. Poroszország ereje veszedelmesen megnőtt; ugy kell vele tenni, mint a bibliabeli Sámsonnal: le kell vágni a haját.

Azután ő nagyméltósága ujabb hallgatásba merült, fázósan huzódott hódprémes télikabátjába, s fogatáért küldte titkárát, a ki harmincz lépésnyire fagyoskodott tőlük.

Szentegyedy lekisérte a minisztert, mélyen meghajolva bucsuzott el tőle. Lassu léptekkel, elgondolkozva jött vissza a mulatság tüzpontja felé. Lépése alatt könnyedén ropogott a friss hó, a holdfényben uszó jégtáblák, a hóval boritott fák, a csillagos égbolt lecsillapitották nyugtalanságát. De nem sokáig tartott. A nagy ujság, a mit vele a külügyminiszter közölt, égette lelkét. Hiusága, önzése, dicsőségvágya ki lehetett elégitve: egy nagy háboru szálai az ő kezében futnak össze.

A miniszter maga mondta: neki is nagy része van e háboru előkészitésében. Csak ujjával kell megérinteni a diplomáczia gépezetét, hogy a gondosan lerakott tüzakna Poroszország alatt fel-

robbanjon. A mitsem sejtő világ feje fölött kinyitják a Pandora-szelenczét, hogy kiáradjon belőle a földre minden nyomor és szenvedés ... Olyasmit érzett, hogy ő más embernél mégis csak több ember: egy birodalom romlásának és megalázásának veszedelmes titkát rejtegeti lelkében.

Belépett a bálterembe, hol már javában folyt a táncz.

A hölgyek nehéz drága selyemruháit, ragyogó ékszerüket és ékszerüknél fénylőbb szemüket, a mélyen kivágott ruhaderékből kiszolgáló fiatal, szüzies vállakat elfásulva nézte. Hová lenne vidámságuk, széles jókedvük, kaczagásuk és tánczolásuk, ha tudnák az ő rettentő titkát: a fejük fölött függő háborut?

Tekintete nején akadt meg, a ki Ferenczi Kálmánra nevetett szétterjesztett strucz-tollas legyezője mögül.

A szép asszonynak állandó kisérője, hüséges árnyéka ez az egykedvü huszártiszt. Mióta Mária hazament, kitartóan udvarol Melanienak, Gábor nem féltékeny rájuk. Azok az idők elmultak, mikor még a vén, köszvényes Ferrari herczeg is gyötrő nyugtalanságot tudott okozni neki. A szerelem régen elhagyta szivét, s felesége becsületében nem kételkedik; hát hadd mulassanak, ha kedvük tartja.

Egy idő óta azonban sok czélozgatást, sok kétértelmü beszédet, temérdek rejtett gunyt kell elszenvednie. A társaságban zajt ütött a huszártiszt kitartása s a Melanie kaczér magaviselete.

Gábor már rég forgatta fejében, hogy a mulatságnak végét szakitja, bár nem látott benne egyebet, egy fiatal nő s egy fiatal férfi plátói természetü barátságánál.

Igy azonban lemond tervéről. Engedi őket, hogy ifjuságuknak örüljenek. Hadd tánczolják ki és hadd nevetgéljék ki magukat a — tavaszig.

A nagy ember, az országok ügyeinek intézője, a mindenható külügyminiszteri osztályfőnök, a ki egy rettenetes háboru végzetes titkát hordozza magával, ebben a pillanatban arra gondol, hogy a felesége udvarlója huszártiszt, a ki a tavaszkor kitörő nagy háboruban könnyen a csatatéren hagyhatja fiatal életét.

Talán nem is sejtette, hogy hova sülyedt, mikor ily nagy háboru iszonyu koczkázatai és eredményei közül a legkisebbre gondolt: egy fiatal élet elpusztulására, mely neki utjában állott.

Ezalatt Melanie fáradhatatlanul keringőzött tovább és szeme állhatatosan, mohón kereste a huszártiszt fekete, nyugodt szemét.

XXXVI.

Az 1866-ik év márcziusa elkövetkezett. Ausztria megkötötte a szövetségeket, Cseh- és Morvaországban erős hadat vont össze. Poroszország hasonló katonai intézkedésekkel felelt s a márczius végén tartott osztrák minisztertanács elhatározta, hogy a dolgot diplomácziai jegyzékváltás tárgyává teszi; e jegyzékváltás végén ott volt a háboru.

Szentegyedy Gábor résztvett e minisztertanácsban s avval volt megbizva, hogy puhatolja ki Magyarország hangulatát, mely Deák vezérlete alatt az 1848-iki jogalapról lelépni nem akart.

Az osztályfőnök ur meglepő hireket kapott: Magyarország óhajtja s alig várja a háborut. A háborupárt jól felhasználta ez örvendetes tudósitásokat. A háboru népszerü, mondák, még a magyarokban is feltámadt hajdani vitézségük és hüségük emléke; az az érzés hatja át őket, a mi nagyapáikat csodálatos erőfeszitésre lelkesité Mária Terézia idejében. A forradalom elvesztette talaját; a Rákóczyak és Kossuthok kora örökre letünt.

Magát Szentegyedyt is meglepte honfitársainak magaviselete. Rég nem járt otthon; régóta nem tette már kezét a nemzet szivére; ifjukori emlékei meghalványodtak; a hajdani lelkesedés lángja, a nemzeti ideálok szeretete rég kihült lelkében. Ugy volt, mint a fa, melyet idegen talajba ültetnek át; gyökerei nem függenek többé össze az édes anyaföldel.

Mégis, mikor a háboru már el volt határozva, józansága és becsületessége felülkerekedett. A vita hosszu volt, bár a vélemények meglehetősen megegyeztek; de nem hallott egyetlen igaz érvet sem, mely lappangó kételyeit eloszlatta volna.

A minisztertanács után a nyárilakba kocsizott, hol a lakás még zárva volt, a függönyök le voltak eresztve, az ablaktáblák szorosan be voltak zárva. Kint a parkot már gondozták, a fákat tisztogatták, hogy — mint az öreg kertész mondta —

olyanok legyenek, mint a kisasszonyok: tiszták és kedvesek. Az orgonabokrokat egyenesre nyirták, itt-ott gyümölcsfákba nemes galyakat oltottak; az utakat gereblyézték; a rózsatőket kibontogatták téli szalmagúnyájukból; a megmetszett szőlőtőke ágaiból, mintha az ág könyeznék, kibuggyant a fanedv.

Szentegyedy leült egy fapadra és mélázva nézte az ébredező tavasz munkáját ágak növésében, rügyek képződésében; a megenyhült levegő édes csiklandozása forrásba hozta vérét; a mély csendben csak verebek ütöttek zajt, a mint csapatonkint zugva repültek el feje felett.

Az égen apró felhők usztak, a távoli hegyek csúcsai elmosódtak a tavaszi párák áttetsző, szürke fátyolában.

Szentegyedy a háboruról gondolkozott. Latolgatta a minisztertanács összes érveit és nyomoruságosaknak találta őket. Minő okokat hoztak fel? Az egyik Ausztria nagyhatalmi állását emlegette. A másik területnagyobbodásra hivatkozott. A harmadik a porosz hegemónia megtörésének szükségét hozta fel. A negyedik azt mondta, hogy már régen nem volt háboru, a katonaság nagyon ellustul. Az ötödik a belső viszonyok ziláltságát emlegette, melyen csak külső bonyodalommal lehet segiteni.

Azt senki sem hozta fel, vajjon boldogabbak lesznek-e ezáltal a birodalom népei? Jobbra fordul-e sorsuk? Kevesebb közterheket fognak-e viselni?

Az is feltünt neki, hogy mindenki csak biztos győzelemről beszélt. Az érem másik oldalát

nem nézte meg senki. Sejtelmük sem volt, mi lesz egy nagy vereség esetén? Az osztrák tábornokok csak győzni tudnak; megverni nem lehet őket.

Könnyedén, felületesen, minden fölösleges érzékenykedés és megindulás nélkül döntöttek a nagy urak a birodalom jövője fölött. A nyomort, a patakokban omló vért, a felgyujtott városokat, a földönfutóvá lett jólétet nem emlegette senki. Nem érdemes vesződni ilyesmivel. Özvegyek és anyák megrepedt szivéről senki sem beszélt. Az anyagi javaknak nagy pusztulását, a pénzpiacz s a kereskedelem válságait, a megrendült közhitelt, a müvészetek és tudományok pangását, a társadalom erkölcseinek általános elvadulását senki sem mérlegelte. Megállapitották elméletben a katonai felvonulás részleteit, kiszemelték a vezéreket, előterjesztették a vezérkar részletes haditervét, s meghatározták a napot, melyen Berlinbe diadalmasan bevonulnak.

A tanácskozást a császár éltetésével fejezték be. Az egész fontos tárgyalás simán folyt le, ellentmondás, és kiméletlen birálat nélkül. Mintha csak egy udvari ebéd részletei felett cselédek tanakodtak volna.

Egy idő óta hősünk gyakran volt elégedetlen másokkal és önmagával. Ez az elégedetlenség most fokozott mértékben vett rajta erőt. A küszöbön lévő háboru felidézésében neki is része volt. Ő is egyik kereke, vagy csavarszöge volt a gépnek, mely e vulkánikus kitörésre az elméket és szíveket előkészitette. Odaadással szolgálta a külügy-

miniszter s a háborupárt czéljait, mert fényes állása, anyagi haszna, röviden: személyes előnye volt belőle. És most, mikor a háboru fellege már fejük felett függött: nem tud számot adni róla, mért lesz jó a háboru s javára szolgál-e a birodalomnak? Sőt elő sem készitették annyira, hogy a győzelem és a végső eredmény minden eshetősége részükön legyen . . .

Körülötte a természet titkos erői már javában forrongtak. A fák még szürkén, sima ágacskaikat mereven szertenyujtogatva álltak, de kérgük alatt már lüktetett a bimbónyitó életerő. A föld még alig szikkadt meg a bőséges hóviztől, de fekete rétege alatt már ezer meg ezer füszál törte ki magát. Messziről a Dunára látott, mely duzzadva emelkedett a tavaszi olvadástól. Távoli faluk füstje vidoran, könnyen szállt felfelé s a szántásokban apró fehér pontok mozogtak: a háborut nem is sejtő szántovető emberek.

Vajjon ki fog itt aratni a gazdag sikon? Bizony a halál!

A nyárilakot, melynek lezárt ablakai, fehér kőczifrázata s oszlopai márcziusi verőfényben fénylenek, itt találja-e még a háboru után? Nem gyujtja-e fel az ellenség, vagy a visszavonuló osztrák hadsereg tüzérsége? Ezeket a fiatal fákat, melyeket a ház öreg kertésze annyi szerető gonddal oltogat: nem vágják-e ki gonosz kezek? A tisztántartott, homokkal behintett utakat, melyeken Melanie és Mária parányi lábacskája lépdelt: nem növi-e be bojtorján és vadfü? És ő, a kényezte-

tett nagy ur, a ki a háboru egyik tervezője volt, látja-e még valaha mindezt? vagy ő is életével fizeti meg a könnyelmüen felidézett vihart?

Ilyen gondolatok fogták el és hazatértében Ferrari herczeg jutott eszébe. Rég nem hallott róla semmit. Mióta kegyvesztett lett és szélütés érte, meghalt a világra nézve. Különös dolog volna meglátogatni és bejelenteni neki a háborut, mely bukását okozta. Olyan hangulatban volt, hogy csipős, gunyos, megsemmisitő birálatot szeretett volna hallani s a herczeg az az ember, a ki szivesen megszerzi neki ezt az örömet.

Fogata nemsokára megállt a herczeg palotája előtt. Beküldte névjegyét, a herczeg kiüzent, hogy elfogadja. Az ajtónálló kinyitotta előtte az ajtót s a függönyt fölemelte. A bélelt ajtó zajtalanul becsukódott mögötte.

A herczeg már csak árnyéka volt a hajdani gavallérnak. Mióta pipereszereit elhanyagolta, nagyon meglátszott rajta az öregség. Haja és bajusza megszürkült, máskor gondosan borotvált arczát tüskés szakál lepte el, egész képe csupa ráncz volt; ha beszélt, szemöldjei felszaladtak a homloka közepéig; máskor üde és szépmetszésü ajkai mögül fekete, töredezett fogsor látszott. Botra támaszkodva járt és délczeg, egyenes tartása örökre eltünt.

Minden, a mi e főurban mesterkélt és erőltetett volt, most lefoszlott róla. Nem volt semmi érdeke, hogy jobbnak lássák az emberek, mint a milyen valóban volt.

— Nagyon örülök, kedves hivatalbeli utódom, hogy meglátogatott. Igazán szép öntől, hogy nem feledkezett meg rólam. Hát a kedves neje ő nagysága? Még mindig hódit, mint az én koromban?

A szobában le voltak bocsátva a nehéz selyemfüggönyök: félhomály volt; nehéz orvosságszag terjengett, elnyomva a rezeda parfüm illatát. A nagy, nyitott fehérmárványkandallóban tüz égett; a tenyérnyi vastag perzsa szőnyegek elfojtották a lépés zaját.

— Üljön le, kedves hivatalbeli utódom, remélem, valami jó hirt hoz nekem. Mióta független ember vagyok, nem törődöm az emberekkel és a világ folyásával. Ujság nem jár házamhoz, könyveket nem olvasok. Ott akarom elhagyni a világtörténelmet, a hol a miniszter ur ebédjén bevégeztem nyilvános életemet. Mit érdekel, a mi azóta történt, s a mi nélkülem történt?

— Pedig sok minden történt azóta herczeg. A tavaszkor háboru lesz, Berlinbe megyünk.

A herczeg arczán minden ráncz megmozdult és szemei szikráztak.

— Tehát mégis! Ferrari herczegnek azért kellett menni, mert nem akarta ezt az esztelen háborut. Igen, rikácsolta élesen, ez esztelen háboru. Ausztriát megverik, s én mától fogva kiadom a rendeletet, hogy palotámban minden szobát készen tartsanak a porosz uraságok elfogadására.

— De herczeg? csak nem gondolja?

— Mi jut eszébe Ausztriának? Korhadt vén

teste hogy fogja kiállni azt az aczéllökést, a mivel a német bika legázolja? Mert le fogja gázolni, abban bizonyos lehet. A hadsereg nincs jól kiképezve; a népek el vannak nyomva; az elégületlenség általános, és honpolgárok milliói imádkoznak azért, hogy Ausztria öngyilkos legyen.

— Mi az ellenkezőről vagyunk meggyőződve. S herczegséged palotája fényárban fog uszni, ha győzelmeink hirére kivilágitják Bécset.

A herczeg indulatosan biczegett iróasztalához, s egy füzetet vett elő, melynek lapjai sürün be voltak irva.

— Itt az emlékiratom. Halálom után elolvashatják, hogy megjósoltam a birodalom vesztét. Kimondom benne, hogy soha a háborura nem volt oly rosszul elkészülve ország, mint önök most. Nincsenek hadvezéreik, nincs népük, mely lelkesednék önökért. Semmijük sincs, csak rövidlátásuk; s a háboru után nem lesz egyebük, csak vereségeik.

A heves beszéd megártott a bukott nagyságnak; felvett egy karcsu, vékony poharat, melyben granátszinü spanyol bor csillogott. A bort kiitta, a poharat a földre dobta, ugy, hogy összetört.

— Igy fognak összetörni önök... Hanem hát megérdemlik. És ön, Szentegyedy, egy magyar, ön is Ausztria megváltói közül való? Jól teszi, a háboru, a vesztett háboru, Magyarország szerencséje. Ha ön Ausztria vesztére dolgozik: hálás nemzete szobrot emeltet önnek érte. Ha bevégezte müvét, menjen vissza honfitársai közé. Önnek hazája van;

ön nemzethez tartozik, én csak osztrák voltam... Ön most azt hiszi, hogy a sértett hiuság, a megaláztatás keserüsége beszél belőlem. Csalódik, kedves uram. Én csak óvni akarom, nehogy az én sorsomra jusson. Az eldobott, kihasznált, a megunt eszköz szomoru sorsára. Mindenki eszköz, a ki nem eszmét és nemzetet szolgál. Öreg ember vagyok, nemsokára meg fogok halni. Adok önnek örökség gyanánt egy jó tanácsot; vesse le az inasruhát, menjen haza. Legyen független polgár, legyen szabad férfi, szolgálja derék kis népét, mely nemes és fogékony nemzet.

Gunyos, megvénült arcza jóindulatot fejezett ki e pillanatban, tekintetében szép emlékek fénye villant fel.

— Szeretett egyszer egy magyar nő, mondá s hangja reszketett a boldog felindulásban. Szép és kedves volt, mint az ön ősi házának virágzó orgona-bokrai; de a dicsőség, hirnév, pénz és hatalom reményéről nem tudtam a kedvéért lemondani. Agglegény maradtam érte... Menjen ön haza, kedves barátom, ősei lakásába; szántson, vessen, arasson. A föld eltartja önt és családját. Várja meg, mig hazájára jobb napok jönnek. Hisz önöknél majd csak megvirrad!

Szentegyedy Gábor csodálkozva hallgatta a herczeget. Mohón ügyelt minden kis szavára, aztán, hosszu mélázás után, csak ennyit felelt:

— Igen, de a császár; ő visszaadta életemet.

E nehány szóban el volt mondva életének története. Cselekvéseinek rugóját, lelkének indokait,

törekvéseinek irányát hozta napfényre e nehány szóban.

Ferrari herczeg köszvényes, dagadt lábait egy tábori székre helyezte el és sziszegve fészkelődött helyén. Azután roszkedvüen mondá:

— Ön nagy ideálista, fiatal barátom. Átkozottul nagy ideálista! . . .

XXXVII.

Melanie szivében másodvirágzás volt: szenvedélyesen szerette Ferenczi Kálmánt. Ő maga sem tudta megmondani, hogy történt? csak érezte, hogy ez a halvány, egykedvü férfi kedvesebb előtte az egész világnál, hogy érette az erkölcsi fogalmak lelkében összezavarodnak, hogy sokkal jobban szereti, mint férjét bármikor, és hogy ez emésztő szenvedélybe belehalna, ha szerelmét a férfi nem viszonozná.

De arról szó sem lehet. Egy huszonhatéves huszártiszt szive nincs kőből. Olyan, mint a seregély, ha megkivánja a cseresznyét, nem nézi, hogy a cseresznyefa a más kertjében áll.

Melanie a lovaglásokat okozta. Lóháton oly szép volt Ferenczi, — ki állhatott volna ellent neki? Aztán e sebes nyargalás öröme; a füleik körül zugó tavaszi szél, a letaposott kakukkfü átható szaga, a szemközt sütő nap, a sebesen elmaradozó fák és bokrok széditő megfutamodása. Néha öreg este volt, mikor hazatértek. A rétek fölött szürke pára lebegett, a fü harmatos volt, a sötét-

ség halkkan ereszkedett le körülöttük, előttük fehéren kigyózott az országut s a hámorok és gyárak kivilágitott ablakai — megannyi tüzszemek — barátságosan csillogtak feléjük. Néha Szentegyedy is kilovagolt velök, de szótlanul, gondolataiba mélyedve ült lován, társalgásuk nem érdekelte, elragadtatásukban nem osztozott.

— A lovaglás jót tesz nekem, szokta mondani nejének, jobb étvágygyal eszem utána . . .

Melanie nem emlékezett, mikor változott ismeretségük bizalmas viszonynyá, és ez mikor ment át szenvedélyes szerelembe.

A huszártiszt is kétes hirü nők társaságában élve, nem volt járatos a szerelem müvészetében s annak fogásait nem ismerte. Nem tudott szellemesen értekezni a szerelemről, finom bókokat nem mondott, ábrándozni, sóhajtozni nem tudott.

A költőket és müvészeket leplezetlenül lenézte, müveikből sohasem idézett szivreható sorokat. A dolgokat a maguk nevén nevezte; sohasem folyamodott az apró hazugságok azon szövevényes hálójához, melyben convenczionális szerelmesek a nők szivét és érzékeit megfogják.

Főleg nyugodt, biztos fellépése, egykedvü, komoly nézése volt hatással Szentegyedynére, a ki e mögött valami titkos, mély szomoruságot sejtett.

— Nincs nekem semmi bánatom, mondá egyszer Ferenczi maga, nagyon csalódik, ha multamban rejtélyes dolgokat keres. Egyáltalában nincs is multam. A lovaim és néhány csinos fiatal arcz, ez

az egész; de mindebben nincs semmi szomorkodni való.

Mikor a fiatal asszony először adta oda ajkait tiltott csókra, szükségét érezte annak, hogy magamagát megnyugtassa. Egész éjjel nem aludt, sirt, fájt a feje s végre is a következő sorokat vetette papirra:

„Szeretnélek-e, ha megtudnám tagadni sóvár ajkaidtól ajkamat? Ha megtagadnám ezen kivánságodat, melyet szived követel s melyet megadni szivem sugall: nem volnék-e kegyetlen és gőgös? Hogy ezt kérjed, nem volt tőled gyöngeség; s hogy ezt megadjam, nem volt gyöngeség tőlem. Ti férfiak, annak a nőnek lesztek legszivesebben rabszolgái, a ki teljesen rabja a maga szivének. Lelkem betelt a mesterkélt és hazug dolgokkal. Csak az hat rám, a mi igaz s a mi természetes. És mi volna igazabb és természetesebb annál, hogy a nő, a ki egy férfit nagyon szeret s kinek egész világa e férfi: semmi világi tekintetek kedvéért nem teszi, hogy megtagadja tőle azt, a mit teljes szivéből odaadna neki — édes, égő csókra ajkait?...

Én nem tudom, hogy vagyok veled, Kálmán? Olvastad azt a mesét, melyben a vándorról, a szélről s a napról van szó? A nap fogadott a széllel, hogy a vándor válláról ő tudja hamarabb levenni a köpenyeget. A szél süvöltve, haragosan rohant neki: és a vándor még szorosabban összehuzta magán köpenyegét; aztán melegen, ragyogón sütött rá a nap és ő önként leoldta azt magáról...

Hanem te nem vagy hizelgő, melegitő napsugár: te erőszakos, szilaj szél vagy, a ki kiméletlenül téped le rólam női hirnevem és hitvesi hüségem köpenyegét. Én, a ki az égető napsugárnak ellen tudtam állni, odaadom köpenyemet neked, te szilaj, vakmerő, tavaszi szél...

Másnap felolvasta e néhány sort kedvesének. A fiatal huszártiszt nevetett. Érczes, erős kaczagása olyan volt, mint a megütött harang hangja.

— Egy csókja többet ér minden szép gondolatánál, mondá és a szerelmes, szép asszony nem haragudott meg érte.

Az első csók után azonban helyzetük megváltozott.

A nő makacsul ragaszkodott ahhoz, hogy mig férjnél van, ennél tovább nem mehet. A férfi szintoly makacson és szenvedélyesen kivánt, hogy legyen az övé. Az ellenállás kihozta sodrából, s egykedvüsége eltünt; egész valóját vad sovárgás fogta el.

De Melanie nem engedett.

— Nem becsülnél többé, ha ezt megtenném. Belém unnál hamar. Elégedjél meg a reménynyel, hogy ha férjemtől elválok, tied leszek.

A huszártiszt kért, fenyegetődzött, szakitást emlegetett, mindhiába.

Megtette, hogy elmaradt néhány napig. Ilyenkor Melanie sokat szenvedett, arcza megsoványodott, szemei beestek s hangja kissé rekedtté vált.

Ferenczi könyörgésre fogta a dolgot.

— Minek kinzod magad s mért kinzasz en-

gemet? Oly szép vagy, hogy nem lehet szépségednek ellentállni. Éjjelenkint nem tudok aludni: mintha csak izzó zsarátnokon feküdném; elpusztulok, ha tovább is kegyetlen maradsz.

— Nem vagyok kegyetlen, csak egy kicsit becsületes. Ha tudnád, mennyit sirok; könytől ázott párnákon alszom el. Te kiméletlen vagy, Kálmán. Ha igazán szeretsz és nemcsak érzekeid rabja vagy: hagyj békében. Hiszen te nem boldogitani akarsz engem, csak megalázni.

Máskor meg Melanie zokogva fogadta.

— Ha férjem rájön! — mondá és összeborzongott a félelemtől.

— Megölne biztosan. Pompásan tud lőni. Váljék el tőle, válaszolta a huszártiszt komolyan.

Mióta e szó ki volt mondva, Szentegyedyné sokszor törte rajta a fejét: mi volna, ha elválnának? Ez volna a legjobb megoldás, hisz Gábor ugyis Máriát szereti. Szemérmetlen gondolatok fogták el. Neki nem kellett volna elriasztani házukból Máriát; engedni kellett volna, hogy a folytonos együttlét behálózza szivüket, hadd buktak volna el, a hogy ő elbukott. Hivta is vissza levélben anyósát s a leányt, de aztán megijedt a gondolattól, hogy az öreg urasszony tapasztalt szeme mindent észrevesz.

Mégis huzta halasztotta a döntést. Éjjelenkint feltette magában, hogy férjének mindent bevall, de reggel mindig elhalasztotta a vallomást. A folytonos tépelődés és aggodalom csaknem beteggé tet-

ték. Megsoványodott és szemei lázas tüzben égtek. A keze oly hideg volt, mint a jég.

A mozgósitás hire kétségbeejtette, mindenki arról beszélt már hetek óta, de ő nem hitte. Férje is mondta, és Melanienak most jutott eszébe, mily kárörvendő arczczal közölte ezt velük: vele és kedvesével.

Május negyedikén Ferenczi ezredét is mozgósitották. Az nap Szentegyedyné korán kelt és számozatlan bérkocsiért küldte szobaleányát. Ferenczi a lovaskaszárnya közelében lakott, s a fiatal nőben az az esztelen gondolat támadt, hogy felkeresi őt.

Még alig volt hat óra, az utczák üresek voltak, a kávéházakat most nyitottak ki, az utczaseprők mindenfelé fojtó, szürke porfelleget támasztottak nyirfaseprüikkel. A házak ablakai zárva voltak az uri negyedekben mélyen aludták még az emberek. Az épületek tetejét aranyos verőfény öntötte el, de lent még árnyékban volt minden.

A fiatal nő fázósan huzódott össze sarkig érő fekete bársony felöltőjében. Szomoru gondolatok fogták el. A néptelen utczák, a hallgatag házak, s bezárt ablakok mind arra valók voltak, hogy kedvét elvegyék.

A huszártiszt már fent volt. Legénye a holmiját csomagolta, ő maga czigarettát szitt, melyet meglepetten dobott el, mikor Melanie karcsu alakja az ajtóban megjelent.

A jól nevelt legény magukra hagyta őket.

Szentegyedyné mozdulatlanul állt helyén és

csendesen, szomoruan nézte kedvesét. Azután kezet nyujtott neki, keze hideg és fagyos volt, mint a jég. A nyitott ablakhoz ült. Az ablak kertre szolgált. Az almafák el voltak lepve virággal s a baraczkfavirág szirma már hullongott. Ha egy kis szél megrázta a fákat, fehér és rózsaszin virágeső hullott utána. Az éjjeli harmat még nem száradt fel, az egész kert verőfényben szikrázott. Madarak szóltak a bokrok között. A fehér, derült kőfalra bimbos ágak rezgő árnyéka vetődött. A kaszárnya toronyórája hatott ütött, méla, tiszta hangja még sokáig rezgett a párákkal telt májusi levegőben.

Szentegyedyné keztyüs kis kezére támasztotta égő fejét s izgatottan beszélt.

— Mit gondolsz rólam, hogy ide jöttem? Nem birom el azt az irtózatos gondolatot, hogy háboruba menj. Meg fognak ölni.

A huszártiszt vigasztalta.

— Nem hal meg az ember oly könnyen. Nem a halálért kivánjuk a háborut, meghalni senki sem szeret, hanem a hirnév, előmenetel, a dicsőségért. A háboru a katona szerencséje.

Egykedvü fekete szeme csillogott, s a nő látta, hogy van valami, ami a férfiak szivén jobban uralkodik a szerelemnél s az asszonyoknál: a nagyravágyás.

Rosszul esett neki, hogy kedvese előmenetelre és dicsőségre gondol, mikor őt, talán örökre, elhagyni készül. Kezével kimutatott a kertbe.

— Nézd, odakint tavasz van. Olyan vagyok, mint azok a virágbaborult almafák. Szeretlek és

boldog vagyok Kálmán, ne hagyj itt magamra. Maradj velem.

A férfi leplezetlen csodálkozással nézett rá és kezével egy piros nyomtatványra mutatott.

— Az ezredet mozgósitották, holnap indulunk.

— Nem lehetne azt kivinni, hogy itt maradj?

Ferenczi összeránczolta homlokát és boszus mozdulatot tett.

— Lehetetlen.

Ezt az egy szót oly ridegen, csaknem durván mondta ki, hogy a nőnek szivébe nyilalt a fájdalom.

— Ez a ti szerelmetek, gondolá, de kimondani nem merte, ez a ti szerelmetek! Nagyravágyók vagytok; gazdagság, rang, magas állások, hirnév után törtök mindannyian. Nem tudtok szeretni egész lelketekből, a szerelem csak foltonként van meg bennetek. Foltok a napban.

Lázas, könyes, égé szemeit sokáig a férfin feledte.

Ferenczi figyelmét megkapta a hosszu tekintetben visszatükröző önkivület. Szenvedélyesen karjai közé ronta Melaniet. Fel akarta használni e pillanatot.

— Szeretlek, édes, suttogta s e suttogástól lángba borult a fiatal asszony vére. El tudnál igy bocsátani? Azzal az őrületes gondolattal, hogy ha meghalok, ha nem leszek többé, ragyogó szemed más szem ragyogására felel, másé lesz hangod, mosolyod, egész édes magad? Fejed, mint fáradt

hullám, más férfi vállán fog nyugodni, mig én csendes por leszek, idegen föld halottja? Meghaljak, mielőtt az enyém lennél?

Szentegyedyné lelkében hirtelen világosság támadt. Elhuzódott a férfitól, a kit a halál előtt ily gondolatok bántanak. Egy férfisziv a maga egész meztelen realismusában nyilatkozott meg előtte; de ez szerelmét nem csökkentette, csak fájdalmát növelte.

— Hallgass meg, Kálmán. Én nem szeretőd, hitvesed akarok lenni. Elválok Szentegyedytől, a melyik pillanatban akarod. Még ma megmondom neki. A dicsőséget és előléptetést jobban szereted nálam, jól van hát: menj a háboruba. Addig szivem a kinok kinját fogja érezni, de a mig reményem lesz, hogy élve visszatérsz, ez a remény fenn fog tartani engem. Ha meghalsz, én is utánad halok.

Zokogásban tört ki. Ferenczi még nagyon fiatal ember volt: hizelgett neki a szép asszony mélységes bánata. Élvezte azt; a hátán végig futott tőle a hideg, mint mikor futtatásnál valamelyik jockey a nyakát töri, vagy mikor a lánczhidról valaki a Dunába ugrik s hosszu vergődés után elmerül.

Fontolgatta helyzetét. Melanie fiatal, szép és nagyon gazdag. Soha életében nem köthetne fényesebb házasságot. Azután meg megmozdult lelkében valami homályos érzés; ez érzést ő gavallérságnak hivta. Egész életében attól irtózott legjobban, hogy a nők kifogástalan gavallérságában

kételkedjenek. Nem számitott ily szenvedélyes viszonyra Szentegyedynével. Ő nem tehet róla, ha e nőben oly halálos szerelmet ébresztett. Nem tehet róla, hogy könnyü szakitás helyett, oly magas árt szab az együtt átélt édes órákért a nő, hogy egész életre, és nemcsak nehány elfutó boldog órára, akarja őt megtartani. Ő nem az az ember, a ki meg ne adná egy nő szerelmének az árát. Ő nőnek adósa soha sem marad . . .

Megegyeztek. Mig a háboru tart, Melanie külön lakást tart s beadja válókeresetét. Mihelyt Ferenczi, mint diadalmas hős, hazatér, az esküvőt megtartják.

— De mit fogsz férjednek mondani? Micsoda okot hozasz fel a válásra?

Melanie boldogan mosolygott.

— Hisz az nagyon egyszerü. Téged szeretlek.

Azután odahuzta az ablakhoz kedvesét s érdekes, fekete fejét két keze közé fogta.

— Sohasem szerettem igy senkit. Mért nem találkoztam előbb veled? Mért kellett megismerkednem Szentegyedyvel? Csak kitörülhetném életemből a vele töltött évek emlékeit. Mily utálatosak ezek a fák, a melyekhez az előbb szivemet hasonlitottam: minden évben ujra virágzanak. Nem lesz-e a te szivednek is rajtam kivül több tavasza? Vagy hü maradsz hozzám örökké?

Ferenczi mélán nevetett.

— Örökké! ha ugyan én, a ki holnap háboruba indulok, ezt a szót ajkaimra vehetem . . .

Mindketten elhallgattak s mindkettőjük szivében bús sejtelem támadt. A halálról gondolkoztak, pedig körülöttük tavasz volt és szerelem volt fiatal szivükben.

XXXVIII.

Ugyanez nap Szentegyedy gyalogsétát tett s bevetődött abba az utczába, hol a kis szivarárus leány boltja volt. Eszébe jutott tavalyi diákcsinyje, az együtt töltött este, a pezsgőzés, a kisleány elragadó szerelmi vallomása. Azóta se nem látta, se nem beszélt vele. Szégyen és lelkifurdalás fogta el. Hátha szegénynek nem jól folyik dolga? Ha nyomorral küzködik? Ha azóta elpusztult?

Belépett az alacsony ajtón. Fekete szakállu, hórihorgas zsidó árult a boltban. Alázatos hajlongások közt kinálta szivarjait és bélyegeit. Azután panaszkodott a nehéz időkre; a szegény ember nem tud megélni; s most még jön ez a háboru. Ha az ellenség elfoglalja Bécset, kis boltját kirabolják, felgyujtják, ő maga földönfutó lesz.

— Nem jönnek Bécsig a poroszok, ne busuljon, vigasztalta őt a külügyi osztályfőnök, a ki csodálkozott, hogy a nép alsó rétegeiben nem hisznek Ausztria győzelmében. Mi megyünk Berlinbe, jó ember.

A boltos nevetett.

— Nem hiszi azt el a nagyságos ur se.

— De hát mért kételkedik derék csapatainkban, barátom?

— Rosz élelmet, rosz posztót, rosz köpönyeget és rosz fegyvert kapnak. A hadsereg szállitói tolvajok, fel kellene kötni őket. Én tudom, a mit tudok, de nem jó erről beszélni se, könnyen becsukják az embert. Még a falaknak is füleik vannak, s nekem feleségem van, családos ember vagyok, nem szeretném, ha becsuknának.

— Ha tudnak valamit, mért nem jelentik fel? Ez polgári kötelességük volna. Hanem ezek bizonyosan csak szóbeszédek, nincs semmi alapjuk... Felesége van? Hát e bolt előbbi tulajdonosnéja hová lett?

— Ismerte a nagyságos ur? szólt a zsidó, örülve, hogy a kényes beszéd tárgyát elejtheti. Őt vettem el. Derék, szép asszony lett belőle. Most — itt zavartan mosolygott — egy kicsit rosszul van. Nagyon örülne, ha meglátogatná a nagyságos ur, szereti, ha a régi ismerősei nem feledkeznek meg róla.

Ezalatt egy bozontos boltosinas lépett be. A dohányárus hozzáfordult:

— Vigyázz Kóbi a boltra. Az asszonyhoz megyünk.

— Majd máskor, jó ember, most nem érek rá — szólt Szentegyedy, keztyüjét begombolva.

— Csak itt lakunk. Ebben a házban vettem ki lakást. A feleségem nagyon örül a régi ismerőseinek.

Szentegyedyt érdekelte e találkozás. Hogy viseli magát a fiatal asszony vele szemben? Sötét folyosón mentek végig, hol nappal is mindig lámpa

égett. A kicsorbult, töredezett kőlépcsőn túl ajtó nyilott; négy szobán mentek keresztül, nagy fénynyel és kényelemmel bebutorozott szobákon, puha szőnyegek süppedtek be lépteik alatt, a falakon festmények és roppant tükrök függtek, selyemfüggönyök lógtak az ajtók és ablakok felett. Ez a jólét egy kis dohányárus bolt gazdájának a házában, a ki rossz időről és szegénységről panaszkodott, meglepte Szentegyedyt. E meglepetése csak fokozódott, mikor elébe jött egy elegánsan öltözött, most egy kicsit nehézkesen mozgó, szép fiatal asszony, s minden zavar nélkül kínálta meg, hogy foglaljon helyet.

Nyugodt, önérzetes, komoly asszony vált a szenvedélyes, meggondolatlan kis leányból. Férje imádattal leste minden mozdulatát. Látszott rajta, hogy neje minden kis szavában bölcseséget talál. Mig ő a boltban naphosszant ácsorog s nehány krajczárnyi haszonért a föld tulsó felére is elmegy, mig ő maga kopottan jár és megvon magától minden örömet: addig megszerzi nejének, a mit szemeszája kiván.

Nagy volt az öröme, mikor felesége a vendéget méltóságos urnak nevezte; de mikor megtudta, hogy a külügyi osztályfőnökhöz van szerencséje és eszébe jutott az, a mit a háboruról és a katonai szállitókról mondott: akkor ugy megijedt, hogy a hideg veriték kiütött homlokán és térdei reszkettek.

Bocsánatot kért. A szegény ember szája eljár, mondá. Ő különben csak hallomásból tudja, a

mit mondott: bizonyosan felültették. A szállító urak egytől-egyig kifogástalan gentlemanok. A gyanunak még árnyéka se férhet hozzájuk. Vagyonuk a legtisztább forrásból ered. A mi pedig a háborut illeti, a méltóságos urnak igaza van. Mit ért az olyan ostoba zsidó, mint ő, a magasabb politikához? A méltóságos ur Berlint mondott? Ő többet mond: csapataink Chicagóba fognak bevonulni. Egy berlini hitsorsosa ugyan azt irta neki, hogy tegye pénzzé portékáját s vonuljon meg valami biztos helyen, mert a poroszok Bécsbe jönnek. Hanem ez dicsekvés. Hitvány dicsekvés. Most majd ő adja neki ugyanezt a jó tanácsot. Hatalmas Isten, micsoda jó üzlet lesz nekünk ez a háboru!

Ezen mentegetődzések után bocsánatot kért, hogy egy pillanatra a boltjába mehessen. Bizott felesége ügyességében, hogy mig ő oda lesz, teljesen kiengeszteli a nagyurat, a ki előtt oly vigyázatlanul elszólta magát.

Magukra maradtak. Szentegyedy azt hitte, hogy az asszonyka talán már nem is emlékezik az együtt töltött édes órákra. Pedig tisztán emlékezett s ő maga hozta fel.

— Csodálkozik, ugy-e? Férjemmel jól jártam. Ügyes ember és sokat keres. Hanem ön, bocsásson meg őszinteségemért, uram, ön egy kissé megöregedett. Azért elég fiatal még arra, hogy elforgassa az olyan bolondos kis lányok fejét, a milyen én voltam. Nem volt szép öntől, hogy felém sem jött többet, tudja, azután ...

Szentegyedy sóhajtott. A nő nyugodtan folytatta, még hangja sem reszketett.

— Eleinte sokat sirtam. Ez volt az imádságom: Uram Isten, add nekem Szentegyedy Gábort és ne adjál mást semmit ... Szerencsémre az ég nem hallgatta meg esztelen kívánságomat. Mit is csináltam volna én önnel, a nagyurral, a házas emberrel, a feledékeny, ideig-óráig tartó szeretővel? Most feleség vagyok, ur a magam házában, gond és baj nélkül élek.

— És férje nem féltékeny? nem kéri számon öntől a multat?

— Ostoba volna, ha féltene, hisz felesége vagyok. Zsidó asszony nem csalja meg az urát.

Annyi önbizalommal mondta ezt, hogy Szentegyedy ajkáról eltünt a gunyos, kételkedő mosoly.

Mikor hazafelé ment, bizonyos fájó elégtételt érzett. Egy nő sem tudja őt állandóan szeretni. Se az olasz grófné, se a szép kis zsidólány, se a felesége. Csak Mária, talán.

Otthon apósa várta, a kivel teljes két óra hosszáig beszélgetett dolgozószobájában.

Aznap nem ment ki többet, szakadatlanul dolgozott. Öt órakor neje lépett be hozzá.

— Fontos beszédem van önnel, mondá és arczát ijesztő sápadtság boritotta el. Szentegyedy udvariasan mutatott neki helyet; ő maga állva maradt, nyugtalanul fürkészte neje vonásait.

— A mit mondani akarok, az egész életünkre szól. Védtelen, gyönge nő vagyok, nincs egyéb támaszom, mint az ön lovagiassága. Hallgasson

meg, Gábor és ne itéljen el: én válni akarok öntől.

Szentegyedy meg se volt lepetve, arcza meg se mozdult, mintha kőből volna az egész ember.

— Válni akar? Nem voltam jó férje? gyötörtem önt? utjában voltam kivánságainak? erőszakos, féltékeny, rosz ember voltam? Erre megvallom, nem voltam elkészülve.

Egy pillanatra elhallgatott s merően a fal egy pontjára nézett. Azután tovább beszélt.

— Ön válni akar, Melanie, de a válást csak a biróság mondja ki, s azt nem mondják ki oly könnyen. Micsoda elfogadható okot fog felhozni a biróság előtt? Mért akar itthagyni most?

Az utolsó szóra feltünő sulyt fektetett, de ez a nő figyelmét elkerülte.

— Mást szeretek, uram, mondá félénken és szemeit nem merte felemelni.

A kőember arczán egy vonás se rándult meg; még a hangja sem lett izgatottabb.

— Mást szeret? boldogtalan!

Ez a hang sértette a nő önérzetét. Haragját, szenvedélyes kifakadását és nem szánalmát várta.

— Akkor lennék boldogtalan, ha ön nem egyeznék bele elválásunkba ... Én ...

— Ne izgassa magát, Melanie. Ebben a nehéz pillanatban összes nyugodtságunkra és hidegvérünkre szükség lesz. Nem akartam érzelmeit sérteni, és nem vagyok meglepetve, hogy mást szeret. Sőt azt is tudom, kit tisztelt meg becses érzelmeivel: Ferenczi Kálmánt. Ugy-e, eltaláltam?

— Eltalálta.

— Nem csodálom. Önök sokat voltak együtt s én elnéző férje voltam. És mégis ... ön nagyon bátor, Melanie. Bevallja nekem, hogy mást szeret, hogy válni akar, sőt megmondja mindjárt vetélytársam nevét is. Nem tart tőle, hogy a boszu gondolata feltámad bennem? Hogy számadásra vonom azt az urat, a ki feldulta családi boldogságomat?

Melanie figyelmét nem kerülte el az irónia, mely ez utolsó szavakban volt.

— Ha házasságunk az ön boldogsága volna, nem jönnék ide ily ajánlatokkal. Az ön boldogsága máshol keresendő. Szive sohasem volt egészen az enyém s a sorsnak igazságos intézkedése, hogy a férjnek, a ki mást szeret, a neje is másba szeressen.

Szentegyedy homloka elborult. Hangja nem volt oly szilárd többé, mikor nejének válaszolt.

— Ne beszéljünk az én érzelmeimről, az a válással, mely nem az én kivánságomra fog megtörténni, nincs semmi összeköttetésben. Itt csak Ferenczi s az ön bájos idilljéről van szó; hanem sajnálom, várniok kell egy kicsit, mert a válás nem megy oly könnyen.

— Soha sem hittem, hogy ön képmutató is tud lenni. Szivében ujong a válás felett s azt mondja mégis, nem megy oly könnyen. Régen tudom, Gábor, hogy Máriát szereti. Ez a gondolat megmérgezte örömeimet. S ha a lélek valami lassu, hosszas munkája azt okozta, hogy megszüntem szeretni önt, ebben nagy része van annak a lea-

lázó tudatnak, hogy ön soha sem szeretett engem és házasságunk divatos érdekházasság volt.

Szentegyedy szemei fellángoltak.

— Érdekházasság? Persze a pénze! . . . ön is ezt veti szememre, mint az uraatyja? Kétségkivül kedves feltevés az ön családja részéről, hogy Szentegyedy Gábor egyszerüen eladta magát. Talán a pénze is . . . mit tudom én, nem vonzott-e? De ne lett volna csak oly szép, mint maga a tavasz s ne láttam volna csak, hogy szeret: minden gazdagsága mellett sem volna ma azon helyzetben, hogy az elválás kedvéért engem sértegessen.

— Nem akartam megsérteni, mondá Melanie és megijedt a beszéd ily fordulatától.

— Bizony, asszonyom, önt magát mindig jobban szerettem az aranyainál; de az aranyai — uraatyjától az előbb volt szerencsém hallani — kitünő szolgálatokat tettek nekem. Ugy jöttem Bécsbe, mint szegény ember s ma palotám van, uri lábon élek, magas állásra juttottam és élvezhetem az élet minden gyönyörét, a mi pénzért megkapható. Az ön aranyai nélkül talán otthon müvelném kisded birtokomat; küzködném a fagygyal, szárazsággal, árvizzel, az adósággal — a magyar gazda ezer meg ezer bajával. Nem járhatnék az operába, — hallgatnám a vörösbegyek és pacsirták hangversenyét. Nem volnék méltóságos ur, mert a magyar ember, a ki most otthon valami hivatalt vállal, semmiember. Előszobámban nem lebzselnének alázatos kérelmezők s egy-egy udvari lakáj nem várná meg, hogy a külügyminiszterium

első osztályfőnöke, ez a hatalmas ur, őt, a még hatalmasabb urat alázatosan megsüvegelje. Ha az ön aranyaival soha sem rendelkeztem volna, most nem érezném az iszonyu felelősség sulyát, hogy eszközül adtam magam oly háboru felidézésére, mely szererencsétlenül végződhetik. A vér, mely minden ok nélkül patakokban fog folyni — az én lelkemet is terheli . . . Igen, az ön átkozott aranyai nélkül ma bizonyára boldog ember volnék . . .

Elhallgatott, aztán roppant erőfeszitéssel legyőzte kitörő, keserü indulatát. Szelidebben folytatá:

— Ön erről nem tehet. Fiatal volt, tapasztalatlan, azt hitte, szerelemből jön hozzám, pedig csak káprázat volt: a fiatal vér káprázata. Beismerem: ön mindent megtett, a mit egy jó hitvestől várni lehet. Mikor a mámor elmult, ön még hitegette magát. Azzal áltatta szivét, hogy még minden jobbra fordulhat és szivére szállhat ujra a szerelem tavasza. Volt idő, mikor én is őszintén hittem az elszállt szerelem visszatérésében: mikor kis fiunk világrajövetelét vártuk; de ez volt az utolsó fellobbanás. Most már nincs köztünk más kapocs a háladatosságnál, melylyel az együtt eltöltött szebb napokra visszaemlékezünk. A végzet rendelte igy. Mi hibásak nem vagyunk.

Szeméből részvét sugárzott, hangja elárulta megindulását. Aztán hozzátette:

— Melanie, szomoru hirt kell tudatnom önnel: az elválásba bele nem egyezhetem.

A nő, a ki rokonszenves figyelemmel hall-

gatta férje beszédét, most felugrott helyéből, mintha kigyó marta volna meg.

— Ön gonosz tréfát üz velem, uram. Azok után a beszédek után, melyekben hiven rajzolta szivünk állapotát, a legyőzhetetlen idegenkedést, mely lelkünkbe férkőzött; az ön tönkretett életét s az én, mint mondá, átkozott aranyaimat . . . ezek után ön nem akarja, hogy elváljunk? Ez nem lovagias eljárás. Ez a szerep nem illik önhöz, méltóságos ur!

Ingerülten, kigyult arczczal, szinte rekedten beszélt s az utolsó szavaknál hátat forditott férjének. Szentegyedy közelebb jött hozzá.

— Csillapodjék, Melanie. Hisz én jó barátja vagyok önnek. Nem akarom, hogy hozzám lánczolja fiatal életét s hogy lemondjon értem szerelméről. Higyje meg, a válás most nem történhetik meg.

— Mi akadályozza, ha ön is akarja? Ne kinozzon, Gábor. Ha nem volnék becsületes asszony, nem sürgetném a válást, egyszerüen szeretője lennék a férfinak, a ki szivem választottja.

Érezte hogy illetlen dolog volna égőbb szineket használni és e nehéz pillanatban uj szerelméről sokat beszélni.

Szentegyedy megfogta neje kezét és udvariasan ajkaihoz emelte.

— Nehány hónap mulva szabad lesz ön, Melanie, mint a madár. Feloldom a sulyos házassági köteléket, melyet elviselni nem tud. Adjon Isten nyugalmat és több boldogságot az ön szivé-

nek. A második házassága jobb legyen, mint az első.

— Nehány hónap! egy egész örökkévalóság, Gábor. Nem birom ki addig. Holnap Ferenczi háboruba indul, hogy bocsássam igy el a bizonytalanba? Megigértem neki, hogy mig ő oda lesz, külön háztartást folytatok s mire megjön a csatákból — ha ugyan ott nem hagyja ifju életét — akkorra a válás törvényesen ki lesz mondva s ő nőül vehet.

— Nem lehet, Melanie. A mi az együttlakást illeti, attól nem kell tartania. Nehány nap mulva én is a hadsereghez utazom, hogy az alkudozásoknál kéznél legyek. Mihelyt bevégezzük a háborut, teljesitem kivánságát. Addig nem tehetem.

A nőt eddig soha nem érzett düh fogta el. Fejében tompa nyomást érzett, tekintete elhomályosodott, szivverése elállott. Valami nagy sértést akart elkövetni a férfin, a ki nyiltságra csábitotta őt s most puszta kegyetlenségből nem teljesiti hő kivánságát. Ha nincs kifogása az elválás ellen, miért vet neki akadályokat? Ha három hónap mulva szivesen elválik tőle, miért nem akar elválni most? Talán a háborura számit, melyben vetélytársa elveszti életét, vagy nyomorékon jön vissza? Micsoda oka van rá, hogy oly érthetetlen makacssággal halaszsza el a döntést oly kényes és kellemetlen ügyben, a milyen az ő válóperük?

Mégis, egy pillanatra, erőt vett magán.

— Kérem, uram, tegye meg a kedvemért. Az elhalasztás nem használ önnek semmit, de ne-

kem nagy fájdalmat és nyugtalanságot okoz vele. Mária nevére kérem, a kit ön titokban szeret s a ki viszont szereti önt.

Szentegyedy elpirult, aztán halotti halványság boritotta el arczát, de hangja szilárdan csengett, mikor válaszolt.

— Nem tehetem. Hasztalan kér ön, Melanie.

A fiatal nő reszketett nagy felindulásában. Kebléből elfojtott zokogás tört ki, kezével ruhája csipkéit tépte össze.

— Gyáva! mondá és a legmélyebb megvetés kifejezésével fordult el tőle.

— Gyáva, én, mondá a férfi és hangja csodálatos nyugodtságot és egykedvüséget árult el. Nos, ha minden áron tudni akarja, megmondhatom asszonyom: az ön aranyai, melyekért, saját mondása szerint, önt elvettem, nincsenek többé. Elgurultak, elpárologtak, el vannak költve. Uraatyjának ma semmije sincsen vején kivül, a ki külügyminiszteri osztályfőnök és a ki összeköttetéseinél fogva megszerezheti neki azt az örömet, hogy a hadsereg főszállitója legyen. Nem rossz üzlet. Százezreket nyerhet rajta, milliomos lehet belőle ujra. Nincs egy félórája, hogy tisztelt atyja nálam volt. Azt mondta, hogy tönkretettük őt mi ketten, én és a börze. Szerencsétlen vállalatokba fogott és mikor veszteségeit vissza akarta nyerni, elvesztett mindent. Ez a palota, ezek a márványos termek, ez a fény, pompa, ezek a drágaságok, sőt az az értékes gyémánt ékszer a hófehér nyakán: mindez hazugság. Gazdagságot jelentenek, pedig szegények vagyunk.

A hitelezők még az ön bájos öltözőjére is ráteszik kezüket, a hol minden kis tárgy önről beszél.

Tartozom vele Silbermann urnak — nemsokára volt apósomnak — hogy visszaadjam neki füstbe ment százezreit. Megszerzem neki a megbizatást, hogy a hadsereg főszállitója legyen, de ahhoz idő kell. Mert gondolja csak meg, kérem, micsoda országos feltünést fog kelteni apósom, mint hadsereg-szállitó. Ez az én pályám végét jelenti. A legjobb akaróim is ügyes üzletembernek fognak tartani, a ki előkelő bizalmi állásomat pénzszerzésre használom fel. A ki nem becsvágyból, nem a trón iránt való hüségből, nem a dicsőségért, hanem anyagi előnyökért dolgozom. Hogy engedném, hogy elváljon tőlem addig, mig atyja gazdagságát helyre nem állitom? Azt akarja, hogy ujjal mutassanak rám az emberek, hogy folt essék becsületemen, mert otthagyok egy asszonyt, akinek dusgazdag apja koldussá lett? Nem, asszonyom, ennyire még nem vagyok. Rám költött aranyaikat visszafizetem. Bevégzem politikai pályámat, hogy egész érintetlen befolyásommal megszerezzem családjának a hirtelen meggazdagodás aranybányáját. Csak néhány hétnyi türelmet kérek. Ha aztán a márványpalota megszünik ingadozni a lábuk alatt, ha gazdagok lesznek ujra: akkor ám váljunk el egymástól. Pénz, rang, kitüntetés, minden nélkül fogom elhagyni e császári várost. Nem viszek el belőle semmit, csak egy megsemmisült pálya, egy tönkretett élet keservét és késő bánatát.

Bevégezte. A nő elkábulva hallgatta. Több-

ször félbe akarta szakitani, de nem volt bátorsága hozzá. Szivében erős felindulás, visszás, érthetetlen, kinos érzelmek támadtak, és a homályból fényesen vált ki a férfi alakja, a ki büszkén elmondhatja, ha életutjok egymástól örökre eltér: nem maradtam semmivel adósotok.

Hozzá akart lépni, hogy megszoritsa erős, munkabiró kezét. Bocsánatot akart kérni tőle, a miért szenvedélye oly igazságtalan, sulyos sértésre ragadta. Ám Szentegyedy hirtelen megfordult és kiment az ajtón. Nemsokára hallatszott a bérkocsi robogása a bejárat alatt; nem akarta többé igénybe venni a Silbermann nagyuri fogatát.

Este Melanie levelet irt Ferenczinek, melyben értesitette, hogy férje az elválásba beleegyezett s hogy a hadsereghez utazik ő is. A levélen könyek nyomai látszottak. Hüségre és kitartásra intette kedvesét. Kérte, hogy vigyázzon drága életére, mert ha valami baja esnék, ő utána halna . . .

Szentegyedy Gábor lelkében pedig nagy elhatározások forrongtak. Feltette magában, hogy a háboru után azonnal beadja lemondását. Házasságuk felbontását óhajtott megoldásnak tekintette. Keserüség nélkül gondolt rá, hogy ime, a végzet minden épitményét fejére dönti.

XXXIX.

Szentegyedy a főhadiszálláson volt. Benedek, az osztrák sereg fővezére, Königgrätztől keletre összevonta az egész hadsereget és julius másodikán átlépte a Besztercze vizét.

Ugyanez nap Vilmos király Moltke, Róon, Bismarck és több főherczeg kiséretében Gitschinbe érkezett s átvette a porosz hadak főparancsnokságát.

Julius harmadikán volt a döntő csata, mely Ausztria sorsa fölött határozott.

Az apróbb vereségek egész sora elkedvetlenitette a katonákat s a táborban a csata előestején nyomott volt a hangulat.

Szentegyedy tudta, hogy a vezérek közt apró cselszövények és végzetes versenygések folynak; hogy a magyar csapatok lelkesedés nélkül vesznek részt a harczban; hogy a magyar közvélemény szivszorongva várja a harcztérről jövő hireket és megtapsol minden győzelmet, melyet az ellenség az osztrák seregek fölött arat.

Felfordult világ ez. A külügyminiszterium első osztályfőnöke belátta, hogy a nemzetet nem ismeri. Idegenek ők egymástól: a nemzet, mely alkotmányának feltámadását várja; és az udvaroncz, a ki az abszolut hatalom árnyékában nőtt oly nagyra.

Ő elegáns, kényelmes hivatalszobákból akarja kormányozni a nemzetet, holott a nemzet maga akarja kormányozni magát.

A beszélgetések, melyeket a táborban honfitársaival folytatott, szive mélyéig meghatották. A miket anyja röviden érintett: azt részletesen hallotta most. Temetők csendje van a hazában; a magyar nép boldogtalan és elégedetlen. Nem vesz részt a közügyekben; visszavonult, mint

a kiapadt folyó hullámai. Nincs érdekében, hogy az osztrák birodalom fenmaradjon. Egy ujját sem mozditja meg, hogy megmentse, ha létezése veszélyben forog. Örömtüzeket gyujt ablakaiban, ha a poroszok diadalmasan hatolnak előre. Forradalmat nem csinál, de kétségbeesett örömmel látja elmerülni a rozzant gályát, melyen ő gályarab.

Ámbár hogy nagy ur volt, földiei haragosan elfordultak tőle. Alig volt négy-öt, a ki vele szóba állt, és ezek is sajnálkoztak rajta; sajnálták, hogy fényes tehetségeit rosszra használja, hogy népe helyett egyetlen embert szolgál; a magyar nemzet helyett az osztrák császárt.

Szentegyedy nem volt képes magát megértetni velük.

Belátta, hogy felfogásuk és az ő felfogása között áthidalhatatlan szakadás van.

Aggódott a háboru kimenetelén. Az uralkodónak, a ki őt az élettel megajándékozta s a kinek hálából szolgálatába szegődött, lesz-e lelki ereje elviselni a fejére szakadó szerencsétlenséget: a vesztett háborut? És a poroszok, a kik egyik ütközetet a másik után nyerik meg, nem szervezik-e a magyar forradalmat, hogy levegőbe vessék a Habsburgok birodalmát?

Az aranyos császári város előkelő köreiben, fényüzésében, élvezeteiben, az udvar előszobáiban élve: fogalma sem volt, mi történik a népek szivében s milyen vulkánikus talajra épitették nagyhatalmi terveiket a miniszterek. Épitkezésükben csak arra voltak tekintettel, hogy vastag falakat,

erős tetőzetet, légmentesen záródó ablakokat épitsenek. Havazásra, hóra, viharra számitottak, de földrengésre nem s most a földrengésnek már érezhetni első lökéseit.

A helyzet tisztán állott előtte: a holnapi döntő csatában meg kell verni a poroszokat s apránkint rá kell venni az uralkodót, hogy alkotmányt adjon népeinek.

Benedek s a haditanács tagjai rózsás kedvükben voltak. Bizonyosra vették, hogy holnap győzni fognak. Az eddigi vereségek jelentéktelenek. Egyáltalán nem bizonyitják, hogy a porosz katonák fölülmulnák a vitéz osztrák hadsereget.

Elméleti katonák, a kiknek tele van a fejük haditudománynyal, de nem tudják hasznát venni. Hitvány „súlmeiszter"-ek, a kik holnap sirva fognak visszahuzódni Berlin felé.

Szentegyedy hallgatott. E hallgatásban egyik vezérkari tiszt kételyt látott, tehát elővette térképét és megmagyarázta a diplomatának seregeink felállitását s megjelölte a porosz hadállásokat. Ujjával mutatta az előnyomulás irányát, a tartalék felvonuló vonalát, a sikon készen tartott lovasezredeket, melyeket Benedek ugy ereszt rá markából a hátráló poroszokra, mintha XIII. Lajos korabeli vadász volna, a ki a kellő pillanatban bocsátja szabadon a vijjongó sólymokat.

A csapatok egy része még az éjszakában előrenyomult. A hol megálltak, a legénység fegyverrel a kezében leült, ültében szendergett, sehol sem volt szabad meggyujtani az őrtüzeket.

Esett az eső, lovak nyeritettek, a Besztercze vize erősen zajlott, a mint a huszárok egy-egy százada vigyázva átusztatott rajta.

Az előre haladó gyalogság mellett ágyuütegek vonultak el, lőszerkocsik követték hármasával őket.

Jó nagy utat tettek igy meg, mikorra szürkült. Az eső elállt, de sürü ködfalak álottak előttük.

Szentegyedy, álmatlanul töltött éjszaka után a vezérkartól elmaradva, az előrenyomuló csapatok után lovagolt. Mindenütt meglátszott hogy fegyveres emberáradat hömpölygött végig az áldott völgyeken. Az országuton s a mellékösvényeken katonák és paripák lépésnyoma, ágyuk és társzekerek keréknyomával vegyült össze. Letaposott vetések, összetiport rétek mindenütt. A házak keritésére és falaira vörös krétával volt felirva egy-egy katonatiszt neve, a lovak és emberek száma, a kik az elmult éjszakát itt töltötték. Néhol elmaradozott katonákat látott, a kik menetközben kidőltek. Olyanok voltak a sürü ködben, mint a szél által kidöntött fatörzsek; mozdulatlanul és hangtalanul feküdtek itt, a lövésekre ügyelve. A puskaropogás tanusitá, hogy az előcsapatok már összetalálkoztak.

Vastag, egyenes rétegekben födte a köd a völgyet. Az országutak sárosak, a háztetők feketék a nedvességtől, a dombokat, a hol behorpadnak, vörhenyes foltok tarkitják. Az általános, mindent elboritó szürkeségből egyetlen magas hegycsúcs válik ki tisztán, mintha egy szürke, nagy viz fe-

lett csendesen uszó hajónak körrajza volna. Nincs napfény, mely mindent megszépitsen. Az erdőszélen épült cseh falucska házainak oly bágyadt és ijesztő fehérségük van, mint a halott ember ingének.

Szentegyedy lassan lovagolt odább. Utólért néhány fedeles kocsit, melyek nehány óra mulva a sebesülteket fogják szállitani. A nehéz, sárga szekerek elé lesoványodott lovak voltak fogva. Szürke köpenyeges betegápolók álldogáltak a szekerek körül, jóizüen falatoztak s megjegyzéseket tettek a mind sürübben hangzó puskalövésekre.

— Nemsokára szükség lesz ránk, mondá egyikök, egy piros, duzzadtképü morva. Ugy szedegetjük össze az elhullott embereinket, mint aratáskor a gabonakévéket. A kit kocsinkra rakunk, az nem igen fog aratni többé.

Szentegyedy előtt feltünt az aratás képe: az aranykalászos gabonatáblákban munkában álló jókedvü aratók, a halványkék, mindenütt egyforma nyári égbolt, mely olyan nagy hőséget sugároz le a földre, mint egy izzófélben levő óriás aczéllemez. A mezőt a munkások hangyacsapata lepi el. Ökrös szekerek járnak-kelnek a magtárak felé s verebek szállnak rá az összekötött kévékre, hogy belőlük még egyszer, utóljára jóllakjanak. És messziről, a zöldelő fák kellős közepében az egyedi uriház fehér, karcsu oszlopai és nyugodt, hüvös ablakai fénylenek . . .

Ágyulövések riasztották fel álmadozásából. Gyorsabb ügetésben sietett a ködből kinyuló hegy-

csúcs felé. Onnan talán belátja a harcteret vagy legalább egy részét. Bár körülötte nehány mértföldnyi nagy körben, ezer meg ezer ember volt elhelyezve, emberi hang, kiabálás, jajgatás, káromkodás nem hallatszott sehol.

Félelmetes volt ez a nagy köd, mely mindent elfedett: jóbarátot és ellenséget egyaránt. A roppant ködtömegek mélyében sortüzek ropogtak, ágyuk bömböltek, egész csatasorok vonultak fel, a nélkül, hogy füst gomolygana vagy valahol láng csapna fel. A harcz mindjobban kifejlődött, terjedt, mind közelebb jött és az osztályfőnök ur nem tudta, hol a győző és hol a legyőzött? Nem tudta, nem jön-e bele a tüzvonalba, a kartács-záporba, puskagolyók jégesője közé, melytől egész nagy táblákban tönkre megy, elpusztul az emberek vetése?

Mit bánta ő, ha meghal? Az élet sohase volt előtte oly értéktelen, mint most. Csak egyetlen egyszer, mikor nagybátyja elhozta az ősi házból. Azóta évek teltek el, része volt jóban és rosszban egyaránt; volt gazdag, irigyelt, hatalmas; szép felesége volt, a ki szerette és a kit szeretett, és most oda jutott vissza, a honnét kiindult: az életet ismét unja, a halál megváltásnak tetszik előtte. Érdemes volt ezért élni?

Apósának megszerezte a hadseregnek való szállitás aranyforrását. Százezreket dobhat ismét a feneketlen kutba, melynek neve nagyvárosi fényüzés. Felesége beadta a valópert ellene. Az eset nagy zajt ütött. Belőle kifacsart czitrom lett, me-

lyet el fog dobni a hatalom. Micsoda hasznát vehetnék még neki, a ki fényes állását haszonnal járó üzletek kötésére használta fel? Érezte, hogy azok a körök, melyek a magas állásu emberek sorsa felett döntenek, elfordultak tőle. Sértő közönyt, hideg lenézést, társadalmi illenformák mögé rejtőző megvetést tapasztalt mindenütt. Bukása csak idő kérdése volt. Nagy dolgok foglalkoztatták az elméket, nem értek rá kiadni neki az utat.

A hegy lábánál leszállt lováról és szabadjára engedte. Nehányszor megcsuszott, a mig a tetőre ért. Alatta gomolygott, hullámzott, mindent ellepett a köd. Egyszer aztán hideg szél rohant a hegyekről alá, s a vaskos, homályos szürkeség oszladozni kezdett, itt-ott rések támadtak rajta, mintha valami roppant szinpadi függöny szövetje kezdene hasadozni. A közel eső fák, bokrok, szántások kibukkantak a szürke hullámok közül. Fekete vonalakat látott, az előrenyomuló gyalogság sötét tömegét. A szuronyok fel voltak tüzve, a tartalékcsapatok ellepték az országutat. Feje felett nyugodt, kék égbolt ragyogott, a napsugarak itt-ott betörtek a földet ellepő ködgomolyokba, mintha szikrázó, olvasztott aranypatakok szakadnának nagy, szürke allóvizekbe.

A tüzelés lent a völgyekben mindjobban növekedett s a köd mindjobban felszállt. Látta az ellenség ágyui mint hajtattak fel a lejtőkön. Egyik a másik uton lőtt, mély, dörmögő hang jött érctorkukból s a lövés után — mint óriási, égő szivarból — karikában szállt ki a füst és lassan hu-

zódott el. Az osztrák ütegek helyüket változtatták, előrenyomultak. Az ágyuk védelme alatt a gyalogcsapatok mindenütt megközelitették egymást. Különösen egy domb kötötte le figyelmét, melyen a poroszok erős állást foglaltak. Tizenkét ágyu védte s a fedezetére rendelt csapatokon kivül nagyszámu gyalogság lepte el; az első sor térdepelve, a második sor állva lőtt. Az osztrák gyalogság félkörben vette körül a dombot. Feltünt, hogy mennyivel gyorsabban lőnek a poroszok, néha irtózatossá vált a puskáik ropogása; mintha a levegőben mindenütt diót törnének.

Házakból, felgyujtott falukból felcsapott a láng. A porosz vonalak mindjobban felgombolyodtak a dombra, mint orsóra a fonál; látszott, hogy a szuronyrohamat várják. A domb jobboldalán fekvő erdőségből is osztrákok törtek elő. Feltüzött szuronyaik fénylettek, tisztán meghallatszott „hurrá"-juk, a mint lesütött fővel, futólépésben rohamra mentek.

Ebben a pillanatban Szentegyedy figyelmét más kötötte le. A jobbkéz felől elterülő síkság alkalmas volt arra, hogy ott a lovasság összeütközzék. Mig ő a domb birtokáért folytatott gyalogsági harczot nézte, a síkon lovastömegek jelentek meg. A sorok hullámozva indultak meg a a napsütött réteken, a porosz lovak nehézkesebb futása feltünt neki. A huszárok három oszlopban nyargaltak előre. A hegycsucsról, a honnét Szentegyedy állott, gyönyörüség volt nézni. A lovak futása mindinkább sebesebb lett, végre vágtatásba

ment át. Az első összecsapásnál a huszárok sorai megbomlottak, de a következő oszlop, az eldobott kő sulyával és egyenességével esett rá a porosz dragonyosokra, a kik megfordultak, hogy a tartalék védelme alá meneküljenek.

Az egész napfényes sikság tele volt mozgással. Az üldöző huszárok közül ki-kivált a sorból egy-egy vakmerő, a ki lovát fékezni nem tudta, vagy a ki alig türtőztethette vérszomját.

Szentegyedy szive gyorsabban vert. Valami vad lelkesedés szállotta meg. Szeretett volna a huszárok közé elegyedni, hogy ő is részt vegyen a nap terhében és dicsőségében. Fénylő szemekkel nézte a sikerült lovasrohamot.

— Győzelem! kiáltá hangosan és olyasvalamit érzett, hogy a hegycsucsról örömében levesse magát.

A köd végre elérte a hegycsúcsot, a melyen Szentegyedy állt. Nyirkos, homályos szürkeség fogta egyszerre körül. Nem látott többé semmit, pedig tudta, hogy odalent az idő teljesen kitisztult.

Dél felé járt az idő. Ez volt az a percz, mikor az osztrákok határozottan előnyben voltak s a porosz vezér, óráját nézve, sötét gondokba merülve, szivszakadva várta a trónörökös hadait, hogy kicsikarja az osztrákoktól a nap szerencséjét.

Szentegyedy, fent a ködben, türelmetlenül várta, hogy ujra láthassa a lent folyó, izgató, érdekes szinjátékot.

A nagy mü, melynek szolgálatába szegődött, a háboru, ugy látszik sikerülni fog. Ausztria nagy-

hatalmi állása ujra biztositva van. Szavának döntő sulya lesz a népek tanácsában.

De mit használ az neki? Visszaadja-e az az ő tönkrement életét? Nyugodtabb lesz-e lázongó szive? Megszünik-e unalma és bánata? Elhagyja-e őt az életundor, mely ugy ellepte egész valóját, mint a hegyormot, melyen áll, a nyirkos, sürű, szürke köd? . . .

És hazája, nemzete, mely gyülöli őt, a mindig népszerü Szentegyedyek véréből való vért! Ősei közt egy se volt oly gyülölt, mint ő; nemzetétől tisztelve, megsiratva, áldva halt meg mindenik. Sohasem vágyódtak oly állásokra, melyeket nem a nemzet bizalma ad. Egyik őse sem ment fel Bécsbe, hogy az udvar kegyének verőfényében sütkérezzék. Ő az egyetlen, és mi lett a vége? Az idegen nőnek szerelme, az idegen levegőnek szivása, az idegen földnek tapodása: mit használt neki? Hatalom, gazdagság hova lettek? Hova tünt neje szerelme?

Ugy megy haza szülőfalujába, a hogy jött, szegényen és életkedv nélkül. Nem visz haza semmit az aranyos Bécsből.

Mért is hagyta el faluját? Mért volt oly életunt és elégedetlen benne, mikor Mária mosolyával és édes tekintetével volt tele az egyedi ősi ház? Micsoda végzetes nyugtalanság fogta el, hogy otthagyja a boldogságot, melyért csak kezét kellett kinyujtani?

Melanie azt mondja: még most is szereti Mária. Ha szeretné is, — mi haszna? Tiszta, szü-

zies életét hogy kösse össze az ő letarolt életével? Nejétől elvált férfiu, bukott nagyság, a kit otthon mindenki szán, vagy gyülöl — hogy legyen férje egy fiatal leánynak, a kit egyszer már faképnél hagyott?

Meghalni, ez volna a legjobb megoldás. Meghalni itt, e hegycsucson, a hol senki sem találna rá. Ég felé fordult arczczal csendesen feküdnék itt, fölötte könnyü nyári felhők usznának, őszkor a vadrózsabokor ráhullatná virágait, levelét.

Lefelé indult, még nem akarta feladni az életet. Haza megy, elbucsuzni anyjától, Máriától s az anyaföldtől, gondolá. Lova, a lövésektől megriadva, ösztönszerüen közelebb huzódott gazdájához. Vidoran nyeritett, ahogy megpillantotta. Szentegyedy lóra ült s egy töltés felé tartott, hol a mieink erősen lövöldöztek. Nemsokára egyik tábornok lovagolt el mellette, néhány hadsegéd és egy trombitás közhuszár követte.

Jól ismerték egymást a bécsi előkelő társaságból s a tábornok nagy tisztelője volt. Most rá se nézett. Itt egyedül ők az urak a csatatéren; a katonák meg a halál.

Hirvivők nyargaltak keresztül-kasul, kürtjelek harsogtak, rekedten kiabálták itt-ott a parancsszavakat. Néhány puskagolyó sivitott el feje fölött, egyszer egy egész sortüz szállt el fölötte, mint egy csapat seregély.

Lóhátról nézte a lövöldöző legényeket. Sietve, czélzás nélkül, folytonosan lőttek. Látszott rajtuk, hogy a sok lövöldözéssel magukat akarják báto-

ritani. Az országut töltése jól elfedte őket, az ellenség nem sok kárt tett bennük.

A tiszt, a ki kivont karddal hátuk mögött térdelt, haragos pillantást vetett a polgári ruhába öltözött lovasra.

— A külügyi osztályfőnök vagyok. Nem volna szives utbaigazitani, merre van ő excellenciája, a fővezér és táborkara?

Külügyi osztályfőnök! Bánta is azt most a fiatal hadnagy, mikor a halállal néz farkasszemet!

— A csata mértföldekre terjed, uram, hogy tudjam én azt, hol jár ő excellenciája? Mi itt a jobbszárnyon vagyunk. Fogalmunk sincs róla, mi történik körülöttünk. Mi verjük-e meg a poroszt, vagy ő ver meg minket, ki tudja azt? Tekintetét merően az ellenségre szegezte, mely lassan huzódott hátrafelé. A hadnagy arcza vad tüzben égett. Diadalmassan csoválta meg kardját. Előre ugrott, hurráh! kiáltá torkaszakadtából, s a század előre ment.

Azt hitte, eldöntötte a nap sorsát, pedig már akkor másfél óra választotta el a hadsereget a katasztrófától. Nemsokára, természetesen a csatatér más részein, megjelent a porosz trónörökös lovasgárda ezredeinek árnyéka, hogy eláraszszák a csatamezőt . . .

Szentegyedy másfél óra mulva rátalált Benedek kiséretére. Akkor már az osztrák hadállás át volt törve, halottak boritották el a földet s vad rendetlenségben futott, ki merre látott.

A nagy ütközet el volt veszve. Egy egész kormányzási rendszer omlott össze. Ausztria alig hét év alatt másodszor dőlt romba, mert népei elégedetlenek voltak s mert el volt nyomva a magyar.

Szentegyedy a futó tömegek között száguldott, nemesvérü paripájáról szakadt a tajték, ő maga ki volt merülve, fülei zugtak, feje fájt, csaknem eszméletlenül nyargalt tovább.

Leégett faluk mellett haladt el. A bombáktól felgyujtott házak üszke még csillámlott, nagy égés és puskaporfüstszag terjedt el a levegőben. Holttestek feküdtek szanaszét, nehéz sebesültek jajgattak, menekülő ágyuütegek torlódtak össze. Messze, hátul, pihent huszárezredek vetették rá magukat a diadalmas ellenség előrenyomuló oszlopaira, hogy fedezzék a visszavonulást. Csüggedten, kedvetlenül mentek attakra, mint a kik már nem menthetnek meg semmit, és a kiknek hősi halálából már nem sok haszna lesz a hazának.

Lovát szabadjára hagyva, Szentegyedy egy mellékösvényre tévedt. A csatazaj mindjobban elhalt háta mögött.

Fiatal erdő mellett vezette el utja. A fák lombjait napfény aranyozta meg, hüvösséget lehelve borultak föléje vadkomló és szederág. Az erdő szélén tiszta, hófehér erdészlak állott, könnyü füst jött keményéből, ablakai oly nyugodtak és derültek voltak, mint egy pár kékesszürke leányszem.

A háboru véres hulláma áthömpölygött e rejtett, kicsi fészek fölött s lakói bizonyára mitse

tudnak a nagy világdrámáról, mely közelükben lefolyt.

Szentegyedy sóvárgó pillantást vetett a házikó felé és Máriára gondolt. Mily jó volna itt élni vele! Majd kicsattanna arczuk az erdő friss levegőjétől! Szivük könnyü volna és szabad, mint a lombok közt fészkelő madarak.

Hajnali szamóczaszedés volna csókjuk; széltől ingatott virágos ág volna minden mozdulatuk. Néznék a nyári felhők futását, vadméhek rajzását; megügyelnék az aranyszemü csillagokat.

A kis, fehér ház ablakából fiatal leányarcz kandikált ki. Csodálkozva nézte az idegen lovast, a ki tetőtől talpig poros volt és a kinek szenvedő volt az arcza.

Még akkor is utána nézett, mikor lovasunk már rég eltünt szemei elől.

— Marichen, hangzott belülről egy öreg ember gyönge, reszkető szava, kifut a tej, ha sokáig kint maradsz.

A tüz fölé tett tej volt minden gondja az erdőkerülőnek, mikor körülötte mértföldnyi területen világesemények folytak le s az osztrák hadsereg fővezére elvesztette a hadjáratot és katonai hirnevét.

Szentegyedy pedig tovább lovagolt, hogy a menekülő hadsereget egész Pozsonyig kövesse.

XL.

Szentegyedy lemondott állásáról s nejétől elvált, a ki Ferenczi Kálmánné lett.

Sokat gondolkozott róla, mért fordult el szivük egymástól? mért lettek egymás iránt közönyösek? ki az oka, hogy rövid boldogságuk feneketlen kutba esett, a honnét nem huzza ki többé soha senki?

Igyekezett elővarázsolni az eltünt boldogságot, a mézeshetek gyönyörüségét, a szerelemnek szentelt büvös-bájos napokat.

Sehogyse ment. Mint a befagyott tó, oly nyugodt maradt vére a kedves emlékekre. Nem tudta felidézni lelkében a régi Melaniet; a szenvedélyes, odaadó, szerelmes asszonyt nem látta többé. Ugy maradt meg emlékezetében, s ugy fog megmaradni örökre, ahogy hidegen, egykedvüség alá rejtett haraggal vallotta be neki egy emlékezetes estén, hogy mást szeret, hogy őt nem szenvedheti, hogy el akar válni tőle.

Ebben a rászakadó nagy sötétségben keserü önvád gyötörte a férfit, a ki rangot, hirnevet, vagyont, feleséget, ... mindent elvesztett azon nehány hét alatt, mely a königgräczi csatavesztést követte.

Rövid idő mulva a dolgok uj rendje áll elő, melyben neki semmi része.

Magyarország, melyet a klumi ködben elveszett kormányzati „rendszer“ egyik szerencsétlen-

ségből a másikba döntött, olyan, mint a fiatal erdő, mely zöldbe borul a tavasz lehelletétől.

A megyeházak megnyilnak. A képviselőválasztások végbemennek. Napilapok és politikai beszédek lelkesen foglalkoznak a közdolgokkal. Minden nap hoz valamit, a mi a közvéleményt forrongásba hozza. Magánösszejövetelek is csak arra valók, hogy a hazafias érzelmeket éleszszék. A házak tele vannak nemzetiszin lobogóval s a szivek tele vannak hittel és bizalommal.

A feltámadás örömében nem vehet részt Szentegyedy. Neve gyülölt a jó hazafiak előtt, régi ismerősei kerülik, befalazott ember, élőhalott, a kinek a közgyülölet terhét panasz és felindulás nélkül kell elviselni, mert tudja, hogy megérdemelte.

Minden épitménye fejére omlott, a mit az aranyos császári városban annyi szerencsével épitett.

Itt nincs már mit keresni többé.

De van-e otthon? Hogy fogadják az egyedi udvarházban a szerencse hajótöröttjét, a ki szegényen, kifosztva tér meg oda, a honnan fényes, vakitó, rövid pályája kiindult?

Sötét volt körülötte a világ, az életnek nem volt becse előtte, szivéből kivánta, csak már vége volna. Jöjj el, oh jöjj el, könyörülő halál!

Lemondását minden sajnálkozás nélkül elfogadták az illetékes helyen. A nagy, általános égésben, a nagy bomlásban, a nagy hajótörésben kinek tünnék fel az ő vesztesége s az ő bánata? Ki venne számba nehány letört faágat, egy-két levert

gyömölcsöt, vagy egy betört ablakot akkor, mikor ország rendül meg alapjaiban?

Még meg se köszönték szolgálatait. Szentegyedy, dicséretére legyen mondva, életének e sulyos megpróbáltatásában elég tisztán látta, hogy ugynevezett szolgálatai elfeledésnél mást ugy sem érdemelnek.

Ha valakit szolgált, ugy első sorban magamagát szolgálta. Rang, vagyon, befolyás, dicsőség lebegett szemei előtt, nem a haza érdeke.

Mi volt az ő érdeme? Az, hogy jól-rosszul megfogalmazott nehány diplomácziai jegyzéket; elfogyasztott nehány száz iv papirost; kigondolt nehány szerencsés mondást, mely közszájon forgott; megnyerte egy udvari kukta jóindulatát és... és a Ferrari herczeg meleg helyére ült, hogy egyik tevékeny kereke legyen a háborúpártnak, ennek a boldogtalan gőzgépnek, mely a „monarchia“ jövőjének és hatalmának minden kincsével megterhelve, teljes gőzerővel indult nagy utjára s a vágányokból kisiklott a mindent elboritó klumi ködben, a népek fölé boruló nagy, sötét éjszakában...

A halál vágya még sohasem vett igy erőt rajta. Öngyilkosságra nem gondolt az első napokban, de lassankint ugy elmerült bánatában, hogy komolyan kezdett vele foglalkozni, s mindjobban megbarátkozott vele.

Valami visszatartotta mégis. Az időpontot nem találta rá alkalmasnak. Még azt hiszi a világ, hogy elvált felesége, vagy elvesztett hivatala miatt

válik meg az élettől. Pedig egyik sem érdemes rá: sem a hivatala, sem a felesége.

Arra határozta el magát, hogy utazni fog. Idegen országokban fog barangolni egy ideig, a hol senki sem ismeri, a hol nem lesz senkije multja kisértetein kivül.

Itt aztán — valahol a svájczi havasok tetején, vagy valamelyik svéd tengeröböl mellett — kedvére válogathat a halálnemek közt, melyek kisegitik őt az élet bajai, emlékei és gyötrelmei közül.

Halála nem fog zajt ütni itt, a hol senki sem ismeri. Anyja és Mária azt gondolhatják, hogy szerencsétlenség történt vele; lezuhant valamelyik gletscherről, vagy hajótörést szenvedett valahol.

Szivük nem fog lemondani a reményről, hogy valaha még visszatér s a bizonytalanság megenyhiti bánatukat.

Egyetlen fiát várva éldegél az urasszony az egyedi udvarházban. Minden szekérzörgésre megdobban szerető szive. A park gyepén járkálva sokat gondol rá s tekintetével belemerülve a nyári égbolt mozdulatlan, mély kékségébe, távoli déli tengerek hullámaira gondol, melyek fia hajóját szeliden rengetik s várja, várja mikor vetődik a visszatérőnek kedves, drága árnyéka az ősi ház napsütött küszöbére. Ő meg ezalatt békén aluszsza az örekkévaló halál álmát, idegen földnek idegen halottja . . .

Ez a gondolat komolyan gyökeret vert Szentegyedy lelkében. Megirta haza, hogy hosszabb utra indul. Nem érez magában erőt haza menni

most, mikor egyszerre annyi veszteség érte. Reményli, bár e szót: „remény“, neki nem volna szabad többé kiejteni, hogy az utazás javára fog válni. Ne aggódjanak, ha néha fél évig se ir szeretett öveinek. Olykor azt se fogják tudni, a világ mely részén keres gyógyulást és feledést, de gondolatban velük lesz mindig s egyszer váratlanul hazaér egy kedves tavaszi alkonyaton, mikor az egyedi ősi ház kivilágitott ablakai hivógatólag, barátságosan, gyöngéden ragyognak majd feléje s ő bejelentés és kopogás nélkül közöttük terem.

A levelet maga adta fel, s nehány napig az utazás előkészületeivel foglalkozott.

Az urasszony sietett válaszolni fiának. A hosszu külföldi utazás tervét nem helyeselte. Panaszkodott, a mit sohasem tett ezideig, hogy szemelláthatólag öregszik. Fiatal asszony kellene a házhoz, irá, unokákat szeretne, a kik még talán elhalasztanák néhány évvel közelgő halálát. Mert ő csak akkor hal meg, ha nem lesz több dolga a földön. S micsoda kedves foglalkozás volna neki, nevelni Gábor gyermekeit. Ti férfiak, irá tovább, azt hiszitek, hogy ismeritek az életet. Dehogy ismeritek. Egészséges fiatal ember vagy, fiam, a ki csalódott. De ki ne csalódnék életében? Villámsujtott fához hasonlitod magad, mikor tele vagy még virággal. Tönkrement életről beszélsz, mikor az élet javarésze még előtted van, nyugodtan, gazdagon, mosolyogva, mint az áldott termőföld, melyből néhány ezer hold ura vagy. Rólam végy példát.

Öreg asszony vagyok és egész bécsi életmódod keserü csalódás volt nekem. Legszebb reményemet hiusitottad meg házasságoddal, belenyugodtam mégis. Sohasem árultam el, hogy a tiednél jobb tervem van. Még szeretni is tudtam azt az elkényeztetett czukorbabát, a ki az én fiamat egy fekete bajuszért s egy pár sarkantyu kedvéért el tudta hagyni . . . Fiam, annyi megpróbáltatás után világosan akarok szólni veled: én nem tudom felfogni kétségbeesésedet. Ugy találsz mindent anyád házában, a hogy elhagytad. Mária hajadon.

Micsoda nagy feneket keritesz a dolognak? Házasságod annak rendje-módja szerint véglegesen fel van bontva s Mária szeret. A birtokon nincs már adósság, az idén jó termés volt, jó ára van az életnek, vigan kezdhetitek az uj esztendőt. Nagy ur voltál, országok dolgait igazitottad s most még sincs bátorságod az öledbe ültetni egy kis falusi leányt, a ki nagyon szeretne az öledbe ülni . . .

Könybeborult szemmel olvasta az urasszony levelét Gábor, de nem hitte, hogy Mária szeretni tudná. Rettenetes kétség gyötörte. Nem tudta elképzelni, hogy szeretheti egy fiatal leány azt a férfit, a ki már más nőé volt. Ő legalább — ugy gondolta — nem tudna beleszeretni oly nőbe, a ki férjétől elvált, vagy a ki özvegyen maradt. S hozzá még, ő Máriát cserbenhagyta. Megbocsáthatja-e ezt az önérzetes, komoly leány neki?

Az urasszony nagyon is rózsásan látja a dolgokat. Önző anyai büszkeségében azt hiszi,

hogy fiának nem tudna ellenállni sem Mária, sem más.

Igy gyötörte magát Szentegyedy Gábor. Oly kétségek kinozták, melyeket tiszta, szüzies gondolkozásu fiatal lány fel se ér észszel. Arra a gondolatra, hogy szerelmünk tárgya másé volt, csak férfi jön rá. Fiatal leányok szerelme a levegőben jár, mint a harmat, mielőtt a földre száll.

Ujra irt hát anyjának, kijelentette, hogy megmarad szándéka mellett s utazni megy. Villámsujtott fa vagyok, anyám, — igy végezte levelét — csak a te szereteted lát rajtam virágokat. Minek volna már nekem tavasz? Elhagytalak benneteket, mint a tékozló fiú, idegen emberek közé mentem, az arany és a hatalom lidérczfénye után futottam, eladtam szivemet és nevemet. Kifosztva jöttem vissza, mint a koldus, késő volna uj életet kezdeni. A mi életemből mögöttem van, abból sokat megbántam, de a multat jóvá tenni nem lehet. Fiatal aszonyt kivánsz magad körül látni, de honnét vegyem én a fiatal asszonyt? Kinek kellene az én kirabolt életem? Annak az édes, tiszta lánynak legkevésbbé, a kinek nem vagyok méltó a szeme elé elé kerülni, de a ki — talán nemsokára — megenyhült szivvel gondolhat rám, a szerencse, dicsőség és hirnév boldogtalan hajótöröttjére. Szeretett kedveseim, Isten veletek igen igen sok időre . . .

E levél feladása után kissé megkönnyebbült szive. A koczka el volt vetve, nem volt többé visszalépés. Mélázva, nyugodtan fejezte be utiké-

születeit, utlevelét kiállittatta s minden butorát és értékes holmiját pénzzé tette.

Aztán a levél feladása után öt nap mulva még egyszer bejárta a császári várost, egy szép késő őszi délután.

Csodálatos, az emberektől ellepett utczákból, napfényben szikrázó terekből, a nagyváros minden pompájából semmit se látott. Szülőfölde képe jelent meg neki. A deszkaegyenes magyar Alföld árnyék nélkül, teljes világitásban terült el képzeletében. Távolról a falvak templomtornya fénylett; hófehér tanyák körül sötét foltokban ménesek legeltek.

Nincs itt elrejtve semmi. Olyan a vidék, mint a nyitott könyv, nincs semmi titka. Akadálytalanul süt rá Isten napvilága, s szabadon száguldanak rajta végig a szelek és viharok. Olyan ez a föld, mint a magyar nép lelke: nyugodt, egyforma, gazdag és őszinte.

Látta magát, a mint magasszáru vadászcsizmájában a Tisza mentén folytatta utját. Kutyája vinnyogva, egy-egy bokrot harsányan megugatva szaladozott előtte. Olyan volt a Tisza vize néhol, a hol rásütött a nap, s oly nehézkésen is mozgott, mintha olvasztott arany volna.

— Jó volna pénzt veretni belőle, gondolá és jókedvüen nevetett, a hajdani apósom hálás volna érte.

Aztán változott a kép.

Csendes őszi éjszaka volt. A sötétkék égbolt tele volt csillaggal. E csillagok nem mozdulatlanul

és hidegen ragyogtak, mint valami fénylő, merev érczdarabok, hanem élet, melegség, mozgás és kifejezés volt bennük, mint az élő emberek szemében.

Szentegyedy gondolatban a Tisza mentén lovagolt tovább, a merre a tanyák feküdtek. A sikon szél fujdogált, gyönge szél, mely csak a pásztortüzeket élesztette, s a nádasokat hajlitotta meg.

Udvaroncz-élete jutott eszébe e képről, a hajlongó urak és dámák. Ők nem tehetnek róla, mert ugy van derekuk alkotva, hogy meghajoljanak minden szélfuvásnak; de ő, a kit erős, sugár jegenyefának teremtett az Isten, miért állott be az ingó-bingó nádszálak közé?

Hirtelen világosság támadt lelkében. Önkénytelenül érezte: legszebb hivatás e földön — de ő e hivatást elmulasztotta — *a népnek élni életünkben, s a népben élni tovább halálunk után.*

Ilyen gondolatokkal foglalkozva járt-kelt a császári városban, az utolsó napon.

Alkonyodott, mikor végre kifáradva haza felé indult. Dolgozószobájának ablakai világosak voltak, ez feltünt neki. Ki járhat nála? Kinek jut ő még eszébe, a ki felett napirendre tértek a hatalmasok? Nagybátyja van tán nála, a kitől délelőtt már elbucsuzott?

Kedvetlenül ment fel a lépcsőkön. Egész délután szülőföldjével foglalkozván gondolatban, az édes emlékektől szinte megtisztult és jobbá lett szive. Nehezére esett most olyan emberrel talál-

kozni, a ki őt elszakitotta az ősi háztól, ide hozta a Tisza füzesei, az alföldi hófehér tanyák közül.

De a hogy benyitott, meglepetve kiáltott fel.

Iróasztala mellett, a lámpa ráeső világitásában, karcsu, fiatal nő ült. Az ajtónyitás neszére feléje forditotta gyönyörü arczát, s Gábor a szeliden, komolyan rátekintő szemek fényében ujra látta azt a nyugodt, tiszta, világos, csillagos éjszakát, mely képzeletében a tanyák, füzesek s az ősi ház fölé, a nagy magyar Alföld fölé borult.

A meglepetés, ijedtség, öröm és remény elvette szavát.

A nő felkelt és erős, édes, hüséges kis kezét csillapitólag a férfi karjára tette.

— Mária! kiáltá Szentegyedy felocsudva nagy meglepetéséből s egy pillanat alatt a világ legédesebb leánya előtt térdelt, ruhája szegélyét csókolgatva.

— Kelj fel, Gábor, mondá szeliden s kissé bánatosan a leány, de a férfi állhatatosan lábainál maradt, sóhajtozva, összefüggés nélkül beszélve, előtörő könnyeivel küzdve.

— Hadd maradjak édes lábaidnál. Bár mindig ott maradtam volna, drágám. Bár a te hüséges árnyékod maradtam volna mindig, én vak... vak... a ki füst és köd után szaladoztam, mikor csak kezemet kellett volna kinyujtani utánad: az igazi boldogság után.

S most az évek óta visszatartóztatott érzés ellenállhatatlanul tört elő szivéből, mint föld alá rekedt folyónak hullámai, vagy mint a föld méhéből kicsapó lángok.

Semmi világi tekintet nem tudta többé hallgatásra birni. Mesterkélt aggodalmai, esztelen kétségbeesése, a félelem, hogy Mária talán mást szeret, most mindez eltünt egy pillanat alatt, mert minden félreértést eloszlatott, minden kétséget felvilágositott a szemmel látható ragyogó valóság: a Mária édes arcza az ő szobájában.

— Ugy-e, nem vártál? mosolygott Mária könyein keresztül s kedves mosolya, szőke, aranyos feje bevilágitotta a szoba minden szegletét, mig szavai, mint frissen szakitott harmatos rózsák, hullottak a Gábor meghatott szivére. Tudom, hogy nem vártál, folytatá elkomolyodva, de én eljöttem érted. Két utolsó leveled megdöbbentett. Éreztem, hogy ha valamikor, most van rám szükséged. Éreztem, hogy kétségbe vagy esve, hogy nincs bizalmad többé az élethez, hogy meg akarsz halni. Gábor, Gábor, előttem akarnál titkolódzni, a ki lelked szövetének minden szálát ismerem? Anyád beletörődött volna a gondolatba, hogy néhány évre utazni mégy, de én tudtam; hogyha elindulhatsz, sohasem látunk többé. Te nem szórakozni, te meghalni kivánkoztál idegen országba.

Átható, komoly tekintete előtt Gábor zavartan a földre sütötte szemét.

— Ugy-e, eltaláltam gonosz szándékodat? Erős szót használok Gábor, de megérdemled. Még most is kétségbeesem, ha rágondolok sötét elhatározásodra, szerelmesem.

A mint ki volt mondva az utolsó szó, mely szerelmi vallomás volt, leányos szemérme és tar-

tózkodása felülkerekedett. A szerelem pirulásával kedves arczán nagyon hasonlitott azon rózsaszin felhőhöz, melyről egykor az alezredes a Melanieről szóló hires hasonlatát vette.

Az a rózsaszinü felhő, a kit Melanienak hivtak, méltatlan volt rá, hogy beléveszszen a „sas.“ Szelet jelentő, muló pirosság volt csak Gábor életegén, s a szél, a vihar, a mit jósolt, hamar be is következett a Szentegyedy Gábor házaséletében.

Mária leküzdte pirulását, nem állt meg féluton vallomásában, elszántan folytatta tovább.

— Anyád beteg, nem jöhetett volna fel velem. Hollóékkal jöttem fel, azon czim alatt, hogy ékszereket akarok vásárolni s Bécsben fogom tölteni a telet. Anyádnak sem mondtam meg, mi a szándékom, de az anyák szive megérzi azt. Áldását adta rám s bizonyára könyek között imádkozik merész vállalkozásom sikereért. Érted jöttem, Gábor. Meg akarlak kérni, hogy jőjj velem haza. Én jöttem utánad, ha te nem jöttél hozzánk.

— Nem volt bátorságom, édes, válaszolá a férfi halkan s homloka felhős lett ujra.

— Ime itt vagyok, folytatá Mária, élő felelet leveledre, megczáfolása aggodalmaidnak. Sokáig, nagyon sokáig haboztam, mig elhatároztam magam, de emberéletről, a te drága életedről volt szó. Levélben is megirhattam volna, hogy érintetlenül megőriztem irántad, gyermekségem óta táplált érzelmeimet, de nem mertem papirra bizni titkomat. Hátha elvesz a levél s te sebzett szivvel utra kelsz? Hát ha végrehajtod addig valahol sötét szándéko-

dat, mely leveledből, bár egy szóval se érintetted, ugy hangzott felém, mint vizbe ugró embernek utolsó, vérfagyasztó segélykiáltása.

— Jókor jöttél, egyetlenem, válaszolá Gábor és keblére vonta Mária szőke kis fejét. Az élet teher volt nekem, meg akartam halni. Szerelmed megtartott az életnek, neked köszönöm életemet. Káprázat volt az a néhány esztendő, a mit tőletek távol töltöttem el. Káprázat volt a háboru, a hivatal, a dicsőség, a hatalom, s káprázat volt Melanie, a ki árnyékod sem lehetne, édes! Te jó, te szép, te hü, te szent, mivel érdemlem meg, hogy megőrizted nekem boldogitó szerelmedet?

Mária boldogan hallgatta. Titkát jól megőrizte eddig, bár gyakran nehéz volt türtőztetni szivét, mely, mint a Tisza medre napfényes hullámokkal, mindig Gáborral volt tele.

Sokszor sirt fehér függönyös, leányos szobájában és nem egyszer csak hajnal felé aludt el, mikor ablakát a széltől hajlitott orgonabokor ága megkoczogtatta és a méhek zümmögve keresték urnőjüket az egész kertben.

S most kiderült előttük minden, igaz, szerelemben eltöntendő egész élet van még előttük...

Még az nap este egy első osztályu vasuti kupéban együtt utazott haza Szentegyedy Gábor és menyasszonya.

A vonat lassan indult meg. A nehéz kerekek ütemes zörgésében most a szerelmesek elragadó keringőket és operettrészleteket véltek hallani. Ahogy egy fordulónál visszanéztek, számtalan fényes sze-

mével meredt feléjük Bécs. Az utczalámpák, gyárak és épületek kivilágitott ablakai ezer meg ezer tüzszemmel néztek utánuk a sötét őszi éjszakában.

Szentegyedy mélázva tekintett vissza s gyöngéden megérinté Mária kezét.

— Az Anteusz regéjére gondolok, édes. Mindenkire ráillik e rege, a ki a hazától távol, keserü csalódásokon, nehéz megpróbáltatáson megy keresztül. A rege hősének sorsa rajtam is betelt. A mig az édes hazai talaj volt lábaim alatt, erős és legyőzhetetlen voltam, mint Anteusz. Mihely a katonapárt fölemelt, csaknem áldozata lettem magas állásomnak. Kezük közt, a levegőben lógtam, könnyen megfojthattak volna, mint Herkules megfojtotta Anteuszt . . . Áldom Istenemet, hogy ujra ledobtak a drága anyaföldre. Anyám, az áldott magyar föld, visszaadja erőmet, hitemet és bátorságomat.

Szeme fellángolt és komolyan, mintegy szent fogadalmat téve, megszoritotta menyasszonya kezét.

— Itthon élek ezentul édes, folytatta Gábor, a haza drága földjét nem lököm el többé lábaim alól. Ebben a földben gyökereznek emlékeim, érzéseim, életem. Ez a föld növelt téged oly nagyra; te a magyar földnek csodálatos, tiszta, szép virága vagy. Ebben vannak eltemetve őseim s ebbe vágyom vissza halálom után.

Elhallgatott és még mindig az idegen nagy várost nézte. Bécs kivilágitott ezerszemével üldözni látszott áldozatát. Lassankint eltünt, elenyészett a császárváros a nagy éjszakában . . .

Már reggeledett, mikor Szentegyedy szemébe tünt az első gémes kut s az első szélmalom. A reggeli párák szürkületében feküdt előtte a végtelen sikság. Köröskörül ménesek legeltek s elégett pásztortüzek füstje látszott. Fehér tanyák bujtak meg gyümölcsfák között s a fekete őszi szántásokra fekete varjak telepedtek.

Később fölkelt a nap s mindjobban felmelegitette a levegőt. Szentegyedy Gábor tenyerével beárnyékolta szemeit s nézte, nézte, de nem tudott betelni a napfényben szikrázó sikság nézésével.

Egész valójában érezte a tavaszi megujulást. A drága honiföld megtöltötte szivét érzelemmel, elméjét gondolatokkal. Anteusz hittől, reménytől, boldog szerelemtől, friss életerőtől duzzadt ujolag.

(Vége.)

A Magyar Nemzeti Múzeum
KÖNYV-
TÁRA

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

MIKSZÁTH KÁLMÁN

Galamb a kalitkában

Kiss, Linek és Mühlbeck rajzaival.

Ára füzve 2 frt. **Diszkötésben 3 frt.**

A Galamb a kalitkában Mikszáthnak legujabb munkája. Humorisztikus elbeszélés, tulajdonképen azonban — a mint a szerző is mondja — két komoly történet. „Egyenként komoly mindkettő, de összevéve a kettő, kómikus hatást gyakorol.“ Többet, azt hiszszük, fölösleges mondanunk ez elbeszélésről, hiszen ***Mikszáth Kálmán*** irta. Irodalmi eseményt képez, valahányszor Mikszáthnak egy uj könyve jelenik meg s a „Galamb a kalitkában“ egyik legszebb munkája, egyik legbájosabb, legkedvesebb, legvonzóbb hosszabb elbeszélése.

HERCZEG FERENCZ MUNKÁI:

MUTAMUR

26 elbeszélés. Második kiadás.

Ára füzve 1 frt 40 kr. — Diszkötésben 2 frt 50 kr.

Herczeg Ferencz két év lefolyása alatt kedvencze lett az egész magyar olvasóközönségnek. Poéta, lát és tud hangulatot kelteni. Üde, friss és van mondani valója. A „Huszárokon“ kezdé és most a „nőknél“ van és ismeri mind a két speciest. A huszonhat elbeszélés valóságos gyöngyfüzér. Ha olvasóink kezükbe veszik a könyvet, nem fogják letenni addig, mig az utolsó betüig el nem olvasták.

A Gyurkovics-leányok

8 elbeszélés. — Ára rendkivül diszes kiállitásban 1 frt 50 kr. Diszkötésben 2 frt 50 kr.

Fenn és lenn.

Regény két kötetben. **Ára vászonkötésben 1 frt.**

SINGER ÉS WOLFNER KIADÁSAI, BUDAPEST.

Kozma Andortól két uj kötet.

Az egyik kötet címe »*Versek*«, a másiké »*Próza*«. Az előbbi Kozma Andornak *nem politikai* és *nem aktualis* költeményeit tartalmazza. Az utóbbiban a költő prózában irt elbeszélései legjavát mutatjuk be.

Dóczi Lajos, a ki Kozma Andornak «A tegnap és a ma» czimű, 4 évvel ezelőtt kiadásunkban megjelent könyvéhez előszót irt, többek között ezt is mondja:

«*Két dolog van e könyvben, mely ritkaságánál fogva érdemessé teszi arra, hogy kinyomassék és hogy a közönség felkarolja: egyik a klassiczitásig tiszta forma, másik a gyönyörű ész, erős és tiszta érzelemmel párosulva, mely majd a legelőkelőbb pathosz, majd a legkedvesebb humor hangján nyilatkozik.*» A költőt, kiről egy másik költő így nyilatkozik, s a kiről a kritika és a közvélemény ép ily kedvezően ítélt, nem szükséges bővebben ajánlanunk.

Egy-egy kötet ára füzve 1 frt 40. Diszkötésben 2 frt. A két kötet egy diszkötésben 3 frt.

Sajtó alatt van s még ez évi karácsonyra jelenik meg:

ÉNEKEK ÉNEKE.

Lyrai történet 8 képben és prologgal. A bibliai eredetit szabadon feldolgozta:

MAKAI EMIL

a „Zsidó költők" szerzője és fordítója.

Salamon király örökszép szerelmi dalai, melyeknek átültetésével a világirodalom legkiválóbb alakjai foglalkoztak. Makai a biblia költői prózáját versekben dolgozza fel és az egyes lyrai költemények összekötő fonala maga az idyll: Salamon a pásztor és Sulamith szerelmi története. Akármily távol esik tőlünk az eredeti, a tárgy minden időkre szól és örökre modern marad, a mig csak szeretnek a földön.

A kötet kis alakban, hazai művészek rajzaival, pompás kiállításban fog megjelenni.

Ára 1 frt 50 kr. Diszkötésben 2 frt 50 kr.

SINGER és WOLFNER KIADÁSAI, BUDAPEST.

„RASZKOLNIKOV“

(Bűn és bűnhődés.)

Irta: Dosztojevszkij Tivadar.

Dosztojevszkij nemcsak az orosz, de az egész világirodalom egyik legnagyobb írója, a «Raszkolnikov» című műve pedig, a mint egy kiváló német folyóirat a német kiadás megjelenése alkalmával mondotta: «Egyike a legmegragadóbb könyveknek, a melyeket valaha irtak, egyuttal pedig egyike a legművésziebbeknek, a minőket csak nagy költők irhatnak.»

Diszkiadás 3 kötetben.

Bolti ára füzve 4.50. **Diszkötésben 7 forint.**

Érdekes ujabb szépirodalmi munkák:

Adorján Sándor. Keleti képek	1	frt	50 kr
Babay Kálmán. Balatonmelléki történetek	1	„	— „
Béldi Izor. Elemér gróf	1	„	— „
Kabos Ede. Harakiri. Elbeszélések	1	„	— „
Lipcsey Ádám. Gyöngyvirágok és kisebb versek	1	„	— „
„ „ Árnyék	1	„	— „
Péter Dénes. Jó kedvemből. Elbeszélések	1	„	20 „
Prém József. Rozsdás czimerek. Regény két kötet	2	„	— „
Simai Ödön. Mécsvilágnál. Elbeszélések	1	„	— „
Szomory D. Elbukottak	2	„	— „

TUTSEK ANNA.

Az Ilva folyó partján.

(Elbeszélések.)

Ára füzve 1 frt 20 kr. **Diszkötésben 2 frt.**

CARMEN SYLVA

(Erzsébet román királyné)

TÁBORI POSTA.

Regény két kötetben

Fordította: FÁY J. BÉLA.

Ajándék-kiadás. Diszkötésben 2.50.

SINGER és WOLFNER KIADÁSAI, BUDAPEST.

Czóbel Minka munkái.

Ára füzve 2 frt. **UJABB KÖLTEMÉNYEK.** Díszkötésben 3 frt.

CZÓBEL Minka neve sokkal ismertebb, semhogy költeményeit bővebben ajánlanunk szükséges volna. Az „Ujabb költemények" mult évben karácsonyra jelent meg, s azzal az osztatlan elismeréssel és tetszéssel fogadta azt a magyar sajtó és a közönség, melyben csakis nagy tehetségeket szokott részesíteni.

CZÓBEL Minkától sajtó alatt van „Maya" (Költemények). Pazar kiállitásu kötetke lesz ez, mely még az idei karácsonyra fog megjelenni.

Mikszáth Kálmán munkái.

„A T. Ház" Jankó János rajzaival. 3-ik kiadás. Ára füzve 1 frt 50 kr. — Díszkötésben 2 frt 50 kr.

A fészek regényei. Elbeszélések. Ára füzve 1 frt 50 kr. — Díszkötésben 2 frt 50 kr.

A lohinai fű. Elbeszélés. Ára füzve 1 forint. — Díszkötésben 2 forint.

Galamb a kalitkában. Ára 2 frt. — Díszkötésben 3 frt.

A beszélő köntös. Regény. — Ára 2 frt 40 kr.

Justh Zsigmond munkái.

Ára füzve 1 frt. **A PUSZTA KÖNYVE.** Ára füzve 1 frt.

Részben rajzokat, részben elbeszéléseket a pusztai életből tartalmaz JUSTH-nak ez a legujabb kötete. — A puszta könyvét franczia nyelvre is lefordították, Párisban jelent meg s a franczia legelőkelőbb lapok a legnagyobb elismeréssel nyilatkoztak a „Le livre de la pousta"-ról.

Sajtó alatt van Justh-tól:

A PÉNZ LEGENDÁJA.

Regény.

SINGER és WOLFNER KIADÁSAI, BUDAPEST.

Vig és komoly magánjelenetek gyüjteménye.

Egy-egy füzet ára 15 kr.

Az eddig megjelent füzetek tartalma:

1. füzet: **A kakasülőn.** Vig monolog. Irta: *Gabányi.*
*2. füzet: **A szórakozott kisasszony.** Vig monolog. *Charles Monselet* után. Irta: *Gabányi.*
3. füzet: **Desperat ur.** Vig monolog. *Jules de Marthold* után. Irta: *Gabányi.*
4. füzet: **Az élet.** *Grenet Dancourt* után szabadon forditotta: *Szentpéteri.*
5. füzet: **Filippó.** Vig monolog. Irta: *Gabányi.*
6. füzet: **Szeretem a nőket.** Vig monolog. Irta: *Georges Lorin.* Forditotta *Szentpéteri.*
*7. füzet: **A levél.** Vig monolog. Irta: *Gabányi.*
8. füzet: **A légy.** Vig monolog. *Emile Guiard* után. Forditotta: *Hevesi József.*
9. füzet: **Az öreg tánczmester.** Tragikomédia. Irta: *Csiky G.*
10. füzet: **Lóco.** Vig monolog. Irta: *Gaál M.*
11. füzet: **Egy baleset.** Dialog. Irta: *Gabányi.*
12. füzet: **A kék harisnyás.** Tréfa. Irta: *Radó Antal.*
13. füzet: **A kómikus.** Magánjelenet. Irta: *Kürthi Emil.*
14. füzet: **Az orr.** Vig monolog. Irta: *Péterdi S.*
15. füzet: **A hajótörés.** Komoly monolog. Irta: *Coppée.* Forditotta: *Gabányi.*
16. füzet: **Gábor mester.** Komoly monolog. Irta: *Lenkei H.*
17. füzet: **A Rákok.** Forditotta: *Ujváry,* és **Udvarias ember.** Forditotta: *Sziklay.*
18 füzet: **Fekete frakkban.** Irta: *Dreyfuss.* Ford.: *Kulifay Ede.*
19. füzet: **Buzogány Sebestyén. Rózsatolvaj.** Irta: *Pósa Lajos.*
20. füzet: **Az uj lakó.** Irta: *Gabányi.*
21. füzet: **A fogadás.** Irta: *Hangay Oktáv.*
*22. füzet: **Bál után** Monolog. Irta: *Szécsi Ferencz.*
23. füzet: **A függöny.** Monolog. Irta: *Eugéne Verconsin.*
24. füzet: **Hazaérkezés.** Monolog. Irta: *Kortambert R.*
25. füzet: **Az irodában.** Monolog. Irta: *Porzsolt K.*
26. füzet: **A monolog ellen.** Monolog. Irta: *Ábrányi E.*
*27. füzet: **Az anya.** Monolog. Irta: *Gabányi.*
28. füzet: **Egy kedves ember. A bánya-szerencsétlenség.** Irta: *Gabányi.*
29. füzet: **Teljes végeladás.** Saphir után szabadon forditotta: *Hangay Octáv.*
30. füzet: **A ki mer az nyer.** Jelenet. Irta: *Murai K.*

SINGER és WOLFNER KIADÁSAI, BUDAPEST.

31. füzet: **A mama.** Vigjáték két jelenésben. Irta: *Murai Károly.*
32. füzet: **Az iró utolsó forintja.** Irta: *Molnár György.*
33. füzet: **A revolver.** Jelenet. Irta: *Murai Károly.*
34. füzet: **A váratlan fordulat.** Jelenet. Irta: *Murai Károly.*
35. füzet: **Excelsior! vagy a sziv és öntudat harcza.** Irta: *Molnár György.*
36. füzet: **Jer ide.** Irta: *Gabányi.* — A „Jer ide" nem monolog, hanem *drámai gyakorla'ok* s azért vettük fel ezt a gyüjteményünkbe, mert azok, a kik szavalni szeretnek s szavalni szoktak, nagy hasznát vehetik e füzetkének.
37. füzet: **A tolvaj.** Monolog. Irta: *Gabányi.*
38. füzet: **Legénybucsu. Magánjelenet.** Irta: *Szécsi F.*
39. füzet: **Hypnotizmus.** Párjelenet. Irta: *Gabányi.*
40. füzet: **Oh azok a nők!** Vig magánjelenet uraknak. Irta *Ilosvai Hugó.*
*41. füzet: **Oh ezek a férfiak!** Vig magánjelenet, hölgyeknek. Irta *Ilosvai Hugó.*
42. füzet: **A szinész.** Monolog Irta: *Thury Zoltán.*
43. füzet: **Leánykérés előtt.** Monolog. Irta: *Tábori R.*
44. füzet: **Egy ideges ember.** Monolog. Irta: *Gabányi.*
*45 füzet: **Férjhez menjek?** Monolog. Irta: *Ilosvai Hugó.*
46. füzet: **Mézes hetek után.** Vigjáték egy felvonásb. Irta: *Gyalui Farkas.* (Egy ur és egy hölgy számára.)
*47. füzet: **Clary contra Clary.** Monolog hölgyek számára. Irta *Millaud Edvárd.* Forditotta: *Fái J. Béla.*
48. füzet: **Othello Kis-Pesten.** Monolog. Irta: *Vetési László.*
*49. füzet: **Bakfis álmok.** Monolog hölgyek számára. Irta: *Heltai Jenő.*

*) A *-gal jelzettek hölgyeknek való monologok.

18 kr. előleges utalványozása esetén bármely kivánt füzet bérmentesen küldetik meg.

Mükedvelők színháza.

Egy felvonásos vigjátékok gyüjteménye.

1. **Virágfakadás.** Vigjáték egy felv. Irta: *Murai K.*
2. **A szamócza.** Vigjáték egy felvonásban Irta: *André Theuriet.*
3. **Vasárnap délután.** Vigjáték egy felvonásban. Irta: *Eugéne Labiche*
4. **A kismama.** Vigjáték egy felvonásban. Irta: *Karczag V.*
5. **Elkésett ötletek.** Vigjáték egy felvonásban Irta: *E. D'Hervilly*
6. **Ajánlott levél.** Vigjáték egy felvonásban. Irta: *Eugéne Labiche.*
7. **Hármas szövetség.** Vigjáték egy felvonásban Irta: *Torkos L.*
8. **Ő.** Vigjáték egy felvonásban. Irta: *Najac Emil.*
9. **A varázslat.** Vigjáték egy felvonásban. Irta: *J. Normand.*

EGY-EGY FUZET ÁRA 30 kr.

SINGER és WOLFNER KIADÁSAI, BUDAPEST.

MAGY. MUZEUM KÖNYVTÁRA

VII. ÉVFOLYAM.

A gyűlölség adója, irta Ohnet György. Regény 2 kötetben. Fordította *Tóth Béla*. Ára 1 frt.

Egy apácza története. Regény irta Verga G. Ára 50 kr.

Verba Buena. Regény irta Bret Harte. Fordította *Fái J. Béla*. Ára 1 frt.

Elmult évekből. Elbeszélések irta Váradi Antal. Ára 50 kr.

Almanach 1892-re, szerkeszti Mikszáth K. Ára 1 frt.

Veszedelmes bűbáj. Regény két kötetben, irta Theuriet André. Fordította *Tóth Béla*. Ára 1 frt.

A kegyencz Regény két kötetben, irta Sudermann H. Fordította *Táborí Róbertné*. Ára 1 frt.

Kis Herczegnő. Regény, irta Mrs. Hungerford. Ford. *Fái J. Béla*. Ára 50 kr.

A kiengesztelt átok. Regény, irta P. Szathmáry Károly. Ára 50 kr.

A tilalom. Regény, irta Tinseau Leon. Ford. *Fái J. Béla*. Két kötet 1 frt.

A vér. Regény egy kötetben. Irta Beniczkyné Bajza Lenke. Ára 50 kr.

VIII. ÉVFOLYAM.

Nimrod és társa. Regény, irta Ohnet György, ford. Tóth Béla. A két kötet ára 1 frt. A Nimród és társa méltón sorakozik a hires iró, megelőző legjobb műveihez. Ára 1 frt.

Almanach az 1893. évre. Szerk. Mikszáth Kálmán. 15 legkitűnőbb magyar iró 15 elbeszélésével és Mikszáth humoros előszójával. Ára 1 frt.

Marina (Mr. Barnes of New-York.) Regény, irta Gunter A. C. Angol regény 2 kötetben. Az angol humor abból a szeretetreméltó fajtából való, mely az élet legsötétebb jelenetét is aranyos derüvel zománczozza be. Ebből a genreből való a Mr. Barnes of New-York. A regény meséje a legérdekesebbek egyike. Ára 1 frt.

Nagy játék. Regény két kötetben. Irta Tábori Róbert. Almanach-beli elbeszéléseivel, jeles fordításaival már régóta szivesen látott irója Tábori Róbert az Egyetemes Regénytár olvasóinak. A „Nagy játék" ügyesen megoldott problémával valóban rendkivül érdekes munka s meg van az az érdeme, hogy a magyar társadalommal foglalkozik, — még pedig találóan, jellemzően. Ára 1 frt.

Hivatalos feleség. Irta Savage Richard Henry. Angol regény. Olyan történet a „Hivatalos feleség", mondta egy amerikai ujság, „melynek olvasásánál elfelejti az ember az evést és az alvást." Ára 50 kr.

Téli rege. Regény irta Rákosi Viktor. (Sipulusz). A legkiválóbb magyar humoristának ez a regénye a magyar társadalomból van véve. A mese elejétől végig olyan érdekes, hogy az olvasó figyelmét állandóan leköti. Ára 50 kr.

A fogadalom. Irta Jeanne Schultz. Francziából ford. Fái J. Béla. A fogadalom abban a szellem-irányban van irva, melyet a tulzásba tévedt modern realizmusnak nem sikerül kiszoritania, mindaddig, mig az igazi szépnek és nemesnek megértői lesznek. Magáról a regényről mondjunk csupán annyit, hogy azt — *olvasni kell.*

Werner G. Antonsz. Eredeti regény 2 kötetben. Ára 1 frt.

Ezt fogják követni egyelőre még meg nem állapitott sorrendben: Bródy Sándor, Herczeg Ferencz, Daudet Alfonz, Sardou, Tinseau L., stb. legujabb művei.

Az „Eggetemes Regénytár"-ban

eddig megjelent 126 kötet, szerzők szerint A B C rendben.

	évf.	kötet
Abonyi. Magduska öröksége, regény	II.	7—8
„ A „pénzes molnár" románcza	IV.	12
Aldé. Az uri körökben	I.	18
Beniczkyné. Saját kezébe, regény	I.	16
„ „Ő az" regény	III.	1—2
„ A hegység tündére, regény	V.	1—2
„ Rang és pénz, regény	VI.	6—.
„ A vér	VII.	18
Boisgobey. A kek fátyol, regény	I.	7—8
Bret-Harte. Yerba Buena	VII.	6—7
Bródy S. Emberek. Elbeszélések	III.	17
„ Faust orvos	V.	10
Burnett F. H. „A kis lord", regény	IV.	16
Carmen Sylva. Tábori posta, „	II.	17—18
Cherbuliez. Holdenis Meta, „	III.	7—8
„ Miss Rovel „	V.	17—18
Coleman John. Curly egy szinész története	VI.	5
Collins. „Nem!" regény	I.	13—14
Conway. Beatrice házassága, „	I.	4—5
„ Élő halott, „	II.	3—4
„ Paulina, „	V.	3—4
Csiky Gergely. Az elvált asszony, regény	IV.	1—2
Daudet E. Az elitélt leánya	V.	13—14
Delpit A. A marquisné, regény	II.	13—14
„ E. A hitetlen, „	III.	3—4
Dosztojevszkij. Fehér éjszakák, regény	III.	18
Eckstein. Violanta, „	I.	15
Feuillet. A halott, „	I.	9
„ Az özvegy, „	II.	6
„ Művészbecsület	VI.	8—9
Gonzales. Egy csontváz elbeszélése	I.	17
Groller. A tábornok ur fia, elbeszélés	III.	10
Gunter A. C. Marina Mr. Barnes of New-York	VIII.	5—6
Gyarmathyné. A havasok alján	VI.	10
Haggard Rider. „Ő", regény	IV.	3—4
Herczeg Ferencz. Fenn és lenn	V.	11—12
Heyse P. Felejthetetlen szavak	V.	15
Hungerford Mrs. Kis herczegnő	VII.	14
Jókai M. A ki a szivét a homlokán hordja	V.	16
Kazár. Lég és föld. Kitörölt évek, két elbeszélés	III.	9
„ „A szivárvány", regény	IV.	15
Kövér Ilma. Damáz Margit	VII.	13

	évf.	kötet
Letneff. Anjuta. Orosz regény	IV.	17—18
Lindau. Jung Helén, elbeszélés	II.	9
„ Lázban, regény	VI.	17
Margitay. Megölt lelkek, regény	II.	5
Mikszáth. A lohinai fü, elbeszélés	I.	3
„ A fészek regényei, elbeszélések	II.	16
„ „Almanach 1888", 14 elbeszélés	III.	5—6
„ „Almanach 1889-re",	IV.	5—6
„ „Almanach 1890-re"	V.	5—6
„ „Almanach 1891-re"	VI.	3—4
„ „Almanach 1892-re"	VII.	3—4
„ „Almanach 1893-ra"	VIII.	3—4
Mudrony. Ildeiné leánya ered. reg.	VI.	15—16
Ohnet. A bánya, regény	I.	1—2
„ Lise Fleuron, regény	I.	10—11
„ A Croix-Mort grófnök, regény	II.	1—2
„ Sarah grófnö, „	II.	10—11
„ Akarat, „	III.	11—12
„ Rameau orvos	IV.	13—14
„ Utolsó szerelem	V.	8—9
„ A Pierre lelke	VI.	1—2
„ A vasgyáros (hámoros)	VI.	11—12
„ A gyülölség adója	VII.	1—2
„ Nimród és Társai	VIII.	1—2
Ouida. A freskók, regény	III.	15
Petelei. A fülemile, elbeszélés	I.	12
Savage R. Henry. Hivatalos feleség	VIII.	9
Serao. Isten hozzád szerelem, olasz regény	VI.	13—14
Sudermann. A kegyencz	VII.	11—12
P. Szathmáry. Balassa Bálint, ört. regény	II.	12
„ A legszebb herczegnö, regény	III.	13—14
„ A kiengesztelt átok	VII.	15
Tábori Kób., Nagy játék	VIII.	7—8
Tarchetti. A szív küzdelmei	V.	7
Theuriet. Veszedelmes bübáj	VII.	9—10
Tinseau Leon. A hivek, regény	VI.	18
„ A tilalom	VII.	16—17
Tolnai. A jubilánsok, regény	I.	6
Turgenyev. Első szerelem. Kipp-Kopp, elbesz.	II.	15
Uchard. Blaisot kisasszony, regény	III.	16
Váradi Antal. Elmult évekből	VII.	8
Verga. Egy apácza története	VII.	5
Welten. Egy éjszakára bezárva	I.	8
Werner. Szent-Mihály	IV.	9-10-11
Zola Emile. Álom, regény	IV.	7—8

Egy-egy kötet ára csinos piros vászonkötésben 50 kr.

Kapható minden könyvkereskedésben.

AZ ÉN UJSÁGOM

KÉPES GYERMEKLAP
Szerkesztő: PÓSALAJOS
Megjelen minden vasárnap.
Előfizetési árak:
Egész évre 4 forint – Félévre 2 forint.
Negyedévre 1 forint.